JORGE LUIS BORGES
ADOLFO BIOY CASARES

H.Bustos Domecq

Don Isidro Parodi'ye Altı Bilmece

ÖYKÜ

§

EVEREST
2036

JORGE LUIS BORGES-ADOLFO BIOY CASARES

Arjantin edebiyatının en önemli isimlerinden Jorge Luis Borges (1899-1986) ve Adolfo Bioy Casares (1914-1999) 1932 yılında dönemin en önemli edebiyat dergilerinden biri olan *Sur*'un [Güney] kurucusu Victoria Ocampo'nun San Isidro'daki evinde düzenlenen bir edebiyat sohbetinde tanıştılar. Aralarında on beş yaş olmasına rağmen edebiyata olan tutkuları sayesinde çok kısa zamanda yakın dost oldular ve 1936 yılında *Destiempo* adlı bir dergi kurdular. İkili, ortak arkadaşlarının da yazılarının yer aldığı bu dergide imzasız olarak *Museo* [Müze] adlı bir köşede yazılar yazdılar. 1940 yılında Silvina Ocampo'yu da aralarına alarak *Antología de la Literatura Fantastica*'yı [Fantastik Edebiyat Antolojisi] yayımladılar. Ardından birlikte okumaktan çok keyif aldıkları polisiye öyküleri bir araya getirdikleri *Los mejores cuentos policiales* [En iyi polisiye öyküler] derlemesini hazırladılar. Bu öyküleri yayına hazırlarlarken 1942 yılında akşam yemeklerinden sonra birlikte öyküler yazmaya karar verdiler. İlk olarak H. Bustos Domecq mahlasıyla polisiye öykülerden oluşan *Don Isidro Parodi'ye Altı Bilmece*'yi yayımladılar. Bu kitabı 1945'te Suárez Lynch mahlasıyla kaleme aldıkları *Un Modelo Para Muerte* adlı bir öykü; ardından *Bustos Domecq Vakayinameleri* (1967) ve *Nuevos Cuentos de Bustos Domecq* (Bustos Domecq'in Yeni Hikâyeleri) (1977) adlı kitapları takip etti. İki yazarın tüm yaşamları boyunca edebiyatla beslenen dostluklarının izlerine Adolfo Bioy Casares'in ölümünün ardından basılan günlüklerinde rastlanabilir. Editör Daniel Martino, Casares'in Borges'le olan tüm sohbetlerini not ettiği sayfaları bir araya getirmiş ve 2006 yılında *Borges* başlıklı 591 sayfadan oluşan bir kitap olarak yayımlamıştır.

ARZU ETENSEL İLDEM

Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesinde Fransız Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı'nda çalışmaktadır. Ispanyol Dili ve Edebiyatı alanında Universite Libre de Bruxelles'de master yapmıştır. Fransızcadan ve Ispanyolcadan Türkçeye çevirileri olmakla birlikte, daha çok yazınsal çeviri alanında çalışmaktadır.

H. BUSTOS DOMECQ

JORGE LUIS BORGES - ADOLFO BIOY CASARES

DON ISIDRO PARODI'YE ALTI BİLMECE

Türkçesi: Arzu Etensel İldem

§

Yayın No 2036
Çağdaş Dünya Edebiyatı 281

Don Isidro Parodi'ye Altı Bilmece
Jorge Luis Borges ve Adolfo Bioy Casares

Kitabın özgün adı: *Seis problemas para don Isidro Parodi*

Editör: Cem Tüzün
İspanyolca aslından çeviren: Arzu Etensel İldem
Kapak tasarımı: Adnan Elmasoğlu
Sayfa tasarımı: Muzaffer Aysu
Düzeltmen: Ayşegül Ergül Aslan

© 1942, Jorge Luis Borges - Adolfo Bioy Casares
© 2021, bu kitabın Türkçe yayın hakları Agencia Literaria Carmen Balcells S.A. aracılığıyla Everest Yayınları'na aittir.

1. Basım: Haziran 2021

ISBN 978-605-185-611-7
Sertifika No: 43949

Baskı ve Cilt: Melisa Matbaacılık
Matbaa Sertifika No: 45099
Çiftehavuzlar Yolu Acar Sanayi Sitesi No: 8
Bayrampaşa/Istanbul
Tel: (0212) 674 97 23 Faks: (0212) 674 97 29

EVEREST YAYINLARI
Ticarethane Sokak No: 15 Cağaloğlu/İSTANBUL
Tel: (0212) 513 34 20-21 Faks: (0212) 512 33 76
e-posta: info@everestyayinlari.com
www.everestyayinlari.com
www.twitter.com/everestkitap
www.facebook.com/everestyayinlari
www.instagram.com/everestyayinlari

Everest, Alfa Yayınları' ın tescilli markasıdır.

DON ISIDRO PARODI'YE ALTI BİLMECE

İçindekiler

H. Bustos Domecq **9**
Önsöz **11**
Gökyüzünde On İki Burç **19**
Goliadkin'in Geceleri **39**
Boğaların Tanrısı **61**
Sangiácomo'nun Öngörüleri **83**
Tadeo Limardo'nun Kurbanı **121**
Tai An'ın Uzun Arayışı **151**

H. Bustos Domecq[1]

Eğitimci Bayan Adelma Badoglio'nun hazırladığı takdim yazısını aşağıda sunuyoruz:

"Doktor Honorio Bustos Domecq 1893 yılında Santa Fe eyaletinin Pujato kasabasında doğdu. İlginç bir ilköğrenim döneminden sonra tüm ailesiyle birlikte Arjantin'in Şikago'suna, Rosario'ya taşındı. 1907 yılında, Rosario basınının sütunları, yaşından hiç kuşkulanmaksızın, esin perilerinin bu alçakgönüllü dostunun ilk ürünlerini kabul etmekteydiler. *Gurur, Gelişmenin İlerlemesi, Beyaz ve Mavi Vatan, Ona, Gece Dizeleri* adlı yapıtlar bu döneme aittir. 1915 yılında Balear Kültür Derneği'nde, seçkin bir dinleyici kitlesine, *Jorge Manrique'nin 'Babasının Ölümüne Ağıt'ına Dizeler*'i okudu; bu başarı ona parlak ancak kısa süren bir ün kazandıracaktı. Aynı yıl *Yurttaş*'ı yayımladı; soylu bir yapıttı bu, ancak ne

1 Jorge Luis Borges ve Adolfo Bioy Casares'in bu kitabı yazarken kullandıkları takma ad. (ç.n.)

yazık ki, yazarın gençliğinden ve dönemin kültürsüzlüğünden kaynaklanabilecek birtakım Fransızcaya özenmelerle doluydu. 1919'da *Fata Morgana*'yı yayımladı; güncel bir olay dolayısıyla yazılmış bu kitapçığın son bölümleri, *Daha Doğru Konuşalım* (1932) ve *Kitaplar ve Kâğıtlar Arasında* (1934) adlı yapıtların güçlü yazarının habercisi olmuştur. Labruna hükümeti döneminde ilk önce Öğretim Müfettişi sonra da Yoksulların Koruyuculuğu görevlerine atanmıştır. Doğup büyüdüğü yerin sevecen ortamından uzakta katı gerçeklerle karşılaşması ona belki de yapıtlarındaki en yüce öğreti olan yaşam deneyimini vermiştir. Başlıca kitapları şunlardır: *Dinsel Kongre: Arjantin'in Propagandası; Don Chicho Grande'nin Yaşamı ve Ölümü;* (Rosario kenti Öğretim Müfettişliği'nce onaylanan) *Artık Okuma Biliyorum, Santa Fe'nin Bağımsızlık Ordularına Katkısı; Yeni Yıldızlar; Azorín, Gabriel Miro ve Bontempelli.* Polisiye öyküleri, her türde yazan verimli yazarın yeni bir yönünü ortaya çıkarır; bu öykülerdeki amacı Sir Conan Doyle ve Ottolenghi gibi yazarların söz konusu yazın türüne getirdikleri soğuk akılcılıkla savaşmaktır. Yazarın sevecenlikle *Pujato Öyküleri* olarak adlandırdığı öyküler fildişi kulesine kapanmış bir sanat düşkününün süslü püslü yapıtı değil, insan yüreğinin atışlarına kulak veren ve kendi gerçeğinin selini içinden geldiği gibi akıtan çağdaş bir kişinin sesidir."

Önsöz

Good! It shall be! Revealment of myself!
But listen for we must co-operate;
I don't drink tea: permit me the cigar![1]

ROBERT BROWNING

Homme de lettres'in[2] ilginç ve kaçınılmaz çelişkisi! Sadık bir dostun ya da değerli bir yapıtın haklı beklentilerine karşın kesinkes, asla önsöz yazmama kararımı Buenos Aires'in yazın çevreleri herhalde unutmamıştır ve umarım unutmazlar. Ancak kabul etmek gerekir ki bizim Sokrat'vari "çirkin boğa"[3]

1 Güzel! Bu olacak! Kişiliğimin açığa vurulması! İşbirliği yapmamız gerektiği için beni dinleyin; ben çay içmem, puro içmeme izin verin! (ç.n.)

2 Edebiyatçı. (ç.n.)

3 Yakın arkadaşlarının H. B. Domecq'e verdikleri takma ad. (H. B. D.'nin notu)

karşı konulamaz bir kişiliktir. Ne şeytandır o! Süngümü düşüren bir gülüşle, ileri sürdüklerimin tümüyle geçerli olduğunu kabul etse de, bulaşıcı bir kahkahayla, inandırıcı ve inatçı, kitabının ve eski arkadaşlığımızın benim bir önsöz yazmamı gerektirdiğini yineler. Boşunadır karşı koymak. *De guerre lasse*,[4] maviye doğru yapılan nice kaçışların sessiz sırdaşı ve suç ortağı, becerikli Remington'umun başına geçmeye razı olurum...

Banka, borsa, at yarışı gibi çağdaş zorunluluklar, bir pulman trenin rahat koltuğunda otururken, ya da, az çok şifalı suları olan bir kaplıcada çamur banyosu yaparken, ürpertici ve eğlenceli bir *roman policier*'nin[5] hakkını vermemi engelleyemez. Bununla birlikte modanın tutsağı olmadığımı da itiraf edeyim; her gece yatak odamın yalnızlığında, akıllı Sherlock Holmes'ü bir köşede bırakarak kendimi Leartes'in oğlu, Zeus'un dölü, gezgin Odysseus'un eskimeyen serüvenlerine kaptırırım... Ancak ağırbaşlı Akdeniz söylenine tutkun kişi her bahçeden çiçek özü toplayabilir: M. Lecoq'a özenip tozlu kâğıt yığınları karıştırdım, *gentleman-cambrioleur*'ün[6] sessiz adımlarını yakalamak için uçsuz bucaksız düşsel otellerde kulak kabarttım sisli Britanya'nın korkulu Dartmoor çölünde, fosforlu iri çoban köpeğine yem oldum. Neyse, daha fazla üstelemek zevksizlik olur. Okuyucu kim olduğumu biliyor; sırasında benim de yanılmışlığım vardır...

---

4 Sonunda bıkıp usanarak. (ç.n.)

5 Polisiye roman. (ç.n.)

6 Kibar hırsız. (ç.n.)

Bu *recueil*'ün[7] ana hatlarının verimli bir incelemesine geçmeden önce, suçbilim yazınının renkli mekânı Grevin Müzesi'ne sonunda Arjantin'e özgü dekoruyla birlikte Arjantinli bir kahramanın girmesinden duyduğum sevinci dile getirmek için okuyucudan izin istiyorum. Güzel bir puro ve bir kadeh Napolyon marka konyak eşliğinde, bize yabancı olan Anglosakson kitap piyasasının talimatlarına boyun eğmeyen bir polisiye kitabın tadına varmanın alışılmamış zevki; ben hiç duraksamaksızın, bu kitabı, yıllardır aynı çizgide kalan Cinayet Kitapları Kulübü'nün Londralı seçkin amatörlerine salık verdiği en iyi imzalarla eşdeğer tutuyorum. Ayrıca bir Buenos Airesli olarak duyduğum hoşnutluğun da altını çizeceğim; bizim tefrikacı taşralı olmasına karşın, sınırlı bir bölgeciliğin çağrılarına kayıtsız kalmış, kendine özgü gravürlerini doğal çerçeveleri olan Buenos Aires'te sunmayı başarmıştır. Yapıtlarında sefahat düşkünü Rosariolu kabadayıya yer vermeyerek yürek ve zevk sahibi olduğunu gösteren popüler "çirkin boğa"mızı alkışlamaktan da geri kalmayacağım. Ancak, bu kentli yazarın paletinde iki renk eksik, umarım gelecek kitaplarında bu eksiği kapatır. Bunlar, vitrinlerinin doymak bilmeyen gözleri önünde sonu gelmeyen bir gösteri sergileyen ipeksi ve kadınımsı Florida Sokağımız ve gecenin son meyhanesi madeni gözkapaklarını kapatırken ve gölgeye yenilmeyen bir akordeon, artık solmuş yıldızları selamlarken rıhtımlar boyu uyuklayan melankolik liman...

Şimdi *Don Isidro Parodi'ye Altı Bilmece* adlı yapıtın yazarının en göze batan ve en önemli özelliğinin altını çizelim.

7 Seçki. (ç.n.)

Burada, hiç kuşkunuz olmasın, az ve öz yazmaya, *brûler les etapes*[8] sanatına değiniyorum. H. Bustos Domecq her zaman okuyucusunun emrindedir. Öykülerinde akılda tutulamayan haritalar ya da karmakarışık saat çizelgeleri yoktur; yazar öyküyü izlerken tökezlememize engel olur. Dokunaklı Edgar Poe, prensvari M. P. Shiel ve Barones Orczy geleneğinin son çocuğu olan yazar, bilmecelerinin yalnızca belli başlı aşamalarını vermekle yetinir: sorunun sunuluşu ve aydınlatıcı çözümü. İlgimizi çekmek için düşünülmüş kuklalardan başka bir şey olmayan kişiler, polis tarafından hapsedilmediklerinde, göz alıcı bir kalabalık halinde, dillere destan numaralı hücreye koşarlar. Birinci danışmalarında onları kaygılandıran sorunu ortaya koyarlar; ikincideyse çocukları olduğu kadar yaşlıları da şaşkına çeviren çözümü dinlerler. Yazar sanatsal ve özlü bir kurnazlıkla binbir yüzlü gerçeği yalınlaştırıyor ve tüm zafer taçlarını yalnızca Parodi'nin başına takıyor. Uyanık geçinmeyen okuyucu bile hoşnut: Birtakım sıkıcı sorgulamaların atlandığını tahmin edebiliyor; bir de istemeden ihmal edilen olağanüstü gözlemler var; bunları yazan beyefendinin kimliği üzerinde durmam ise hoş olmayacak...

Kitabı dikkatle inceleyelim. İçinde altı öykü yer almakta: "Tadeo Limardo'nun Kurbanı"na olan *penchant*'ımı[9] saklamayacağım doğal olarak. Slavlara özgü bir öykü bu; yazar ürpertici bir izlekle Dostoyevski'vari hastalıklı kişileri inceliyor ve aynı zamanda, Avrupalı cilamızın ve kibar bencilliğimizin dışında kalan *sui generis*[10] bir dünyayı okuyucuya sunmanın

8 Merhaleleri aşıp geçmek, işleri hızlandırmak. (ç.n.)

9 Eğilim. (ç.n.)

10 Kendine özgü. (ç.n.)

çekici olacağını da yadsımıyor. Artık klasikleşmiş saklı nesne bilmecesini kendine özgü bir biçimde yenileyen "Tai An'ın Uzun Arayışı" adlı öyküyü de çok ilginç buluyorum. Bu türü *The Purloined Letter*'la (Çalınmış Mektup) Poe başlatır; Lynn Brock aynı konunun Paris'te geçen bir örneğini, *The Two of Diamonds*'ı (Pırlanta İkilisi) yazar, bu neşeli yapıtı içine saman doldurulmuş bir köpek çirkinleştirmektedir; daha beceriksiz olan Carter Dickson ise bir kalorifer kullanır öyküsünde... Kusursuz çözümü en iddialı okuyucuyu bile, *parole de gentilhomme*,[11] şaşırtacak bir bilmece olan "Sangiácomo'nun Öngörüleri" yazılmasaydı çok yazık olurdu.

İyi bir yazarın elini zorlayan işlerden biri de, hiç kuşkusuz, kişileri usta ve zarif bir biçimde birbirinden ayırmaktır. Çocukluğumuzun pazar günlerine neşe katan becerikli Napolili kuklacı bu ikilemi kendine özgü bir çareyle çözüyordu: Pulcinella'yı bir kamburla donatırdı, Pedrolino'yu kolalı bir yaka, Colombina'yı dünyanın en çapkın gülüşü, Arlecchino'yu da bir Arlecchino giysisiyle... H. Bustos Domecq de *mutatis mutandis*[12] aynı biçimde çalışıyor. Sonuç olarak o da karikatürün kaba çizgilerine başvuruyor; ancak onun kaleminde bu türün kendine özgü çarpıtmaları kuklaların dış görünüşlerinden çok, tüm şiddetiyle konuşma biçimlerine yansıyor. Yerel tadı biraz aşırıya kaçmış olsa bile, karşı konulmaz hicivcinin bize sunduğu manzara tam anlamıyla zamanımızın bir resim galerisidir; hiç kimse eksik değildir bu galeride; güçlü bir duyarlılığa sahip soylu Katolik hanımefendi; çok çeşitli sorunları sağduyudan çok kurnazlıkla halleden keskin kalemli

11 Size beyefendi sözü. (ç.n.)

12 Gerekeni değiştirerek. (ç.n.)

gazeteci; zevk ve eğlence düşkünü, briyantinden parlayan saçlarından ve malum polo atlarından tanınan beyinsiz ancak cana yakın zengin aile çocuğu; ağzından bal akan dalkavuk Çinli –bana göre bu Çinli bir roman kişisinden çok retorik boyutlu bir *pasticcio*'dur:–[13] ruhun olduğu kadar tenin şölenlerine de önem veren, Jokey Kulübü'nün kitaplığındaki kalın bilimsel kitaplara olduğu kadar aynı kurumun müşterilerine de ilgi gösteren sanat ve zevk düşkünü beyefendi... Kaygı verici bir sosyolojik gösterge olan bir ayrıntı: *Çağdaş Arjantin* olarak adlandırmaktan çekinmediğim bu tabloda at sırtındaki *gauço*[14] yoktur, onun yerine Musevi –ya da tüm iğrençliğini vurgulamak için Yahudi diyelim– ortaya çıkmaktadır. Bizim uyanık "mahalle kabadayısı"nın da görüntüsü benzeri bir *capitis diminuto*'ya[15] uğramıştır; eskiden bıçakların yalnızca *upper cut*'ımıza[16] boyun eğdiği unutulmaz Hansen Dans Salonu'nda tango figürlerinin kösnüllüğünü herkese kabul ettiren güçlü kuvvetli melezin bugünkü adı Tulio Savastano ve hiç de sıradan olmayan yeteneklerini incir çekirdeğini doldurmayacak dedikodularla çarçur ediyor... H. Bustos'un yazın yeteneğinin bir başka kanıtı olan enerji dolu ikincil kişi Boz Tükürük, bizi bu üzücü durağanlıktan biraz olsun kurtarmayı başarmaktadır.

Ancak yalnızca övgü yağdırmayacağım. İnce zevkli bir yargıç olarak, yapıttaki göz alıcı olduğu kadar da bıktırıcı renk cümbüşünü kesinlikle eleştiriyorum: Bu zararlı otlar Parthenon'un ağırbaşlı çizgilerini bozmaktadır.

---

13 Nazire; bela. (ç.n.)

14 Arjantin'de kovboylara verilen ad. (ç.n.)

15 Küçülme. (ç.n.)

16 Yukarıdan aşağı atılan yumruk. (ç.n.)

Hiciv yazarımızın elinde kalem yerine geçen cerrah bıçağı Don Isidro Parodi'nin etine girdiğinde hemen keskinliğini yitirir. Kişisiyle inceden inceye alay eden yazar, bize eski Arjantinlilerin en paha biçilmez örneğini sunmaktadır; Parodi aynı "Del Campo", "Hernández" ve içlerinde en önemlisi olan *Martin Fierro*'nun yazarı gibi folklor hazinemizin ünlü adlarının bize bıraktığı kişiler arasındaki yerini almıştır.

Polisiye araştırmaların çalkantılı tarihinde hapse giren ilk dedektif olma onuru Don Isidro'ya aittir. Ancak güçlü sezgi yeteneğine sahip bir eleştirmen bazı ilginç benzetmeler yapabilir. Örneğin Augusto Dupin adlı beyefendi St. Germain'deki çalışma odasından çıkmaksızın Morg Sokağı cinayetlerini işleyen ürkütücü maymunu yakalar; Zaleski Prensi, değerli taşın müzik kutusu, amforanın oymalı taş gömüt, putun kanatlı boğa sanıldığı uzak sarayının derinliklerinde, Londra'da sorulan bilmeceleri çözer; Max Carrados, *not least*[17] nereye giderse gitsin körlüğünün taşınabilir hapishanesini de götürür... Bu durağan soruşturmacılar, bu ilginç *voyageurs autour de la chambre*,[18] kısmen de olsa bizim Parodi'nin habercisidirler; ancak polisiye yazının gelişiminin belki de kaçınılmaz bir aşaması olan Parodi'nin ortaya çıkması, *trouvaille*'i[19] Arjantin'e ait bir başarıdır ve bu başarının Doktor Castillo'nun başkanlığı altında gerçekleştiğini açıkça belirtmek uygun olur. Parodi'nin durağanlığı başlı başına bir entelektüel simgedir ve Kuzey Amerikalıların coşkulu ama etkisiz devinimlerinin en

17 İngilizce "en son söylenmesine karşın en önemsiz değil" (last but not least) deyiminin son bölümü. (ç.n.)

18 Oda içinde dolaşan gezginler. (ç.n.)

19 Keşfediliş. (ç.n.)

iyi panzehiridir; bu durağanlığı, alaycı ancak doğru düşünen biri belki de ünlü masaldaki sincapla karşılaştıracaktır...

Fakat okuyucumun yüzünde gizli bir sabırsızlık görür gibi oluyorum. Günümüzde serüvenin çekiciliği düşünsel konuşmaya ağır basıyor. Ayrılık saati geldi. Buraya dek el ele yürüdük; bundan sonra kitabın karşısında tek başınasın.

Arjantin Yazın Akademisi'nden
Gervasio Montenegro

Buenos Aires, Kasım

Gökyüzündeki On İki Burç

Jose P. Alvarez'in anısına

I

Oğlak, Kova, Balık, Koç, Boğa diye düşünüyordu Aquiles Molinari uyurken. Sonra bir an duraksadı. Terazi'yi, Akrep'i gördü. Karıştırdığını anladı; titreyerek uyandı.

Güneş yüzünü ısıtmıştı. Başucundaki masada Bristol takvimiyle birkaç *La Fija* dergisinin üstünde duran Tik Tak marka çalar saat ona yirmi kalayı gösteriyordu. Molinari burçları tekrar etmeyi sürdürerek kalktı. Camdan baktı. Yabancı köşede duruyordu.

Kurnazca güldü. İçeriye gitti, tıraş bıçağı, tıraş fırçası, sarı sabundan arta kalan parçalar ve bir fincan kaynar suyla geri

döndü. Pencereyi boydan boya açtı, abartılmış bir serinkanlılıkla yabancıya baktı ve ıslıkla *İşaretli İskambil Kâğıdı* tangosunu söyleyerek yavaş yavaş tıraş oldu.

On dakika sonra, sırtında ünlü İngiliz Dikimevi Rabuffi'ye hâlâ son iki taksidini ödemesi gereken kahverengi takım elbisesi, sokaktaydı. Köşeye dek gitti; yabancı ansızın piyango ilanlarıyla ilgilenmeye başladı. Bu tekdüze numaralara alışkın olan Molinari, I. Humberto'nun köşesine yöneldi. Otobüs hemen geldi; Molinari bindi. Onu izleyen adamın işini kolaylaştırmak için öndeki boş yerlerden birine oturdu. Birkaç kavşak ilerledikten sonra arkasına döndü; kara gözlükleriyle kolayca tanınabilen yabancı gazete okuyordu. Otobüs daha merkeze gelmeden dolmuştu; Molinari yabancıya fark ettirmeden inebilirdi ama daha iyi bir planı vardı. Palermo Birahanesine dek devam etti. Sonra arkasına dönüp bakmadan kuzeye doğru saptı. Hapishanenin duvarını izleyerek avludan içeri girdi; soğukkanlı davrandığını düşünüyordu ancak nöbetçilerin bölümüne gelmeden yeni yaktığı sigarayı yere atmıştı. Ceketsiz çalışan memurla arasında önemsiz bir konuşma geçti. Bir gardiyan onu 273 numaralı hücreye götürdü.

Bundan on dört yıl önce Belgrano'daki gösteriye Kalabriyalı kılığında katılan kasap Agustín R. Bonorino göğsüne öldürücü bir şişe darbesi yemişti. Onu öldüren maden suyu şişesini silah olarak kullananın Kutsal Ayak çetesinden bir delikanlı olduğunu herkes biliyordu. Ancak Kutsal Ayak seçimlerde çok işe yaradığından, polis suçlunun Isidro Parodi olduğuna karar verdi; bazıları onun –ruhlarla ilgilendiğini kast ederek– anarşist olduğunu söylüyorlardı. Gerçekte Isidro Parodi bunların ikisi de değildi; Güney mahallesinde bir berber dükkânının

sahibiydi ve sonunda ona bir yıllık kirasını borçlanan sekiz numaralı komiserliğin bir memuruna oda kiralamak gibi bir tedbirsizlik yapmıştı. Bu terslikler Parodi'nin talihini kapatmıştı; tanıkların ifadeleri (Kutsal Ayak üyesiydi hepsi) tam olarak birbirini tutuyordu. Yargıç yirmi bir yıl hapse mahkûm etti onu. Durağan hapishane yaşamı 1919 yılının katilini etkilemişti; bugün kırk yaşlarında, özdeyişlerle konuşan, şişman, kafası tıraşlı, bakışları olağanüstü bilgiç bir adam olmuştu. Şimdi, o bakışlarıyla genç Molinari'yi süzüyordu.

"Sizin için ne yapabilirim delikanlı?"

Sesi pek içten değildi ama Molinari ziyaretlerin hoşuna gittiğini biliyordu. Ayrıca sırrını paylaşacak ve öğüdünü alacak birini bulmak ihtiyacı Parodi'nin olası tepkisinden daha önemliydi onun için. Yaşlı Parodi gök mavisi ufak bir kabın içinde ağır ağır ve dikkatle demlediği *mate*'yi[1] Molinari'ye uzattı. Yaşamını altüst eden inanılmaz serüveni anlatmak için sabırsızlanmasına karşın Molinari, Isidro Parodi'den elini çabuk tutmasını istemenin boşuna olduğunu biliyordu; kendisini de şaşırtan bir soğukkanlılıkla at yarışlarıyla ilgili sıradan bir konuşma başlattı, tam bir tuzaktı bu yarışlar ve kimse kimin kazanacağını bilmiyordu. Don Isidro ona aldırış bile etmedi, her zamanki yakınma konusuna dönerek İtalyanlara sayıp sövdü, her yere girmişler, Ulusal Hapishane'ye bile saygı göstermemişlerdi.

"Artık burası da geçmişi karanlık yabancılarla doldu, kimse kimin nesi olduklarını bilmiyor."

---

1 Arjantin'de içilen koyu çay. (ç.n.)

Kolaylıkla milliyetçi olabilen Molinari bu yakınmalara katıldı ve kendisinin de İtalyanlardan ve Dürzilerden bıktığını söyledi; bir de ülkeyi demiryolu ve buzdolabıyla dolduran kapitalist İngilizler vardı. Daha dün ünlü Los Hichas pizza salonuna girmiş ve ilk gördüğü kişi bir İtalyan olmuştu.

"Başınızın dertte olduğu İtalyan erkek mi, kadın mı?"

"Ne erkek ne de kadın," dedi Molinari yalın bir biçimde. "Bir adam öldürdüm Don Isidro."

"Benim de bir adam öldürdüğümü söylüyorlar ve gördüğünüz gibi başıma bir şey gelmedi. Sinirlerinizi bozmayın, bu Dürzi sorunu biraz karışık, fakat sekiz numaralı komiserlikte size düşman bir memur yoksa postu kurtarabilirsiniz."

Molinari şaşkınlıkla ona baktı. Sonradan, titizlikten yoksun –kuşkusuz kendisinin kibar sporlar ve futbolla ilgilendiği dinamik Cordone gazetesinden çok farklı– bir gazete tarafından adının gizemli Abenhaldun villası olayına karıştırıldığını anımsadı. Parodi'nin zihinsel çevikliğini koruduğunu, düşüncelerinin canlılığı ve komiser yardımcısı Grondona'nın cömert dikkatsizliği sayesinde akşam gazetelerini bir güzel incelediğini de anımsadı. Gerçekten de Don Isidro Abenhaldun'un son günlerde ortadan kaybolduğunu bilmiyor değildi; ama yine de Molinari'den olayları anlatmasını istedi, ancak yavaş yavaş çünkü kulakları ağır duyuyordu. Molinari olabildiğince soğukkanlılıkla anlattı öyküyü:

"İnanın bana, ben modern bir gencim, zamanımın insanıyım; günümü gün ederim, ancak düşünmek de hoşuma gider. Artık materyalist dönemi geride bıraktığımıza inanıyorum; Din Kongresi'nin ayinleri ve toplantıları bende silinmez izler bıraktı. Sizin de daha önce söylediğiniz gibi ve inanın ki söz-

leriniz boşa gitmedi, bilinmeyeni aydınlatmak gerek. Bakın Hint fakirleri ve yoga yapanlar, soluk alıp vererek, çivi üstünde yatarak pek çok şey biliyorlar. Ben iyi bir Katolik olarak Onur ve Vatan Ruh Çağırma Kulübü'ne gitmekten vazgeçtim; fakat aynı zamanda Dürzilerin ilerici bir topluluk oluşturduklarını ve her pazar günü kiliseye gidenlere nazaran dünyanın gizemine çok daha yakın olduklarını da anladım. Bu arada Doktor Abenhaldun'un içinde olağanüstü bir kitaplığı olan Villa Mazzini adında lüks bir kır evi vardı. Onu Radio Fenix'te kutlanan ağaç gününde tanımıştım. Çok kavramsal bir konuşma yaptı; konuşmayla ilgili yazdığım ve birisinin ona gönderdiği kısa makale hoşuna gitti. Birlikte evine gittik, bana ciddi kitaplar verdi ve villasında bir davete çağırdı; hanımların olmaması bir eksiklik kuşkusuz, fakat sizi temin ederim ki bu davetler birer kültür şölenidir. Puta taptıkları söyleniyor, kabul salonunun orta yerinde tramvaydan daha değerli madeni bir boğa var. Her cuma 'âkiller' boğanın etrafında toplanıyorlar, üyelere 'âkil' deniyor. Doktor Abenhaldun ne zamandan beri benim de topluluğa alınmamı istiyordu; hayır diyemezdim, yaşlı adamla aramın iyi olması işime geliyordu, üstelik insan yalnızca ekmekle de yaşamıyor. Dürziler çok içlerine kapalı insanlardır, bazıları bir Batılının topluluğa girmeyi hak etmediğine inanıyordu. Daha ilk aşamada, transit et kamyonları filosu sahibi Ebül Hasan, üye sayısının değişmez olduğunu ve yeni müritler edinmenin yasak olduğunu anımsattı; muhasebeci İzzettin de karşı koydu bu işe; fakat bütün gününü yazı yazmakla geçiren zavallının biridir o, Abenhaldun onunla ve defterciklerivle dalga geçer. Ama yine de bu gericiler köhnemiş önyargılarıyla

bana karşı çıkmayı sürdürdüler ve korkmadan söyleyebilirim ki ne olduysa dolaylı olarak onların yüzünden oldu.

"11 Ağustos günü Abenhaldun'dan bir mektup aldım, ayın 14'ünde beni oldukça zor bir sınavdan geçireceklerini, bunun için hazırlanmam gerektiğini bildiriyordu."

"Nasıl hazırlanmanız gerekiyordu?" diye sordu Parodi.

"Sizin de bildiğiniz gibi, üç gün yalnızca çay içerek ve Bristol takviminde bulundukları sıraya göre burçları ezberleyerek. Sabahları çalıştığım Sağlık İşleri'ne hasta olduğumu bildirdim. Önceleri törenin cuma yerine pazar günü yapılacak olması beni şaşırttı, fakat mektupta böylesine önemli bir sınav için Tanrı'nın günü olan pazarın daha uygun olduğu anlatılıyordu. Gece yarısından önce villada olmam gerekiyordu. Cuma ve cumartesi günlerini çok dingin geçirdim, ancak pazar sabahı sinirli uyandım. Bakın Don Isidro, şimdi düşündüğümde eminim ki meydana gelecek olayları seziyordum. Fakat kendimi bırakmadan bütün günü kitapla geçirdim. Komik oluyordu, her beş dakikada bir saate bakıyordum bir bardak çay daha içebilir miyim diye; neden saate baktığımı da bilmiyorum, kaç olursa olsun zaten çay içmem gerekiyordu, çünkü boğazım kupkuru olmuştu. Sınav saatini böylesine sabırsızlıkla bekledikten sonra Retiro istasyonuna geç vardım ve bir önceki yerine 23.18'de kalkan yavaş trene binmek zorunda kaldım.

"Tam anlamıyla hazır olmama karşın trende de takvimi ezberlemeye devam ettim. Milyonerler takımının Chacarita Junior karşısındaki zaferini tartışan birtakım aptallar canımı sıkıyorlardı, zaten inanın bana futboldan anladıkları da yoktu. Belgrano R.'de indim. Villa istasyonun on sokak ötesinde kalıyordu. Yürüyüşün beni ferahlatacağını sanıyordum, oysa nere-

deyse ölüyordum. Abenhaldun'un talimatlarını yerine getirerek Rosetti Sokağı'ndaki mağazadan kendisine telefon ettim.

"Villanın karşısında bir sürü araba vardı; evin tüm ışıkları yanıyor, uzaktan insanların uğultusu duyuluyordu. Abenhaldun beni bahçe kapısında bekliyordu. Kendisini yaşlanmış buldum. Onu gündüz gözüyle çok görmüştüm, ama Repetto'nun sakallı halini andırdığını o gece fark ettim. Hani denir ya talihin oyunu diye, sınav düşüncesinin beni deliye çevirdiği o gece bu saçmalık dikkatimi çekti. Evin etrafını çeviren tuğla yolu izledik ve arkadan eve girdik. Yazmanlık odasında, arşivlerin durduğu bölümde İzzettin vardı."

"On dört yıldır ben de arşivlerle çalışıyorum," dedi Don Isidro usulca. "Fakat sözünü ettiğiniz arşivleri bilmiyorum. Bana biraz evi betimler misiniz?"

"Bakın, çok basit. Yazmanlık odası üst katta; bir merdivenle doğrudan kabul salonuna bağlanıyor. Dürziler o salonda toplanmışlardı, yüz elli kişi civarındaydılar, hepsinin yüzleri örtülü, üstlerinde beyaz tünikler, madeni boğanın etrafını çevirmişlerdi. Arşivlerin bulunduğu oda yazmanlığa bitişik, penceresi olmayan ufacık bir yerdir. Ben her zaman söylerim, penceresi olmayan oda insanlara zarar verir, uzun vadede sağlıksız olduğu anlaşılır. Siz de benim gibi düşünmüyor musunuz?"

"Hem de nasıl. Kuzeye taşındığımdan beri penceresiz odalardan bıktım usandım. Yazmanlığı betimler misiniz bana?"

"Büyük bir oda. Üstünde bir Olivetti'nin durduğu meşe ağacından bir masa, oturduğunuzda boynunuza dek gömüldüğünüz son derece rahat birkaç koltuk, yarı çürümüş paha biçilmez bir nargile, tavandan sarkan kristal bir avize, fütürist desenli bir Acem halısı, bir Napolyon büstü, ciddi kitaplardan

oluşan bir kitaplık: Cesar Cantú'nun *Evrensel Tarih*'i, *Dünyanın ve İnsanoğlunun Harikaları, Uluslararası Ünlü Yapıtlar Kitaplığı, 'Mantık' Yıllığı,* Peluffo'nun *Resimli Bahçıvanlık El Kitabı, Gençliğin Serveti,* Lombroso'nun *Suçlu Kadın*'ı ve benzeri kitaplar...

"İzzettin sinirliydi... Nedenini hemen anladım: Yazıp çizdikleriyle saldırıya geçmişti yine. Masanın üstünde kocaman bir defter paketi vardı. Aklı benim sınavımda olan doktor, İzzettin'i başından savmak istiyordu, ona: 'Merak etmeyin. Bu akşam defterlerinizi okuyacağım,' dedi.

"Öteki ona inandı mı bilmiyorum, kabul salonuna inmek için tüniğini giyinmeye gitti; ayrılırken bana bakmadı bile.

"Yalnız kalır kalmaz doktor Abenhaldun bana: 'Orucuna sadık kaldın mı? Gökyüzündeki on iki burcu ezberledin mi?' diye sordu.

"Perşembe günü saat 10'dan itibaren (o gece günümüzün popüler ve başarılı genç adamlarıyla birlikte halde hafif bir biftekle fırında küçük bir balık yemiştim) yalnızca çayla duruyordum.

"Sonra Abenhaldun on iki burcun adlarını ezbere söylememi istedi. Tek bir yanlış yapmadan istediğini söyledim; bana bu listeyi beş altı kez tekrarlattı, sonunda şöyle dedi: 'Görüyorum ki talimatlara bağlı kalmışsın. Fakat dikkatli ve güçlü olmazsan bu bir işine yaramaz. Eminim ki öylesin: Yeteneklerini yadsıyanlara kulak vermemeye kararlıyım, seni en güç ve en sıkıntılı sınavdan geçireceğim. Otuz yıl önce, Lübnan'daki zirve toplantılarında ben de bu sınavdan başarıyla geçmiştim; fakat daha önce hocalar beni daha kolay başka sınavlardan da geçirmişlerdi; denizin dibinde bir para, büyülü

bir orman, toprağın yedi kat altına gömülmüş kutsal bir kadeh ve lanetlenmiş bir pala bulmuştum. Senin dört büyülü nesne araman gerekmiyor; sen tanrısallığın dörtgenini oluşturan dört hocayı bulacaksın. Şu anda madeni boğanın etrafında kendilerini dini görevlerine adamış diğer kardeşleriyle, onlar gibi yüzleri örtülü "âkillerle" birlikte dua ediyorlar, hiçbir şey onları diğerlerinden ayırt etmiyor fakat kalbin onları tanıyacaktır. Sana Yusuf'u getirmeni emredeceğim; sen kabul salonuna ineceksin, kafanda tam sıralarına göre burçları sayarak, sonuncu burç olan Balık burcuna geldiğinde tekrar birinciye, Koç burcuna döneceksin ve sürekli aynı şeyi yaparak "âkillerin" etrafında üç kez döneceksin; eğer burçların sırasını bozmadıysan adımların seni Yusuf'a götürecek. Ona "Abenhaldun seni çağırıyor" diyeceksin ve onu buraya getireceksin. Daha sonra ikinci hocayı getirmeni emredeceğim sana, sonra üçüncüyü sonra da dördüncüyü.'

"Neyse ki Bristol takvimini tekrar tekrar okuduğum için on iki burç beynime işlenmişti; fakat yanılmaktan korkmanız için birisinin sakın yanılma demesi yeterlidir. Cesaretimi yitirmedim. İnanın bana, fakat içime bir şeyler de doğmuştu. Abenhaldun elimi sıktı, dualarının benimle olacağını söyledi ve kabul salonuna giden basamaklardan aşağı indim. Burçları tekrarlamakla meşguldüm, ayrıca o beyaz omuzlar, o gizlenmiş kafalar, o düz ve parlak maskeler ve bundan önce yakından görmediğim o kutsal boğa beni tedirgin ediyordu. Yine de diğerleri gibi üç kez tur attım ve kendimi diğerlerinden hiç de farklı görmediğim bir beyazlının arkasında buldum; fakat burçları tekrarlamakta olduğum için düşünecek zamanım olmadı, ona 'Abenhaldun sizi çağırıyor,' dedim. Adam beni

izledi; ben yine burçları tekrarlarken merdivenlerden çıkıp yazmanlığa girdik. Abenhaldun dua ediyordu; Yusuf'u arşiv odasına soktu ve neredeyse hemen sonra geri dönerek bana, 'Şimdi de İbrahim'i getir,' dedi. Balo salonuna geri döndüm, turlarımı attım, başka bir beyazlının arkasında durdum ve ona 'Abenhaldun sizi çağırıyor,' dedim. Onunla birlikte yazmanlığa geri döndüm."

"Bir dakika arabayı durdurun dostum," dedi Parodi. "Siz turlarınızı atarken hiç kimse yazmanlıktan çıkmadı, eminsiniz değil mi?"

"Bakın, sizi temin ederim ki evet. Tüm dikkatimi burçlara filan vermiştim ama o kadar da aptal değilim. O kapıdan gözlerimi ayırmıyordum. Merak etmeyin hiç kimse ne girdi ne de çıktı.

"Abenhaldun İbrahim'i kolundan tutarak arşiv odasına soktu, sonra bana, 'Şimdi İzzettin'i getir,' dedi. Garip bir şey, Don Isidro, ilk iki kez kendime güvenmiştim; oysa şimdi korkuyordum. Aşağı indim, üç kez Dürzilerin etrafında yürüdüm ve İzzettin'le geri döndüm. Çok yorulmuştum, merdivende gözüm kararadı, her şey değişik göründü, yanımdaki adam bile. Bana çok güvendiği için dua etmek yerine iskambil falına bakmaya başlayan Abenhaldun bile İzzettin'i arşive götürdükten sonra bana babacan bir tavırla şöyle dedi: 'Bu egzersiz seni çok yordu. Halil olan dördüncü müridi ben kendim arayacağım.'

"Yorgunluk dikkatin düşmanıdır, fakat Abenhaldun çıkar çıkmaz koridorun parmaklıklarına abanarak onu gözetlemeye koyuldum. Adam pek de önem vermeksizin üç kez tur attıktan sonra Halil'i kolundan yakalayıp yukarı getirdi. Size daha önce arşiv odasının yazmanlığa açılan kapıdan başka kapısı olmadı-

ğını söylemiştim. Abenhaldun Halil'le birlikte işte o kapıdan içeri girdi ve hemen sonra yüzleri kapalı dört Dürziyle birlikte dışarı çıktı; bir haç işareti yaptı bana, çünkü Dürziler çok dindar olurlar ve onlara İspanyolca maskelerini çıkarmalarını söyledi. Belki size masal anlatıyormuşum gibi gelecek ama işte, bir yabancıyı andıran yüz çizgileriyle İzzettin, müdür yardımcısı Halil, genizden konuşan Dürzinin eniştesi Yusuf ve bildiğiniz gibi Abenhaldun'un ortağı, her zamanki solgun yüzlü, sakallı İbrahim orada, karşımda duruyorlardı. Yüz elli Dürzinin arasından dört hocayı bulmuştum.

"Doktor Abenhaldun neredeyse kucaklayacaktı beni, fakat apaçık gerçeğe bile boyun eğmeyen, batıl inançlarla dolu olan diğerleri pes etmediler, kendi dillerinde öfkelerini belirttiler. Zavallı Abenhaldun onları ikna etmeye çalıştıysa da sonunda boyun eğmek zorunda kaldı. Beni çok zor başka bir sınavdan geçireceğini ancak bu sınavda hepsinin yaşamının ve belki de dünyanın geleceğinin tehlikeye gireceğini söyledi ve şöyle devam etti: 'Bu örtüyle gözlerini kapatacağız, sağ eline bu uzun değneği vereceğiz ve her birimiz evin ve bahçenin bir köşesine saklanacağız. Sen, saat on ikiyi çalıncaya dek burada bekleyeceksin; daha sonra, burçlar tarafından yönlendirilerek sırayla hepimizi bulacaksın. Bu burçlar dünyayı yönetiyor; sınav süresi boyunca bunların devinimini sana emanet ediyoruz; evreni sen idare edeceksin. Burçların sırasını bozmazsan bizim yazgılarımız ve dünyanın yazgısı öngörülmüş devinimlerini izleyecek; eğer belleğin seni yanıltırsa, eğer Terazi'den sonra Akrep'i değil de Arslan'ı düşünürsen, aradığın hoca ölecek ve dünya havanın, suyun ve ateşin gazabına uğrayacak.'

"İzzettin hariç hepsi evet dediler; İzzettin o kadar çok salam yemişti ki artık gözleri kapanıyordu ve o kadar dalgındı ki giderken hiç yapmadığı bir şeyi yaparak teker teker hepimizin elini sıktı.

"Elime bambudan bir değnek verdiler, gözümü bağladılar ve gittiler. Yalnız kaldım. Ne büyük bir kaygıydı benimki; sıralarını bozmaksızın burçları aklımda tutmak, bir türlü çalmayan saatin çalmasını beklemek; saatin çalmasından ve birdenbire bana uçsuz bucaksız ve yabancı görünen bu evde yürümeye başlamaktan duyduğum korku. İstemeden merdiveni, sahanlıkları, yolumun üstünde bulacağım mobilyaları, mahzenleri, avluyu, koridorları filan düşündüm. Bir sürü ses duymaya başladım: bahçedeki ağaçların dalları, üst kattan gelen ayak sesleri, villadan ayrılan Dürziler, Raggio zeytinyağlarının çekilişini kazanan Abdül-Melek'in eski Issota'sının çalışmaya başlaması. Sonunda hepsi gidiyor, ben tek başıma koca evde yalnız kalıyordum, kim bilir nereye saklanmış bu Dürzilerle birlikte. Ve işte saat çalınca ödüm patladı. Genç ve yaşam dolu bir delikanlı olan ben, sakat biri, sizin anlayacağınız bir kör gibi yürüyerek küçük değneğimle yola çıktım; hemen sağa yöneldim çünkü genzinden konuşan Dürzinin eniştesinin çok *savoir faire*'i[2] vardı ve onu masanın altında bulacağımı düşünüyordum; bu arada Terazi, Akrep, Yay ve tüm bu resimlendirilmiş burçlar açık seçik gözlerimin önünden geçiyordu; basamakların sırasını şaşırdığım için merdivenlerden yuvarlanarak indim; sonra seraya girdim. Birdenbire kayboldum. Ne kapıyı bulabiliyordum ne de duvarları. Bir de

2 Beceriklilik, hüner. (ç.n.)

tabii şu var: Üç gün yalnızca çay içmiş ve kendimi büyük bir zihinsel güçsüzlüğe düşürmüştüm. Her şeye karşın duruma hâkim oldum ve yemek asansörünün yanına yöneldim; birisinin kömürlüğe girmiş olmasından kuşkulanıyordum; fakat bu Dürziler ne kadar kültürlü olurlarsa olsunlar biz Arjantinlilerin kurnazlığına sahip değiller. O zaman salona geri döndüm. Ortaçağ'da yaşıyorlarmış gibi hâlâ ruh çağırmaya inanan bazı Dürzilerin kullandıkları üç ayaklı küçük masalardan birine çarptım. Yağlıboya resimlerdeki gözlerin hepsi beni izliyormuş gibi geldi bana — belki güleceksiniz ama kız kardeşim, çılgın ve şairane bir yönüm olduğunu söylemiştir hep. Fakat dalga geçmedim ve hemen Abenhaldun'u buldum: Kolumu uzattım ve işte oradaydı. Büyük bir zorlukla karşılaşmadan düşündüğümden çok daha yakında olan merdiveni bulduk ve yazmanlığa ulaştık, yol boyu ağzımızı açmadık, benim kafam burçlarla doluydu. Onu orada bıraktım ve başka bir Dürziyi aramaya çıktım. Tam o sırada boğuk bir kahkahaya benzer bir şey duydum. Önce bir kuşku düştü içime: Benimle alay ettiklerini düşünmeye başladım. Hemen sonra bir çığlık duydum. Burçların sırasını şaşırmadığıma yemin edebilirim ama önce kızgınlık, sonra da korku yüzünden yanılmış da olabilirim. Ben gerçeği asla yadsımam. Geri döndüm ve değnekle önümü yoklayarak yazmanlığa girdim. Ayağım yerdeki bir şeye takıldı. Eğildim, birinin saçlarını, burnunu, gözlerini elledim. Ne yaptığımın farkına varmadan gözlerimdeki bağı çıkarıp attım.

"Abenhaldun boylu boyunca halının üstünde yatıyordu, ağzı salya ve kan doluydu, şöyle bir yokladım onu, henüz sıcak olmasına karşın ölmüştü. Odada kimse yoktu. Elimden düşen değneğe gözüm ilişti: Kan vardı ucunda. Ancak o zaman anla-

dım ki Abenhaldun'u ben öldürmüşüm. Kahkahayı ve çığlığı duyduğum zaman bir an şaşırmış, burçların sırasını bozmuş olmalıydım; bu yanılgı bir insanın yaşamına mal olmuştu. Belki de dört hocanın yaşamlarına... Koridorun parmaklıklarından sarkarak onları çağırdım. Kimseden yanıt gelmedi. Şaşkınlıkla içerilere doğru kaçtım, alçak sesle Koç'u, Boğa'yı, İkizler'i tekrarlıyordum, dünyanın sonu gelmesin diye. Villa bahçesinin geniş olmasına karşın hemen bahçe duvarına ulaşmıştım: Sakat Ferrarotti bana her zaman geleceğimin orta mesafe mukavemet yarışlarında olduğunu söyler. Fakat o gece yüksek atlamada gösterdim kendimi. Bir çırpıda neredeyse iki metre yüksekliğindeki duvardan atladım; hendekten doğrulup her tarafıma saplanan şişe kırıntılarını temizlerken dumandan dolayı öksürmeye başlamıştım. Villadan yorgan pamuğu kalınlığında kara bir duman yükseliyordu. Antrenmanlı olmadığım halde iyi zamanlarımdaki gibi koştum; Rosetti'ye gelince dönüp arkama baktım: Gök Mayıs[3] gecelerinde olduğu gibi ışıl ışıldı: Ev yanıyordu. İşte görüyorsunuz, burçların sırasını şaşırmak nelere mal oluyor! Bunu düşünmek bile ağzımı kuruttu, dilim damağıma yapıştı. Köşede bir polis görerek geriledim, sonra da başkentin yüzkarası olan boş arsalardan birine girdim; inanın bana bir Arjantinli olarak acı duyuyordum, üstelik bir sürü it peşime takılmıştı, birinin havlaması hepsinin kulaklarımın dibinde bağırmaya başlamasına yetti; batıdaki bu balçık yatakları yayalar için güvenli olmadığı gibi herhangi bir güvenlik önleminden de yoksundur. Ansızın Charlone Sokağı'nda olduğumu görerek sakinleştim; bir

3 Arjantin ulusal bayramı. (ç.n.)

mağazanın önünde kuyrukta bekleşen birkaç gerizekâlı: 'Koç, Boğa' diye bağırmaya ve ağza alınmayacak şeyler söylemeye başladılar; onlara bir yanıt vermeden yoluma devam ettim. İnanmayacaksınız ama yalnızca o zaman burçları yüksek sesle tekrarlamakta olduğumu fark ettim. Yine kayboldum. Biliyorsunuz o mahallelerde kentçiliğin en temel ilkelerini bile bilmezler ve sokaklar gerçek bir labirenttir. Herhangi bir taşıta binmek de aklıma gelmedi; eve çöpçülerin dışarı çıktıkları saatte, ayakkabılarım lime lime olmuş bir halde geri döndüm. O sabah yorgunluktan hasta olmuştum, sanırım ateşim bile vardı. Kendimi yatağa attım ama burçları unutmamak için uyumamaya karar verdim.

"Öğlen saat on ikide gazetenin yazı işlerine ve Sağlık İşlerine hasta olduğumu bildirdim. Tam o sırada Brancato saç kremlerinin temsilcisi olan komşum içeri girdi ve çok kararlı davranarak beni makarna yemeye odasına götürdü. Onunla açık açık konuştum; ilk başta kendimi biraz daha iyi hissettim. Arkadaşım yol yordam bilir, bir şişe beyaz şarap açtı. Fakat daha fazla konuşacak durumda değildim, yemeğin sosunu hazmedemediğimi bahane ederek odama döndüm. Gün boyu hiç çıkmadım. Ancak keşiş olmadığım için ve bir gece önce olanlar kafamı kurcaladığı için ev sahibesinden bana *Haberler* gazetesini getirmesini istedim. Spor sayfasına göz bile atmadan cinayet haberleri bölümüne daldım ve yangının fotoğraflarını gördüm: Gece 12'yi 23 geçe Doktor Abenhaldun'un kır evi Villa Mazzini'de çok şiddetli bir yangın baş göstermişti. İtfaiye birliğinin övgüye değer müdahalesine karşın alevler binayı yutmuş, evin sahibi, linolyum yerine geçen maddelerin

içalımında belli başlı *pioneer*'lerden[4] biri olan, Suriye-Lübnan topluluğunun seçkin üyelerinden Doktor Abenhaldun da yangında yaşamını yitirmişti. Dehşet içinde kalmıştım. Yazdıklarına asla özen göstermeyen Baudizzone birkaç yanlış yapmıştı: Örneğin dinsel törenden hiç söz etmemişti; o gece yönetmeliği okumak ve yetkileri yenilemek için toplanıldığını söylüyordu. Yangından biraz önce Halil, Yusuf ve İbrahim beyler villadan ayrılmışlardı. Bunlar gece on ikiye kadar merhumla dostça sohbet ettiklerini, merhumun günlerine son verecek ve batı bölgesinin geleneksel konutlarından birini küle dönüştürecek tragedyayı önceden sezmediği gibi her zamanki *spirit*'ini[5] sergilediğini açıklamışlardı. Büyük yangının kaynağı henüz aydınlığa kavuşmamıştı.

"Çalışmaktan yılmam ama o günden sonra ne gazeteye ne de Sağlık İşlerine döndüm, moralim de çok bozuktu. Olaydan iki gün sonra çok nazik bir bey beni ziyaret etti ve Bucarelli Sokağı'ndaki deponun personelinin kantini için fırın silme küreği ve tel bez alımına olan katkılarım hakkında bana soru sordu; sonra konu değiştirerek yabancı topluluklardan söz etti ve özellikle de Suriye-Lübnan topluluğu üzerinde durdu. Yine geleceğinden söz ederek ayrıldı. Fakat geri gelmedi. Onun yerine bir yabancı köşeye yerleşti ve nereye gidersem gideyim büyük bir gizlilikle beni izliyor. Sizin polis ya da herhangi biri tarafından etkilenmeyecek biri olduğunuzu biliyorum. Kurtarın beni Don Isidro! Ümitsizlik içindeyim."

"Ben ne bir büyücüyüm ne de senin gibi oruç tutuyorum bilmece çözmek için. Fakat sana ufak bir yardımı çok görme-

4 Öncü. (ç.n.)

5 Espri. (ç.n.)

yeceğim. Yalnız bir şartım var. Söylediğim her şeyi yapacağına söz ver bana."

"Nasıl isterseniz Don Isidro."

"Güzel. Hemen başlayalım. Takvimdeki burçları sırasıyla say."

"Koç, Boğa, İkizler, Yengeç, Arslan, Başak, Terazi, Akrep, Yay, Oğlak, Kova, Balık."

"Çok güzel. Şimdi tersten söyle."

Ansızın bembeyaz olan Molinari'nin dili dolaştı:

"Çok, Ğabo..."

"Bırak zırvalamayı. Sana sırayı değiştir, burçları gelişigüzel söyle, diyorum."

"Sırayı mı değiştireyim? Beni anlamadınız mı Don Isidro? Olası değil bu..."

"Hadi canım. Birinciyi, sonuncuyu, sondan bir öncekini söyle."

Dehşet içinde kalan Molinari söyleneni yaptı. Sonra etrafına bakındı.

"Güzel. Şimdi artık bu saçmalıkları kafandan çıkardığına göre gazeteye dönebilirsin. Kaygılanmayı da bırak."

Dili tutulan, afallayan ve sersemleşen Molinari hapishaneden çıktı. Öteki dışarıda onu bekliyordu.

II

Bir hafta sonra Molinari hapishaneye ikinci bir ziyarette bulunmasının gerekli olduğunu kabul etti. Ancak, kendini beğenmişliğini ve zavallı saflığını ortaya çıkaran Parodi'yle

yüz yüze gelmek onu rahatsız ediyordu. Onun gibi modern bir adam, fanatik birtakım yabancıların oyununa gelsin ha! Kibar beyefendinin ziyaretleri daha sıklaşmış ve ürkütücü bir hal almıştı: Yalnızca Suriyeli Lübnanlılardan değil Lübnanlı Dürzilerden de söz ediyordu; sohbeti yeni konularla zenginleşmişti: örneğin 1813'te işkencenin ortadan kaldırılması, Polis Araştırma Şubesi tarafından son zamanlarda Bremen'den ithal edilen elektrikli üvendirenin yararları, vb...

Yağmurlu bir sabah Molinari, I. Humberto'nun köşesinden otobüse bindi. Palermo'da indiğinde gözlük yerine sarışın bir sakal kullanmaya başlayan yabancı da peşi sıra indi.

Parodi her zamanki coşkusuz ifadesiyle karşıladı onu; incelik göstererek Villa Mazzini olayına değinmedi, alışılagelmiş bir konudan, kâğıt oyunlarını çok iyi bilen bir kişinin neler yapabileceğinden söz etti. Koluna sakladığı özel mekanizma sayesinde ikinci bir maça ası çıkarırken başına sandalye yiyen Atmaca Gözlü Rivarola'nın unutulmaz kişiliğinden söz etti. Bu öyküyü tamamlamak için bir sandıktan üstü yağlı bir kâğıt destesi çıkardı, kâğıtları Molinari'ye karıştırttı ve onları masanın üstüne yüzleri alta gelecek biçimde dizmesini istedi:

"Büyücü olan siz küçük arkadaşım, bu gördüğünüz yaşlı adama kupa dörtlüsünü vereceksiniz," dedi ona.

Molinari kekeledi:

"Ben hiçbir zaman büyücü olduğumu iddia etmedim beyefendi... Biliyorsunuz ki o fanatiklerle tüm ilişkilerimi kestim."

"Kâğıtları kestin ve karıştırdın: Bana hemen kupa dörtlüsünü ver. Korkma, çekeceğin ilk kâğıt olacak."

Molinari titreyerek elini uzattı, herhangi bir kâğıdı alıp Parodi'ye verdi. Parodi kâğıda baktı ve:

"Aslansın," dedi. "Şimdi bana maça valesini vereceksin."

Molinari bir kâğıt daha çekerek Parodi'ye uzattı.

"Şimdi de sinek yedilisini."

Molinari ona bir kâğıt daha verdi.

"Bu iş seni yordu. Kupa papazı olan son kâğıdı senin için ben çekeceğim."

Fazla dikkat etmeden bir kâğıt çekti ve ilk üç kâğıdın yanına koydu. Daha sonra Molinari'den kâğıtları ters yüz etmesini istedi. Kupa papazı, sinek yedilisi, maça valesi ve kupa dörtlüsüydü kâğıtlar.

"Gözlerini açma öyle faltaşı gibi," dedi Parodi. "Tüm bu birbirine benzeyen kâğıtların arasında birisi işaretli; senden ilk istediğim bana ilk verdiğin değil. Senden kupa dörtlüsünü istedim, bana maça valesini verdin; senden maça valesini istedim, bana sinek yedilisini verdin; senden sinek yedilisini istedim, bana kupa papazını verdin; yorgun olduğunu, dördüncü kâğıdı, kupa papazını kendim çekeceğimi söyledim. Üstünde bu küçük işaretler bulunan kupa dörtlüsünü çektim.

"Abenhaldun da aynı şeyi yaptı. Sana bir numaralı Dürziyi aramanı söyledi, sen ona iki numarayı getirdin; sana iki numarayı getirmeni söyledi, sen üç numarayı getirdin; sana üç numarayı getirmeni söyledi, sen dört numarayı getirdin; sana dört numarayı arayacağını söyledi ve bir numarayı getirdi. Bir numara çok yakın arkadaşı olan İbrahim'di. Abenhaldun pek çok kişi arasından onu tanıyabilirdi... Yabancılarla düşüp kalkanların başına böyle şeyler gelir işte. Sen kendin bana Dürzilerin içine kapalı insanlar olduklarını söyledin. Güzel söylüyordun, aralarında en kapalı olanı da topluluğun başı olan Abenhaldun'du. Diğerlerine bir Arjantinliyi küçük gör-

mek yetiyordu: Abenhaldun onu gülünç duruma düşürmek istedi. Sana bir pazar günü gelmeni söyledi, oysa ayin günlerinin cuma günü olduğunu sen kendin söyledin; sinirlerinin bozuk olması için üç gün yalnızca çay ve Bristol takvimi verdi sana; üstelik seni kim bilir kaç metre de yürüttü; seni çarşaflar giyinmiş Dürzilerin töreninin içine attı ve korku seni yeterince yanıltmıyormuş gibi bir de takvimdeki burçları uydurdu. Adamın canı eğlenmek istiyordu; İzzettin'in muhasebe defterlerini daha kontrol etmemişti (hiçbir zaman da edemeyecekti); sen içeri girdiğinde bu defterlerden söz ediyorlardı; sen öykülerden ve dizelerden söz ediyorlar sandın. Kim bilir ne dolaplar çevirmişti veznedar; kesin olan Abenhaldun'u öldürdüğü ve kimsenin defterleri görmemesi için tüm evi ateşe verdiği. Sizlerle vedalaştı, elinizi sıktı — hiç yapmadığı bir şeydi bu, gitmiş olduğuna kesin gözüyle bakmanız için. Orada yakında bir yere saklandı, artık şakadan bıkan diğerlerinin gitmesini bekledi ve sen gözlerin bağlı değneğinle Abenhaldun'u ararken yazmanlığa geri geldi. Sen ihtiyarla geri döndüğünde ikisi de senin zavallı bir kör gibi yürümene güldüler. İkinci Dürziyi aramaya çıktın: Abenhaldun tekrar kendisini bulman ve hep aynı kişiyi getirerek boşuna dört kez gidip gelmen için seni izledi. İşte o sırada veznedar onu sırtından bıçakladı; sen attığı çığlığı duydun. Sen el yordamıyla odaya dönerken İzzettin defterleri ateşe verip kaçtı. Sonra da defterlerin yok oluşunu haklı göstermek için evi ateşe verdi."

Pujato, Aralık

Goliadkin'in Geceleri

Iyi kalpli hırsızın anısına

I

Uzun boylu, seçkin, uçarı, romantik, düz ve boyalı bıyıklı Gervasio Montenegro zarif bir bıkkınlıkla cezaevi arabasına bindi ve kendisini hapishaneye *voiturer*[1] etmelerine izin verdi. Çelişkili bir durumda bulunuyordu: Ya böylesine ünlü bir aktörün hırsızlık ve adam öldürmeyle suçlanması on dört eyaletin tümündeki çok sayıda akşam gazetesi okurunu kızdırmıştı; ya da akşam gazetelerinin çok sayıdaki okuru Gervasio Montenegro'nun ünlü bir aktör olduğunu, hırsızlık ve adam

1 Arabayla taşımak. (ç.n.)

öldürmeyle suçlandığı için öğrenmişlerdi. Bu hayran olunası karışıklık, Abenhaldun olayını açığa kavuşturmasıyla büyük itibar kazanmış olan becerikli gazeteci Aquiles Molinari'nin eseriydi. Ayrıca polisin Gervasio Montenegro'nun hapishaneye bu kuraldışı ziyaretine izin vermesi de Molinari sayesinde olmuştu: 273 numaralı hücrede, Molinari'nin tüm zaferlerini (kimseyi yanıltmayan bir cömertlikle) borçlu olduğunu ileri sürdüğü durağan dedektif Isidro Parodi bulunuyordu. Temelde kuşkucu olan Montenegro, bugün damgalı bir mahkûm, dün ise Meksika Sokağı'nda berber olan bir dedektiften kuşku duyuyordu; diğer taraftan bir Stradivarius kadar duyarlı olan ruhu, uğursuz bir yere yapılan bu ziyaret karşısında kasılıp kalmıştı. Ancak yine de kendisini ikna etmelerine izin vermişti: Kendi deyimiyle dördüncü gücü temsil ettiğini söyleyen Molinari'yi karşısına almaması gerektiğini çok iyi anlıyordu.

Parodi, popüler aktörü gözlerini bile kaldırmadan karşıladı. Usul usul, dikkatle, küçük gök rengi bir kapta mate demliyordu. Montenegro mateyi kabul etmeye hazırlanıyordu, ancak Parodi utangaçlığından olsa gerek ona mate ikram etmedi: Montenegro Parodi'yi rahatlatmak için sırtını sıvazladı ve küçük sıranın üstünde duran "Sublimes"[2] paketinden bir sigara alarak yaktı.

"Söylediğiniz saatten önce geldiniz Don Montenegro; neden buraya geldiğinizi de biliyorum. Şu pırlanta olayı."

"Bakıyorum bu kalın duvarlar ünüm için bir engel oluşturmuyor," dedi Montenegro hemen.

2 Ucuz bir sigara markası. (ç.n.)

"Neden oluştursun ki! Bir tümgeneralin dalaverelerinden tutun da en başarısız radyo yapımcısının gerçekleştirdiği en yeni kültür programına dek cumhuriyetimizde neler olup bittiğini öğrenmek için bu kapalı yer gibisi yoktur."

"Radyoya karşı duyduğunuz tiksintiyi ben de paylaşıyorum. Margarita'nın –Margarita Xirgu, bilirsiniz– bana her zaman söylediği gibi, sahne biz sanatçıların kanına işlemiştir ve seyircilerin sıcaklığına gereksinim duyarız. Oysa mikrofon soğuktur, doğaya karşıdır. Ben de, istenmeyen bu yapay nesne karşısında seyircilerimle sağladığım uyumu yitirdiğimi hissettim."

"Bırakın şimdi bu nesne ve uyum laflarını. Molinari'nin makalelerini okudum. Oğlan kalemi beceriyle kullanıyor, fakat o denli edebiyat ve betimleme sonunda sıkıyor insanı. Bana her şeyi kendinize göre, sanat yapmadan anlatsanıza. Ben açık konuşulmasını severim."

"Ben de sizinle aynı fikirdeyim. Ayrıca sizi memnun edecek yeteneklerim de var. Açık konuşma Latinlerin ayrıcalığıdır. Ancak La Quiaca sosyetesinden bir hanımın saygınlığını tehlikeye soktuğu için bazı olaylardan üstü kapalı söz etmeme izin veriniz — bildiğiniz gibi La Quiaca'da hâlâ onurlu insanlar yaşıyor. *Laisser faire, laisser passer.*[3] Herkes için bir salon perisi olan –benim içinse bir peri ve bir melek– bu hanımın adına leke sürdürmeme zorunluluğu Latin Amerika ülkelerinde yaptığım zafer turnesine ara vermemi gerektirdi. Eninde sonunda Buenos Airesli olduğum için dönüş saatini biraz da nostaljiyle beklemiştim, polisiye olarak nitelendirebileceğimiz bazı koşulların bu dönüşü allak bullak edeceği hiç aklıma

3 Bırakınız yapsınlar, bırakınız geçsinler. (ç.n.)

gelmemişti. Gerçekten de Retiro istasyonuna vardığımda beni tutukladılar: Şimdi beni hırsızlık ve iki adamı öldürmekle suçluyorlar ve bu *accueil*'ün[4] üstüne tuz biber ekmek için birkaç saat önce aynasızlar, Rio Tercero'yu geçerken, çok renkli koşullarda elde ettiğim aile mücevherini de elimden aldılar. *Bref*,[5] dolambaçlı boş sözlerden nefret ederim; öyküyü *ab initio*[6] anlatacağım, günümüz dünyasıyla alay etmeden de duramayacağım. Öyküye birkaç sanatsal ezgi, bir iki yerel renk katmakta da sakınca görmeyeceğim.

"7 Ocak günü, sabaha karşı saat 4.14'te dikkat çekmeyen bir Bolivya yerlisi kılığında, Mococo'da beceriyle *–savoir faire*[7] meselesi aziz dostum– peşimdeki bir sürü akılsız hayranımı atlatarak Panamerikan trenine bindim. İmzalı birkaç resmimi cömertçe dağıtmam, trendeki memurların güvensizliğini ortadan kaldırmasa bile büyük ölçüde yatıştırmayı başardı. Uykusundan uyandırdığım, görünüşünden açıkça Musevi olduğu anlaşılan, tanımadığım biriyle paylaşmaya razı olduğum bir kompartıman verdiler bana. Bu istenmedik kişinin adının Goliadkin olduğunu ve elmas kaçakçılığı yaptığını sonradan öğrendim. Kim bilebilirdi bir tren yolu rastlantısının önüme çıkardığı bu kızgın Musevi'nin beni karmaşık bir tragedyanın içine atacağını?

4 Karşılama. (ç.n.)

5 Uzun lafın kısası. (ç.n.)

6 Başından itibaren. (ç.n.)

7 Beceriklilik, hüner, işini bilmek. (ç.n.)

"Ertesi gün, Calchaquili bir *chef*'in[8] tehlikeli *capo lavoro*'sunun[9] önünde, hareket halindeki bir trenden oluşan bu küçücük dünyadaki insan örtüsünü gönlümce inceleme fırsatı buldum. Dikkatli incelemem –*cherchez la femme*[10]– gece saat sekizde Florida Sokağı'nda bile, bir erkeğin bakışlarıyla göstereceği saygıyı hak edebilecek bir kadının ilginç çizgileriyle başladı. Bu konuda hiç yanılmam, az sonra egzotik ve olağanüstü bir kadının söz konusu olduğunu anladım. Puffendorf-Duvernois *baronne*'uydu[11] bu: olgun bir kadın, kolej öğrencilerinin kaçınılmaz yavanlığından yoksun, çağımızın ilginç bir örneği; ince bedeni *lawn tennis*'le[12] biçimlenmiş, yüzü belki *basée*[13] ama krem ve kozmetikler tarafından ustaca yumuşatılmış, tek bir sözcükle inceliğin soyluluk, suskunluğun zarafet verdiği bir kadın. Ancak, komünizmle flört etmek gibi, safkan bir Duvernois'da affedilemez bir *faible*'i[14] vardı. İlk başlarda ilgimi çekmeyi başarmıştı, fakat daha sonra çekici cilasının altında sıradan bir kafanın saklandığını anladım ve zavallı Goliadkin'in yerimi almasına izin verdim; hanımefendi de, kadınlara özgü bir özellikle değişikliği görmezlikten geldi. Ancak, *baronne*'un başka bir yolcu, Yüzbaşı Harrap diye Teksaslı biriyle bir konuşmasını yakaladım; kuşkusuz *ce pauvre Goli-*

8 Aşçıbaşı. (ç.n.)
9 Başyapıt. (ç.n.)
10 Kadın parmağı arayınız. (ç.n.)
11 Barones. (ç.n.)
12 Çim kortta oynanan tenis. (ç.n.)
13 Kırışıklardan dolayı sert ifadeli. (ç.n.)
14 Zayıf nokta. (ç.n.)

adkin'e[15] değinerek budala sıfatını kullanıyordu. Goliadkin'le ilgili birkaç söz daha: Belleğimde pek de fazla iz bırakmamış sarışınca, güçlü kuvvetli, şaşkın bakışlı bir Rus Musevisiydi; haddini bilen biriydi, bana kapıları açmak için koşuşturuyordu her zaman. Buna karşılık, insan istese de yüksek tansiyonlu, sakallı Yüzbaşı Harrap'ı unutamaz: Yüzbaşı, dev olmayı başaran ancak, Latin ırkına damgasını vuran ve Napoli'de bir *trattoria*'da[16] çalışan küçük aşçı yamağının bile bildiği inceliklerden, *nuance*'lardan[17] haberi olmayan bir ülkenin muazzam kabalığının özgün bir örneğiydi."

"Napoli nerede bilmiyorum ama birisi içinde bulunduğunuz sorunu çözmezse Vezüv yanardağı fena halde başınızda patlayacak."

"Sizin bu Benedikten papazına benzeyen kapalı yaşantınıza imreniyorum Sayın Parodi, oysa benim göçebe bir yaşantım oldu. Balear Adaları'nda ışığı, Brindisi'de renkleri, Paris'te kibar günahları aradım. Ben de Renan gibi Akropolis'te dua ettim. Her yerde yaşamın tadını çıkardım... Neyse, dönelim öyküme. Pulmanda zavallı Goliadkin –sonuç olarak Musevi olduğu için kıyım alınyazısıydı– baronesin dur durak tanımayan sıkıcı söz saldırısına ses çıkarmadan katlanırken, ben Katamarkalı genç bir şair olan Bibiloni'yle şiir ve eyaletler hakkında sohbet ederek bir Atinalı gibi eğleniyordum. Şimdi itiraf edeyim: İlk başlarda, Volkan Fırınları tarafından ödüllendirilmiş bu gencin koyu, neredeyse kara teni ona olumlu

15 Şu zavallı Goliadkin. (ç.n.)

16 Lokanta. (ç.n.)

17 Ayrıntı. (ç.n.)

yaklaşmamı engellemişti. Bisiklet biçimindeki gözlük camları, kurdele ve lastikten oluşan kravatı, krem rengi eldivenleri, Sarmiento'nun –kendisinden öngörü gibi gerçekçi bir erdem beklemenin saçma olacağı dâhi peygamber– bize sağladığı sayısız pedagoglardan birinin karşısında bulunduğuma inandırmıştı beni. Ancak modern Jarami şeker rafinerisini Fioravanti'nin yonttuğu bayraklı dev heykele bağlayan küçük trende çalakalem çiziktirdiğim dizeleri dinlerken gösterdiği candan dostluk, onun genç yazınımızın sağlam değerlerinden biri olduğunu kanıtlamıştı bana. Bize kaleminin başarısız denemelerini zorla dinletmek için ilk *tête-à-tête* den[18] yararlanan çekilmez şair bozuntularından biri değildi: Çalışkan ve ölçülü biriydi, hocaların önünde susup dinleme fırsatını kaçırmıyordu. Daha sonra José Martí'ye yazdığım ilk şiirimle onu büyüledim: Fakat on birinciden az önce onu bu zevkten yoksun bırakmak zorunda kaldım; yorulmak bilmeyen baronesin Goliadkin'e verdiği sıkıntı, başka hastalarda da çok kez gördüğüm ilginç bir olay olan 'psikolojik yakınlık' vasıtasıyla, benim Katamarkalıya da bulaşmıştı. Dillere destan açık yürekliliğimle, ki bir sosyete adamının *apanage*'ıdır[19] bu, duraksamadan radikal bir davranışta bulundum: Gözlerini açıncaya dek sarstım onu. Bu *mésaventure*'den[20] sonra aramızdaki sohbet gücünü yitirmişti; onu tekrar güçlendirmek için ender tütünlerden söz ettim. Akıllıca davranmıştım: Bibiloni canlanmış ve dikkat kesilmişti. Kısa ceketinin iç ceplerini karıştırdıktan sonra bir Hamburg purosu çıkardı, bana ikram etmeye cesaret edemeyerek o gece

18 Baş başa konuşma. (ç.n.)

19 Özellik. (ç.n.)

20 Aksilik, talihsizlik. (ç.n.)

kompartımanında içmek için satın aldığını söyledi. Masum kurnazlığını anladım. Hızlı bir hareketle puroyu kabul ederek hemen yaktım. Gencin kafasından acı verici bir anı geçti; en azından ben yüz ifadesi uzmanı olarak öyle anladım ve koltuğa iyice yerleşip havaya mavi duman dalgaları üfleyerek bana zaferlerinden söz etmesini istedim. İlginç esmer yüzü aydınlandı. Burjuvaların anlayışsızlığıyla savaşan ve yaşamın dalgalarını, olmayacak düşünü sırtında taşıyarak aşan yazın adamının değişmez öyküsünü dinledim. Bibiloni ailesi uzun yıllar bulundukları dağlık bölgede meyve sebze yetiştirdikten sonra Katamarka sınırlarını aşmayı ve Bankalari'ye doğru ilerlemeyi başarmıştı. Şair orada doğmuştu. İlk hocası doğa olmuştu: bir taraftan babasının çiftliğindeki sebzeler, diğer taraftan oğlanın elinde uzun değnekle tavuk yakalamak için aysız gecelerde ziyaret ettiği komşu kümesler. 24. kilometredeki ilkokulda sağlam bir eğitimden sonra şair köy yaşamına geri dönmüştü: Boş alkışların hepsinden daha değerli olan tarımın yararlı ve erkeksi yorgunluklarını tanıdı; *Katamarkalılar (Bir Eyaletten Anılar)* adlı kitabını ödüllendiren Volkan Fırınları'nın doğru yargısı onu kurtarıncaya dek. Ödülün geliri o denli sevecenlikle övdüğü eyaleti tanımasını sağlamıştı. Şimdi yeni şiirlerle zenginleşmiş olarak doğduğu Bankalari'ye dönüyordu.

"Yemek salonuna geçtik. Zavallı Goliadkin *baronne*'un yanına oturmak zorunda kaldı; aynı masanın öteki tarafına Peder Brown ve ben oturduk. Papazın dış görünüşü ilginç gelmemişti bana; saçları kumral, yüzü yuvarlak ve ifadesizdi. Ancak ona belli bir kıskançlıkla bakıyordum. Basit insanların ve çocukların duydukları inancı yitirme talihsizliğine uğrayan bizler, kilisenin çocuklarına sunduğu avundurucu merhemi

soğuk akılcılıkta bulamıyoruz. Sonuç olarak, *blase*[21] ve yaşlı bir çocuk olan yüzyılımız, Anatole France'ın ve Julio Dantas'ın kuşkuculuğuna bir şey borçlu mudur?

"O geceki sohbeti açık seçik anımsayamıyorum. *Baronne*, sıcak havanın şiddetini bahane edip dekoltesini durmadan açarak Goliadkin'e sokuluyordu — tüm bunları beni kışkırtmak için yapıyordu. Bu işlerde fazla uyanık olmayan Musevi, kadının temasından boşuna kaçıyor, oynadığı pek de parlak olmayan rolün bilincinde olduğu için de sinirli bir biçimde hiç kimsenin ilgisini çekmeyecek konulardan söz ediyordu; elmas fiyatlarının yakında düşeceği, sahte bir elması gerçek bir elmasla değiştirmenin olası olmadığı gibi birtakım önemsiz *boutique*[22] ayrıntılarından. Lüks bir ekspres trenin yemek salonuyla savunmasız saf kişilerden oluşan bir dinleyiciler topluluğu arasındaki farkı unutmuşa benzeyen Peder Brown, insanın ruhunu kurtarması için onu yitirmesi gerektiğini söyleyerek duyulmadık bir çelişkiyi yineliyordu: Kutsal kitapları anlaşılmaz kılan din adamlarının gereksiz tartışmalarından biriydi işte.

"*Noblesse oblige*,[23] *baronne*'un kösnül çağrılarını duymazlıktan gelmek kendimi gülünç duruma düşürmek olurdu: Aynı gece ayaklarımın ucunda kompartımanına dek süzüldüm, yere çömeldim ve hülyalı kafamı kapıya dayayıp anahtar deliğinden bakarak *Mon ami Pierrot* şarkısını mırıldanmaya başladım usul usul. Yaşamın sürüp giden savaşı sırasında savaşçının elde ettiği bu dingin ateşkese Yüzbaşı Harrap'ın modası geçmiş

21 Bıkkın. (ç.n.)

22 Mağaza. (ç.n.)

23 Soyluluk gereği. (ç.n.)

tutuculuğu son verdi. Utanç verici Küba savaşının bir kalıntısı olan bu sakallı ihtiyar, beni omuzlarımdan yakalayarak epey yükseklere kaldırdı ve erkekler tuvaletinin önünde yere indirdi. Ani bir tepki gösterdim: İçeri girerek kapıyı sürgüledim. Yalan yanlış bir İspanyolcayla belli belirsiz tehditlere kulaklarımı tıkayarak iki saat kadar orada kaldım. Sığınağımdan çıktığımda yol açılmıştı. Geçiş serbest! diye bağırdım kendi kendime ve anında kompartımanıma döndüm. Serüven tanrıçasının benimle birlikte olduğundan hiç kuşku yoktu. *Baronne* kompartımanda beni bekliyordu. Beni karşılamak için öne doğru atıldı. Geride kalan Goliadkin ceketini giyiniyordu. *Baronne*, kadınlara has çabuk bir önseziyle, Goliadkin'in araya girmesinin âşık çiftlerin gereksinim duydukları sıcak havayı ortadan kaldırdığını anladı. Ona tek bir sözcük söylemeden çıkıp gitti. Huyumu bilirim, eğer yüzbaşıyla karşılaşsaydım onunla düello yapacaktım. Bir tren bu iş için pek de elverişli değildir. Ayrıca, kabul etmesi zor ama düelloların da zamanı geçti artık. Dolayısıyla yatıp uyumaya karar verdim.

"Şu Museviler ne kadar köle ruhlu olurlar! Gelişim, Goliadkin'in kim bilir hangi dayanaksız niyetlerini engellemişti; fakat o andan itibaren bana karşı çok içten davrandı, zorla bir Avanti puro ikram ederek beni ilgiye boğdu.

"Ertesi gün herkesin suratı asıktı. Ben etrafımdaki psikolojik havaya duyarlı olduğum için Roberto Payro'dan birkaç öykü anlatıp Marcos Sastre'den birkaç ince şiir okuyarak masa arkadaşlarımı biraz canlandırmak istedim. Bayan Puffendorf-Duvernois geçen gece olan tersliklere canı sıkıldığı için öfkeliydi; *mésaventure*'ünün yankısı herhalde Peder Brown'ın

kulağına kadar gitmişti; çünkü papaz bir din adamına yakışmayan biçimde soğuk davranıyordu ona.

"Öğle yemeğinden sonra Yüzbaşı Harrap'a bir ders verdim. *Faux pas*'sının[24] aramızdaki ilişkinin değişmez içtenliğini sarsmadığını kanıtlamak için ona Goliadkin'in Avantilerinden birini ikram ettim; o da puroyu yakarak beni sevindirdi. Beyaz eldivenlerle atılmış bir tokattı bu.

"O gece, yolculuğumuzun üçüncü gecesi, genç Bibiloni beni düş kırıklığına uğrattı. Ona, ilk önüme gelene itiraf etmediğim bazı çapkınlık serüvenlerimi anlatmayı düşünmüştüm; fakat kompartımanında yoktu. Melez bir Katamarkalının *Baronne* Puffendorf'un kompartımanına girmiş olabilmesi beni rahatsız ediyordu. Bazen Sherlock Holmes'e benzerim: İlginç bir Paraguay parası örneğiyle baştan çıkardığım kontrolörü kurnazca atlatarak Baskervilleli soğukkanlı hafiye gibi o kompartımanda neler olup bittiğini dinlemeye, daha doğrusu gözetlemeye çalıştım. (Yüzbaşı erkenden odasına çekilmişti.) Araştırmamın sonucu tam bir sessizlik ve karanlık oldu. Fakat bu kaygı verici durum uzun sürmedi. *Baronne*'un Peder Brown'ın kompartımanından çıktığını görmek çok şaşırtmıştı beni! Damarlarında ateşli Montenegroların kanı dolaşan bir kişide bağışlanabilecek şiddetli bir başkaldırı duygusuna kapıldım bir an. Daha sonra anladım. *Baronne* günah çıkartmıştı. Saçları dağınık, kılığı çok namusluydu –al bir sabahlık ve altın pomponlu, lame terlikler– ve sonuç olarak bir kadın olduğundan yüzündeki zırhı yokken onu görmemem için

24 Yanlış adım. (ç.n.)

odasına sığındı. Genç Bibiloni'nin en kötü purolarından birini yaktım ve filozofça geri çekildim.

"Kompartımanımda büyük bir sürpriz beni bekliyordu; saatin çok geç olmasına karşın Goliadkin ayaktaydı. Güldüm: Kaba Yahudi'nin gazino ve tiyatro adamının gece yaşantısına öykünmesi için trende iki gün birlikte olmamız yetmişti. Fakat doğal olarak yeni alışkanlığıyla zor baş ediyordu. Şaşkın ve sinirliydi. Esnemelerime ve başımın önüme düşmesine aldırış etmeden önemsiz ve belki de uydurma yaşamöyküsünün tüm ayrıntılarını zorla dinletti bana. Bir zamanlar Prenses Claudia Fiodorovna'nın arabacısı sonra da âşığı olduğunu öne sürüyordu; bana önce Gil Blas de Santillana'nın en cüretli sayfalarını anımsatan bir utanmazlıkla, prensesin ve günah çıkardığı Peder Abramovicz'in güvenini kötüye kullanarak prensesin *non pareil*[25] elmasını çaldığını açıkladı, kocaman eski bir taş olan bu elmas küçük bir kusurundan dolayı dünyanın en değerli elması unvanını kaçırıyormuş. O ihtiras, hırsızlık ve kaçış gecesinin üstünden yirmi yıl geçmişti. Bu arada kızıl dalgalar, soyguna uğramış soylu hanımı ve vefasız arabacısını çarların imparatorluğundan dışarı atmışlardı. Üçlü serüven daha sınır kapısında başlamıştı: günlük ekmeğinin arayışı içinde olan prensesin serüveni, elması geri vermek için prensesin peşinde olan Goliadkin'in serüveni ve çalınmış elması ele geçirmek için Goliadkin'in peşine düşen uluslararası hırsız çetesinin serüveni. Goliadkin Güney Afrika elmas madenlerinde, Brezilya laboratuvarlarında, Bolivya çarşılarında sefil olmuş ancak pişmanlık ve umut duygularını

25 Eşi olmayan. (ç.n.)

temsil eden elması hiçbir zaman satmak istememişti. Zamanla Prenses Claudia, Goliadkin'in gözünde, at uşakları ve ütopyacıların ayakları altında çiğnenen o sevimli ve gösterişli Rusya'nın simgesi olmuştu. Prensesi bulamadıkça daha çok sevmeye başlamıştı; kısa süre önce, Arjantin Cumhuriyeti'nde olduğunu, aristokrat *morgue*'undan[26] hiçbir şey yitirmeden bir kraliçe otoritesiyle Avellaneda Sokağı'ndaki namlı bir müesseseyi yönettiğini öğrenmişti. Ancak son dakikada elması saklı bulunduğu gizli köşeden çıkarmıştı; şimdi, onu yitirmektense ölmeyi yeğliyordu.

"Arabacı ve hırsız olduğunu kendisi itiraf eden bir kişinin ağzından çıkan bu uzun öykü beni rahatsız etmişti doğal olarak. Özelliğim olan açıkyüreklilikle, mücevherin varlığından duyduğum kuşkuyu kibarca ifade etmekte sakınca görmedim. Bu sözlerim Goliadkin'in çok gücüne gitmişti. Timsah taklidi bir valizden birbirine benzeyen iki kutu çıkararak birini açtı. Artık kuşku duymak olanaksızdı. Orada, kadifeden yuvasında, Kuh-i-nur'un gerçek kardeşi parlıyordu. İnsani olan hiçbir şey bana yabancı değildir. Eskiden bir Fiodorovna'nın kısa süre yatağını paylaşan, bugün ise gıcırtılı bir vagonda, prensese ulaşmak için yardımlarını ondan esirgemeyecek Arjantinli bir beyefendiye acılarını anlatan bu zavallı Goliadkin'e acıdım. Onu yüreklendirmek için, bir hırsız çetesinin peşinde olmasının polisin peşinde olmasından daha iyi olduğunu söyledim: Kardeşçe ve alçakgönüllü bir tavırla, *Salon Dore*'ye yapılan bir polis baskınından sonra yazılan karalayıcı bir raporda –cum-

26 Büyüklenme. (ç.n.)

huriyetin en eski adlarından biri olan– benim de adımın geçtiği biçiminde bir öykü uydurdum o anda.

"Arkadaşım garip bir ruh hali içinde bulunuyordu! Yirmi yıl geçmişti sevdiği yüzü görmeden ve şimdi, mutluluğunun arifesinde, kafası karışıyor, kuşkuya kapılıyordu.

"Bohem biri olarak şöhret kazanmış olmama karşın, *d'ailleurs*[27] doğrudur bu, düzenli alışkanlıkları olan biriyimdir; çok geç olmuştu ve bir türlü uykuyu yakalayamıyordum. Kafamda yakındaki elmas ve uzaktaki prensesin öyküsünü yineledim. Goliadkin de (sözlerimin soylu açıkyürekliliğinden etkilenmişti kuşkusuz) uyuyamadı. En azından tüm gece yukarıdaki kuşette devindi durdu.

"Sabah bana iki sevinç kaynağı getirecekti. Birincisi Arjantinli ve sanatçı ruhuma hitap eden pampanın yavaş yavaş uzakta görünmesiydi. Güneşin parlak ışınları sayesinde tarlalar, elektrik direkleri, dikenli teller ve devedikenleri neşeyle ağladı. Gökyüzü koskocaman oldu ve var gücüyle düzlüğe yansıdı. Genç boğalar yeni giysiler giyinmiş gibiydiler... İkinci sevincim psikolojik bir nitelik taşıyordu. Dost bir hava içinde geçen kahvaltı boyunca, Peder Brown haçın kılıçla dargın olmadığını açıkça kanıtladı: Papazlığın verdiği otorite ve saygınlıkla eşek ve hayvan olarak nitelediği (bana göre de kuşkusuz öyleydi) Yüzbaşı Harrap'ı azarladı. Ona yalnızca zavallılara saldırmayı göze aldığını, karşısında güçlü biri olduğunda uzak durmayı yeğlediğini söyledi. Harrap ağzını açmadı.

27 Ayrıca. (ç.n.)

"Papazın azarlarının tüm anlamını ancak daha sonra anlayabildim. Bibiloni'nin o gece ortadan yok olduğunu öğrendim: Asker bozuntusunun saldırdığı zavallı, bu yazın adamıydı."

"Bana kopya verin Montenegro, dostum," dedi Parodi, "sizin bu garip treniniz hiçbir yerde durmaz mı?"

"Hangi ülkede yaşıyorsunuz aziz dostum? Panamerikan treninin Bolivya'dan sonra Buenos Aires'e dek hiç durmadan gittiğini bilmiyor musunuz? Devam ediyorum, o akşam sohbet oldukça monoton geçti. Hiç kimse Bibiloni'nin ortadan yok olmasından başka bir şey konuşmak istemiyordu. Yolculardan biri, kapitalist Saksonların demiryolu katarına malettikleri o pek övülen güvenliğin bu olaydan sonra çok su götürür olduğuna dikkati çekti doğal olarak. Ben, aynı fikirde olmaksızın Bibiloni'nin davranışının şiirsel yaratılışının, dalgınlığının ürünü olabileceğini, bizzat benim de bazen esin perilerinin etkisiyle bulutların üstüne çıktığımı belirttim. Renklerden ve ışıktan oluşan gündüz vakti kabul edilebilen bu varsayımlar güneşin son devinimiyle birlikte yitip gitti. Gece olunca her şey hüzne büründü. Gecenin sessizliğinde belli aralıklarla, bir hastanın kırık öksürüğüne öykünen bir baykuşun uğursuz yakınışı duyuluyordu. Tüm yolcuların uzakta kalmış anıları yineledikleri ya da karanlık yaşamın belirsiz ve gizemli kaygısını duydukları an yaşanıyordu; trenin tüm tekerleri tek ağızdan şu sözcükleri heceliyorlardı: Bi-bi-lo-ni-öl-dü-rül-dü, Bi-bi-lo-ni-öl-dü-rül-dü, Bi-bi-lo-ni-öl-dü-rül-dü.

"O gece yemekten sonra, Goliadkin, yemek salonuna yerleşen kaygılı havayı yumuşatmak için kuşkusuz, pokerde bana meydan okumak gibi bir tedbirsizlik yaptı. Benimle boy ölçüşme isteği o denli büyüktü ki, baronesin ve yüzbaşının dörtlü

oynama tekliflerini şaşırtıcı bir inatla reddetti. *Salon Doré*'nin *clubman*'i[28] seyircilerini düş kırıklığına uğratmadı. Başlangıçta kâğıtlardan yana şanslı değildim fakat daha sonra, babacan uyarılarıma karşın, Goliadkin tüm parasını yitirdi: aynasızların daha sonra kural tanımadan elimden aldıkları 315 peso ve 40 kuruş. Bu düelloyu unutmayacağım: halk adamına karşı sosyete adamı, Musevi'ye karşı Aryan. Belleğime işleyen değerli bir tablo. Son bir rövanş arayışı içindeki Goliadkin ansızın yemek salonundan çıktı. Çok geçmeden timsah taklidi çantayla geri dönüyor. Kılıflardan birini çıkartarak masanın üstüne koyuyor. Yitirdiği 300 pesoya karşı elmasa oynamayı teklif ediyor bana. Son bir şans tanıyorum. Kâğıtları veriyorum: Elimde dört as var; kâğıtları açıyoruz; Fiodorovna Prensesi'nin elması benim elime geçiyor. Musevi, *navre*[29] dışarı çıkıyor. İlginç bir an!

"*A tout seigneur tout honneur.*[30] Şampiyonunun zaferini kötü bastırılmış bir ilgiyle izleyen *Baronne* Puffendorf'un eldivenli alkışları sahnenin doruk noktası oldu. *Salon Doré*'de her zaman söyledikleri gibi ben hiçbir şeyi yarım yapmam. Kararımı vermiştim: Garsonu çağırdım ve *ipso facto*[31] şarap listesini istedim. Çabuk bir incelemeden sonra küçük bir şişe El Gaitero şampanyasının uygun olacağını anladım. *Baronne*'la kadeh tokuşturdum.

"*Clubman* her zaman kendisini belli eder. Bu boyuttaki bir serüvenden sonra benden başka kimin olsa tüm gece gözüne uyku girmezdi. Ben, ansızın, *tête-à-tête*'in büyülerine duyarsız

28 Kulüp müdavimi. (ç.n.)

29 Çok üzgün. (ç.n.)

30 Layıkına her şey helal. (ç.n.)

31 Derhal. (ç.n.)

kalarak kompartımanımın yalnızlığını özledim. Olağanüstü yorgundum, esneyerek özür dileyip dışarı çıktım. Bir düşteymiş gibi trenin bitmek bilmeyen koridorlarında yürüdüğümü anımsıyorum; Arjantinli yolcunun özgürlüğünü sınırlandırmak için Sakson şirketlerin icat ettikleri kurallara hiç aldırmadan sonunda herhangi bir kompartımana girdim ve mücevherimin sadık nöbetçisi olarak kapıyı arkamdan sürgüledim.

"Bunu size utanmadan itiraf ediyorum Sayın Parodi, o gece üstümde giysilerimle uyudum. Bir ölü gibi düştüm kuşetin üstüne.

"Her zihinsel çabanın bir bedeli vardır. Gece boyunca kaygı verici bir karabasan gördüm. Bu karabasanın *ritornello*'su[32] Goliadkin'in alaycı sesiydi; şöyle tekrarlıyordu: Elmasın nerede olduğunu söylemeyeceğim. İrkilerek uyandım. İlk hareketim elimi ceketimin iç cebine atmak oldu: Kılıf oradaydı; içinde gerçek *non pareil* vardı.

"Rahatlamış olarak pencereyi açtım.

"Aydınlık. Serinlik. Küçük kuşların çılgın sabah gürültüsü. Ocak başının bulutlu sabahı. Beyazımsı bir pusun çarşafları arasında hâlâ büzüşüp kalan uykulu sabah.

"Bir anda sabahın bu şiirselliğinden kapıma vuran yaşamın düzyazısına geçtim. Kapıyı açtım: Karşımda komiser yardımcısı Grondona vardı. Bu kompartımanda ne aradığımı sordu ve yanıtımı beklemeden kendi kompartımanıma gitmemiz gerektiğini söyledi. Yön konusunda her zaman güvercinler gibi olmuşumdur. İnanılmaz gibi görünmesine karşın kompartımanım hemen bitişikteydi. Onu darmadağın buldum.

32 Nakarat. (ç.n.)

Grondona şaşırmış numarası yapmamamı önerdi. Daha sonra sizin de gazetelerde okuduğunuz şeyleri öğrendim. Goliadkin trenden aşağı itilmişti. Bir nöbetçi çığlıklarını duyup alarm kolunu çekmişti. San Martinde polisler trene binmişlerdi. Herkes beni suçladı. *Baronne* bile, bana kırgın olduğu için kuşkusuz. Büyük bir gözlemci olduğumun kanıtı: Polislerin yaptıkları o gürültü patırtı arasında yüzbaşının sakalını kestiğini fark ettim."

II

Bir hafta sonra Montenegro yine cezaevine geldi. Hapishane arabasının dinginliği içinde en az 14 öykü, 7 tane de Garcia Lorca akrostişi tasarlamıştı kafasında, son günlerde korumaya başladığı, 273 numaralı hücredeki *habitue*[33] Isidro Parodi'yi övmek için; fakat bu inatçı berber yönetmeliğe uygun olarak takması gereken beresinin içinden pis bir kâğıt destesi çıkararak ona bir el "blöflü pişti" çevirmeyi teklif etti, daha doğrusu zorla kabul ettirdi.

"Tüm oyunlar kabulümdür," diye yanıtladı Montenegro. "Büyükbaba ve büyükannemin evinde, akıp giden Parana Irmağı'nda kuleleri yansıyan mazgallı şatoda, alçakgönüllülük göstererek gauçoların kendilerine has rustik ortamlarına uyum sağlamıştım. Benim *önemli olan oyunun kurallarıdır* sözüm deltanın en kaşarlanmış hilebazlarını bile korkuturdu kuşkusuz."

33 Gedikli. (ç.n.)

Çok geçmeden Montenegro (oynadıkları iki elde de durumu parlak olmamıştı) "blöflü pişti"nin çok basit olması nedeniyle bir *chemin de fer*[34] ve briç müdaviminin dikkatini çekemeyeceğini beyan etti.

Parodi ona pek aldırış etmeden şöyle dedi:

"Bakın, artık bir acemiyle bile oynayamayan bu yaşlı adama verdiğiniz blöflü pişti dersinin karşılığını vermek için size bir öykü anlatacağım. Çok yürekli ancak çok da talihsiz, benim çok saygı duyduğum bir kişinin öyküsü bu."

"Niyetinizi anlıyorum Sevgili Parodi," dedi Montenegro rahat bir tavırla Sublimes paketine uzanıp bir sigara alarak. "Bu saygı sizi onurlandırıyor."

"Hayır, sizi kast etmiyorum. Benim hiç görmediğim ölmüş birinden, bir Rus yabancıdan söz ediyorum, değerli bir elması olan bir hanımın arabacısı ya da at bakıcısıydı; bu hanım kendi ülkesinde bir prensesti fakat aşk kural tanımaz... Böylesine büyük bir talihten başı dönen delikanlı bir yanlışlık yaptı, herkes yapabilir, ve elması çalıp kaçtı. Pişman olduğunda iş işten geçmişti. En büyük devrim onları dünyanın dört bir yanına dağıtmıştı. Önce Güney Afrika'da, sonra Brezilya'da bir hırsız çetesi o mücevheri elinden almak istedi. Başaramadılar; adam onu saklamak için elinden geleni yapıyordu; kendisi için değil, sahibi olan hanıma geri vermek için. Üzüntü içinde geçen uzun yıllardan sonra hanımın Buenos Aires'te olduğunu öğrendi; elmasla yolculuk yapmak tehlikeliydi, ancak adam duraksamadı. Hırsızlar da onunla aynı trene bindiler; biri papaz kılığına girmişti, diğeri asker, öteki taşralı, beriki yüzüne

34 Bakaraya benzer bir kâğıt oyunu. (ç.n.)

boyalar sürmüştü. Yolcular arasında bizim bir vatandaşımız vardı, gerizekâlı bir aktör. Bu genç, yaşamını değişik kılıklara girmiş kişiler arasında geçirdiği için o insanlarda bir gariplik görmedi... Oysa aldatmaca apaçık ortadaydı. Grup, gereğinden fazla uyum içindeydi. Adını Nick Carter'ın dergilerinden alan bir papaz, Bankalari'den bir Katamarkalı, işin içinde bir prenses olduğu için aklına barones olmak gelmiş bir hanım, bir gece içinde sakalını kesen ve herhalde 80 kilo civarında olan, sizi 'epey yükseklere' kaldırmayı ve tuvalete kapatmayı başaran yaşlı bir adam. Kesin kararlıydılar: Bu işi bitirmek için dört gece vardı önlerinde. Birinci gece siz Goliadkin'in kompartımanına düştünüz ve bir çuval inciri berbat ettiniz. İkinci gece, istemeden yine kurtardınız onu; hanım, aşkı öne sürerek odasına girmişti fakat siz gelince çıkmak zorunda kaldı. Üçüncü gece tutkal gibi baronesin kapısına yapıştığınız sırada Katamarkalı Goliadkin'e saldırdı. Bu kötü oldu onun için: Goliadkin onu trenden aşağı attı. Rus bu yüzden sinirliydi ve yatağının içinde dönüp duruyordu. Olanları ve olacakları düşünüyordu; belki de en son ve en tehlikeli olan dördüncü geceyi düşünüyordu. Papazın ruhlarını kurtarmak için onu yitirenlerle ilgili bir tümcesini anımsadı... Öldürülmeye ve onu kurtarmak için pırlantayı yitirmeye karar verdi. Siz bir polis raporundan söz etmiştiniz ona; onu öldürürlerse ilk önce sizden kuşkulanacaklarını anladı. Dördüncü gece iki kılıf ortaya çıkardı, hırsızların biri gerçek, biri sahte iki pırlanta olduğunu düşünmeleri için. Herkesin gözü önünde pırlantayı kâğıt oyununda beş para etmez birinin eline vermek için yitirdi; hırsızlar gerçek mücevheri yitirdiğine onları inandırmak istediğini sandılar; sizi, elma şarabınıza herhangi bir karışım

koyarak uyuttular. Daha sonra Rus'un kompartımanına girerek mücevheri vermesini emrettiler. Onun pırlantanın nerede olduğunu bilmediğini tekrarlamasını uykunuzda duydunuz; belki de onları aldatmak için sizde olduğunu söyledi. Sonuç olarak bu değerli adamın hilesi başarılı oldu; şafakla birlikte ruhsuz insanlar onu öldürdüler ancak pırlanta sizin elinizde güvencedeydi. Gerçekten de Buenos Aires'e geldiğinizde polis sizi enseledi ve mücevheri sahibine geri vermeyi üstlendi.

"Belki de yaşamanın kendisi için iyi olmayacağını düşünüyordu Goliadkin; aradan geçen yirmi yıl şimdi bir randevuevi işleten prenseste acımasız izler bırakmıştı kuşkusuz. Onun yerinde olsam ben de korkardım."

Montenegro bir sigara daha yaktı.

"Her zamanki öykü," diye saptadı. "Akıl, biraz geç de olsa, deha sahibi sanatçının önsezisini doğruluyor. Ben hiçbir zaman Bayan Puffendorf-Duvernois'ya, Bibiloni'ye, Peder Brown'a ve özellikle de Yüzbaşı Harrap'a güvenmedim. Merak etmeyin Sevgili Parodi; vardığım çözümü yetkililere gecikmeden ileteceğim."

Quequen, Şubat

Boğaların Tanrısı

Şair Alexander Pope'un anısına

I

Şair José Formento onu diğerlerinden ayırt eden, erkeğe yaraşır açıksözlülüğüyle (Florida ve Tucumán sokaklarının köşesindeki) *Sanat Evi*'ne gelen hanımefendi ve beyefendilere duraksamadan tekrar ediyordu: "Hocam Carlos Anglada'yla şu 18. yüzyıl beyefendisi Montenegro arasındaki söz düelloları zihnim için her zaman büyük bir bayram olmuştur. Lord Byron'a karşı Marinetti; aristok-

ratik *tilbury*'ye[1] karşı kırk beygir gücü; kılıca karşı makinalı tüfek." Bu düellolar, ayrıca birbirini takdir eden başoyuncuların da hoşuna gidiyordu. Montenegro (Prenses Fiodorovna'yla evlendiğinden beri tiyatrodan ayrılmış, boş zamanlarını uzun bir tarihsel roman yazmaya ve polisiye araştırmalara ayırmıştı) mektuplarının çalındığını öğrenince zekâsını ve ününü Carlos Anglada'nın emrine sundu; ancak çalışma arkadaşı Isidro Parodi'nin o sırada hapiste bulunduğu 273 numaralı hücreye bir ziyarette bulunmasının da uygun olacağını belirtti.

Parodi, siz okurların tersine Carlos Anglada'yı tanımıyordu; ne *Yaşlı Pagodalar* (1912) adlı sonelerini incelemişti, ne *Ben Diğerleriyim*'deki (1921) panteist şiirlerini, ne *Görüyorum ve İşitiyorum* (1928) adlı şiirlerini, ne *Bir Gauçonun Defteri* (1931) adlı folklorik romanını, ne *Milyonerler İçin Şarkılar*'ından bir tekini (beş yüz adet numaralı kitap, artı Don Bosco'nun Seferciler Basımevi'nde basılan halk baskısı), ne *Ekmek ve Balıkların Dinsel Şarkıları Kitabı*'nı (1935), ne de, utanılacak bir durum gibi görünse bile Deneytüpüden çıkan bilge yorumlarını (*Minotor Sayesinde Basılan Dalgıcın Defterleri*) biliyordu.[2] Parodi'nin yirmi yıllık hapishane yaşamı boyunca *Carlos Anglada'nın Yolu (Lirik Bir Şairin Yörüngesi)* adlı yapıtı

---

1 İki tekerlekli hafif at arabası. (ç.n.)

2 Carlos Anglada'nın yapıtlarının kaynakçası şunları da içermektedir: Kaba bir natüralist roman olan *Salon Yosması* (1914), eski söylediklerine döndüğü şiirlerini topladığı *Salon Ruhu* (1914), artık eskimiş olan *Pegaso'ya Sözler* (1917) manifestosu, *İlk Başta Pulman Vagon Vardı*'daki (1923) yolculuk notları ve *Sıfır* dergisinin numaralı dört sayısı (1924-1927) (B. D.'nin notu).

incelemeye zamanı olmadığını üzüntüyle ifade ediyoruz. Bu vazgeçilmez kitapta hocanın kendisi tarafından yönlendirilen José Formento, onun çeşitli evrelerini anlatır: Modernizme girişi, Joaquín Belda'yı anlaması (bazen de ona öykünmesi); 1921 yılının panteist coşkusu, o sıralar doğayla özdeşleşmeye doyamayan şair ayakkabı giymeyi bile reddederek, ayakları kan revan içinde topallayarak Vicente López'deki şirin evinin çimlerinde dolanıyordu; soğuk akılcılığı reddi: O çok ünlü yıllarda Anglada yanında bir ilkokul öğretmeni ve Lawrence'ın İspanyolca çevirisiyle sırtında çocuksu bir denizci kıyafeti, elinde bir çember, ayağında tek bir paten, Palermo göllerine gitmekten çekinmiyordu; Nietzsche'nin etkisine girişi, ki *Milyonerler İçin Şarkılar*'ında filizlenmişti; Azorín'in bir makalesinden esinlenen ve aristokratik kişiliğini tescilleyen bu yapıtı, Din Kongresi'nin popüler yeni Hıristiyanı yıllar sonra yadsıyacaktı; son olarak hocanın kendisini taşralı genç yazarlara adadığı dönem: Henüz sesini duyuramamış genç kuşak yazarları eleştirel bir incelemeden geçiriyor ve onları, daha şimdiden yüz kadar abone toplamış, birkaç *plaquette*[3] basmak üzere olan Deneytüpü Yayınları aracılığıyla tanıtıyordu.

Carlos Anglada, kaynakçası ve portresi kadar kaygı verici değildi; küçük gök rengi kabında *mate* demleyen Don Isidro gözlerini kaldırıp onu inceledi: Kanlı canlı, uzun boylu, yapılı, zamanından önce kelleşmiş, kaşları çatık, bakışları kararlı, enerjik bıyıkları boyalı bir adam vardı karşısında. Jose Formento'nun kendisine özgü dilinde söylediği gibi *Prince de Galles* bir takım elbise giymişti. Alıcı gözle bakınca, Ang-

3 Kitapçık. (ç.n.)

lada'nın uzaktan görülen haline benzeyen bir bir bey görülüyordu peşinde: Kel kafası, gözleri, bıyığı, meydan okuyan tavrı, takım elbisesi aynıydı, ancak daha ufak tefekti. Uyanık okuyucu bu gencin Anglada'nın müridi José Formento olduğunu anlamıştır. Kolay değildi Formento'nun görevi: Düşüncenin modern Frégoli'si olan Anglada'nın değişkenliği, *Sidikli Beşik*'in (1929), *Bir Kuş ve Yumurta Toplayıcısının Notları*'nın (1932), *Yöneticiler İçin Dizeler*'in (1934) ve *Gökte Pazar*'ın (1936) yazarı kadar çalışkan ve özverili olmayan birini şaşırtırdı. Herkesin bildiği gibi Formento Hoca'ya büyük bir saygı duyardı, Hoca da, arada bir arkadaşça azarlamasına karşın, ona dostça bir alçakgönüllülükle karşılık verirdi. Formento onun yalnız müridi değil aynı zamanda sekreteriydi — büyük yazarların, dâhinin kaleminden çıkan el yazmasını noktalamak ve istenmeyen bir harfini çıkartmak için sahip oldukları şu *bonne à tout faire*'lerden[4] biri.

Anglada hemen konuya girdi:

"Kusuruma bakmayın; bir motosiklet gibi gürül gürül konuşurum. Gervasio Montenegro'nun önerisi üzerine buradayım. Açıkça söylüyorum. Polisiye sorunları çözmek için bir mahkûmun uygun olduğuna inanmıyorum ve inanmayacağım. Sorunun kendisi karmaşık değil. Bilindiği gibi Vicente López'de yaşıyorum. Çalışma odamda, daha doğrusu metafor fabrikamda, demirden bir kasa var; bu anahtarla kapanan prizmanın içinde bir mektup paketi kilitlidir — daha doğrusu kilitliydi. Gizli bir şey yok. Mektuplaştığım kişi bir hayranım, yakınlarının 'Moncha' dedikleri Mariana Ruiz Villalba de

4 Her işe koşan hizmetçi. (ç.n.)

Muñagorri'dir. Açık oynuyorum. İftira edenlerin yalanlarına karşın aramızda fiziksel bir ilişki yok. Daha yüksek bir düzeyde –duygusal, zihinsel– bulunuyoruz. Her neyse, bir Arjantinli bu incelikleri asla anlayamaz. Mariana güzel bir ruha sahiptir, dahası, çok güzel bir kadındır. Bu çok yönlü kişilik her türlü modern titreşime duyarlı bir antenle donanmıştır. İlk yapıtım *Yaşlı Pagodalar* onu sone yazmaya itti, yazdığı on bir heceli dizeleri ben düzelttim. On iki hecelik birkaç dizenin varlığı onda serbest nazıma gerçek bir eğilim olduğunu ele veriyordu. Şimdiyse düzyazı denemeleriyle uğraşıyor. Bugüne kadar yazdıkları: *Yağmurlu Bir Gün, Köpeğim Bob, İlkbaharın İlk Günü, Chacabuco Savaşı, Neden Picasso Hoşuma Gider, Neden Bahçeler Hoşuma Gider,* vb., vb... Neyse, her şeyden önce bir dalgıç gibi sizin daha duyarlı olduğunuz polisiye ayrıntılara ineyim. Herkesin bildiği gibi 14 Ağustos günü dağ evimin kapılarını ilginç bir gruba, Deneytüpü'nün yazarlarına ve abonelerine açtım. Birinciler el yazmalarının basılmasını istiyorlardı, ikincilerse boşa giden ödemelerinin geri verilmesini. Böyle durumlarda, suyun altındaki denizaltı gibi mutlu olurum. Hareketli toplantı gece saat ikiye dek uzadı. Her şeyden önce bir savaşçıyımdır; koltuklardan ve taburelerden bir siper uydurarak tabak takımının büyük bir kısmını kurtarmayı başardım; Diomedes'den çok Odysseus'a benzeyen Formento, tartışmacıları, üstünde çeşitli faturalar ve portakal suyu olan tahta bir tepsiyle yatıştırmaya çalıştı. Zavallı Formento! Yalnızca düşmanlarına yedek mermi sağlamayı başardı. En son *pompier*[5] de gittikten sonra unutmayacağım bir bağlılıkla kafamdan aşağı bir kova su boca

5 İtfaiye eri. (ç.n.)

ederek üç bin mumluk bilincimi bana geri verdi. Kendimde olmadığım sırada akrobatik bir şiir yazmıştım. Başlığı *Dalgalar Arasında Ayakta,* son dizesi: 'ölümü kurşuna dizdim ansızın' idi. Bilinçaltımdaki bu cevheri yitirmek yazık olurdu. Sabırsızlık içinde öğrencimle vedalaştım. Öğrencim tartışma sırasında cüzdanını yitirmişti. Açık kalplilikle Saavedra'ya dönmek için benden yardım istedi. Gizli kasamın anahtarı cebimin içinde saklıdır; onu çıkardım, bir silah gibi kullanarak kasayı açtım. İstenen paraları buldum; ancak Moncha'nın –pardon, Mariana Ruiz Villalba de Muñagorri'nin– mektuplarını bulamadım. Bu durum beni yıldırmadı; tüm zorluklara göğüs gererek evi ve ek yapılarını, kazan dairesinden kara kuyuya dek kontrol ettim. Sonuç olumsuzdu."

"Mektupların dağ evinde olmadıklarından eminim," dedi Formento'nun kalın sesi. "15'i sabahı hocamın araştırmaları için istediği *Resimli Çan* dergisiyle geri döndüm. Evi ikinci bir kez kontrol etmeyi önerdim. Hiçbir şey bulamadım. Daha doğrusu Sayın Anglada ve Cumhuriyetimiz için çok değerli bir şey buldum. Şairin dikkatsizliği yüzünden mahzende unutulmuş bir hazine; günümüzde tükenmiş olan *Bir Gauçonun Defteri* adlı yapıtın kopyası."

"Öğrencimin yazınsal heyecanını bağışlayın," dedi Carlos Anglada hemen. "Sizinki gibi doğrudan polisiye detaylara giden bir kafayı bu tür keşifler ilgilendiremez. Olay şu: Mektuplar ortadan yok oldu. Büyük bir hanımın titreşimlerinden, zihinsel ve duygusal maddelerden oluşan bu yapraklar, utanmaz birinin elinde bir skandala neden olabilir. Burada söz konusu olan, çarpıcı bir biçemle yazılmış –benden esinlenerek– bir sosyete kadınının kırılgan iç dünyasını dile getiren

insani bir belgedir. *Bref*.[6] And Dağları ötesi korsan yayıncıları için çok çekici bir avdır bu."

II

Bir hafta sonra büyük bir Cadillac, Las Heras Sokağı'nda, Ulusal Cezaevi'nin önünde durdu. Büyük kapı açıldı. Gri ceket, fantezi pantolon giymiş, açık renk eldivenli ve bastonunun kabzası köpek başı biçiminde olan bir bey, biraz *surannée*[7] bir kibarlıkla arabadan indi ve emin adımlarla bahçeden içeri girdi.

Komiser Yardımcısı Grondona onu abartılı bir biçimde karşıladı. Beyefendi bir Bahia purosunu kabul etti ve kendisine 273 numaralı hücreye kadar eşlik edilmesine izin verdi. Don Isidro onu görünce Sublimes paketini cezaevi beresinin altına sakladı ve yumuşak bir sesle şöyle dedi:

"Vay canına, Avellaneda Sokağı'nda işler iyi gidiyor anlaşılan. Başkaları sararıp solar oysa siz semirmişsiniz."

"*Touche*[8] sevgili Parodi, *touché. Embonpoint*'ımı[9] itiraf ediyorum. Prenses ellerinizi öpmemi istedi," diye karşılık verdi Montenegro ağzından mavi bir duman üfürerek. "Ortak dostumuz Carlos Anglada'nın da –olabildiğince pırıl pırıl bir akıl, ancak Akdeniz'e özgü disiplinden yoksun– size selamları var. Sizi

6 Uzun lafın kısası. (ç.n.)

7 Eskimiş, zamanı geçmiş. (ç.n.)

8 Tam isabet. (ç.n.)

9 Kilolu olmak. (ç.n.)

gereğinden fazla anıyor, *inter nos.*[10] Daha dün aniden büroma geldi. İki kez kapıyı çarpması ve bir astımlı gibi soluk alıp vermesi, benim gibi bir insan sarrafının bir bakışta Carlos Anglada'nın sinirli olduğunu keşfetmesi için yetti. Hemen anladım, büyük kentlerdeki trafik insanda huzur bırakmıyor. Daha bilge olan siz çok iyi bir seçim yapmışsınız: dünyadan uzak, düzenli, heyecansız bir yaşam. Kentin ortasındaki küçük vahanız başka bir dünyaya ait sanki. Dostumuz daha zayıf: En ufak bir terslik onu yıkmaya yetiyor. Doğrusu onu daha güçlü sanırdım. İlk başta mektupların yok oluşuna bir *clubman*'in dayanıklılığıyla göğüs gerdi; dün bu görünüşün yalnızca bir maske olduğunu anladım. Adam yaralanmış, *blesse.*[11] Büromda, bir kadeh 1934 yılı vişne likörü eşliğinde ve puroların güçlendirici dumanı arasında, maskesi düştü. Korkusunu anlıyorum. Moncha'nın mektuplarının basılması cemiyetimiz için çetin bir darbe olur. *Hors concours*[12] bir kadın sevgili dostum; fiziksel güzellik, servet, soyluluk, akıl, Murano kristalinden biçimlenmiş bir ruh. Perişan bir durumda olan Carlos Anglada bu mektuplar basılırsa mahvolacağını ve hiç de hijyenik bir *besogne*[13] olmayan bir şey yapması, öfkeli Muñagorri'yi düelloda öldürmesi gerekeceğini söylüyor. Tüm bunlara karşın soğukkanlılığınızı yitirmemenizi rica ediyorum değerli dostum Parodi. Ben ilk adımı attım bile: Carlos Anglada'yı ve Formento'yu birkaç günlüğüne Muñagorri'nin La Moncha adlı çiftliğine çağır-

10 Laf aramızda. (ç.n.)

11 Yaralı. (ç.n.)

12 Eşi, benzeri bulunmayan, rakipsiz. (ç.n.)

13 İş, görev. (ç.n.)

dım. *Noblesse oblige*,[14] kabul etmemiz gerekir ki Muñagorri'nin yaptıkları Pilar'ın tüm bir bölgesini kalkındırdı. Bu olağanüstü durumu gidip yakından incelemelisiniz. Burası atalarımızın bize miras bıraktığı geleneklerin canlı ve güçlü kaldığı ender çiftliklerden biri. Eski kafalı ve despot bir adam olan ev sahibi işin içinde olsa bile bu dostlar toplantısını hiçbir bulut gölgelemeyecek. Mariana konuklarını tüm zarafetiyle ağırlayacaktır kuşkusuz. Sizi temin ederim ki bu yolculuk bir sanatçı kaprisi değil: Aile doktorumuz Doktor Mugica *surmenage*'ımı[15] enerjik bir biçimde tedavi etmemi salık veriyor. Mariana'nın dostça ısrarlarına karşın prenses bizimle gelemeyecek. Çeşitli işleri Avellaneda'da kalmasını gerektiriyor. Bense *villégiature*'ümü[16] ilkbahara dek uzatacağım. Gördüğünüz gibi hiç duraksamadan bu tedaviyi kahramanca kabul ettim. Polisiye ayrıntıları ve mektupların bulunmasını size bırakıyorum. Yarın saat onda neşeli bir otomobil kervanı Rivadavia anıtının önünden La Moncha'ya doğru, uçsuz bucaksız ufukların ve özgürlüğün sarhoşluğu içinde yola çıkacak."

Gervasio Montenegro göstere göstere *Vacheron et Constantin* marka kol saatine baktı.

"Vakit nakittir," diye bağırdı. "Cezaevi *confrere*leriniz[17] olan Yüzbaşı Harrap'ı ve Peder Brown'ı ziyaret etmeye söz verdim. Geçenlerde San Juan Sokağı'nda[18] bulunan *Baronne* Puffen-

14 Soyluluk gereği. (ç.n.)
15 Aşırı yorgunluk. (ç.n.)
16 Tatil. (ç.n.)
17 Meslektaş. (ç.n.)
18 Kadınlar cezaevinin bulunduğu sokak. (ç.n.)

dorf-Duvernois, *née*[19] Pratolongo'yu da ziyaret ettim. Saygınlığı olduğu gibi duruyor ancak kullandığı Habeş tütünü iğrenç."

III

5 Eylül günü hava kararırken, kolunda kara yas kolluğu olan, şemsiyeli bir ziyaretçi 273 numaralı hücreye girdi. Hemen ölümcül bir hızla konuşmaya başladı; Don Isidro onun kaygılı olduğunu anlamıştı.

"İşte buradayım, batma saati gelen güneş gibi çileli," dedi José Formento, eliyle banyoya açılan küçük pencereyi göstererek. "Hocanın başı dertteyken ortalarda dolaştığım için benim bir hain olduğumu söyleyeceksiniz. Fakat beni devinime geçiren güç bambaşka. Sizden yetkililerle birlikte yaşadığınız bu uzun yıllar sonunda edindiğiniz, onları etkileme gücünüzü kullanmanızı istemeye, daha doğrusu rica etmeye geldim. Sevgi olmayan yerde yardımseverlik de olamaz. Carlos Anglada'nın kırsal kökenli gençlere seslenirken söylediği gibi: Traktörü anlamak için onu sevmek gerekir; Carlos Anglada'yı anlamak için de onu sevmek gerekir. Belki hocanın kitapları polisiye araştırma için faydalı değildir diye size benim yazdığım *Carlos Anglada'nın Yolu* adlı kitaptan bir örnek getirdim. Bu kitapta eleştirmenleri şaşırtan ve şimdi polisin kuşkulandığı adamın aslında içinden geldiği gibi davranan çocuksu biri olduğu ortaya çıkıyor."

19 Kızlık adı ... olan. (ç.n.)

Kitabı rasgele açarak Parodi'nin eline verdi. Parodi gerçekten de, kel ve enerjik Carlos Anglada'nın denizci giysileriyle çekilmiş bir resmini gördü.

"Üstün bir fotoğrafçı olduğunuza diyecek yok; fakat bana gerekli olan 29'u gecesine dek olanların anlatılması: Bir de tüm bu insanların birbirleriyle nasıl geçindiklerini bilmek isterim. Molinari'nin kısa makalelerini okudum; kafası çalışıyor ama çok edebiyat yaptığı için insanı sıkıyor. Şimdi delikanlı, bana her şeyi sırasıyla, heyecanlanmadan anlatın."

"Size olayları az ve öz anlatacağım. 24'ü günü çiftliğe ulaştık. Büyük bir dostluk ve uyum içinde. Bizi Redfern at giysileri, küçük Patou pançosu, Hermès çizmeleri, Elisabeth Arden'in *pleinair*[20] makyajıyla her zamanki gibi sade olan Bayan Mariana karşıladı. Anglada-Montenegro İkilisi gecenin ilerleyen saatlerine dek günbatışını tartıştılar. Anglada onun kırık taş döşeli yolda hızla ilerleyen bir arabanın farlarından daha az aydınlatıcı olduğunu öne sürdü; Montenegro ise Mantualı şairin bir sonesini günün batışından daha güzel buluyordu. Sonuç olarak, iki savaşçı da tartışmacı ruhlarını bir *bitter* vermut kadehinde boğdular. Montenegro'nun inceliği karşısında rahatlayan Manuel Muñagorri ziyaretimize katlanmaya razı olmuşa benziyordu. Saat tam dokuzda dadı –inanın bana çok adi bir sarışındı– bu mutlu çiftin tek meyvesi olan Pampa'yı yanımıza getirdi. Bayan Mariana girişteki merdivenlerin tepesinden oğlana kollarını açtı, o da gauço bıçağı ve pantolonuyla koşarak annesinin kollarına sığındı. Her gece yinelenen bu unutulmaz sahne, sosyetik ve bohem bir hava

20 Açık hava. (ç.n.)

içinde bile aile bağlarının sürekliliğini gösteriyordu bize. Dadı hemen Pampa'yı içeri götürdü. Muñagorri çocuk eğitiminin tüm kurallarının Süleyman'ın temel ilkesinde biçimlendiğini anlattı: Dayağı azaltırsan çocuğu bozarsın. Eminim ki oğlanı gauço bıçağı ve pantolonuyla dolaşmaya zorlamak için bu ilkeyi uygulaması gerekiyordu.

"29'u günü güneş batarken terastan boğaların ağırbaşlı ve göz kamaştırıcı geçit törenine tanık olduk. Bu kırsal tabloyu Bayan Mariana'ya borçluyduk. O olmasaydı, bu ve bunun gibi daha pek çok hoş izlenimi tatmak olası olmayacaktı. Erkeğe yaraşır bir açıksözlülükle itiraf etmem gerekir ki Muñagorri (çiftlik sahibi olarak kuşkusuz övgüye değer biriydi) asosyal ve dikkatsiz bir evsahibiydi. Bizimle neredeyse hiç konuşmuyor, ustabaşıların ve işçilerin sohbetini yeğliyordu; topraklarında gerçekleşen; doğanın sanatla, pampanın Carlos Anglada'yla bu olağanüstü buluşmasından çok, yakında Palermo'da yapılacak panayırla ilgileniyordu. Aşağıda, alacakaranlıkta hayvanların gölgeleri geçerken, yukarıda terastaki grup artan bir coşkuyla konuşuyordu. Anglada'yı heyecanlandırmak için Montenegro'nun boğaların görkemiyle ilgili bir sözü yetti. Hoca ayağa kalkarak, tarihçiyi olduğu kadar dilbilimciyi, soğukkanlı akılcıları olduğu kadar sıcakkanlı duygusalları da şaşkına çeviren lirik konuşmalarından birini yapıverdi. Geçmiş zamanda boğaların kutsal hayvanlar, daha önce din adamı ve kral, daha da önce tanrı olduklarını söyledi. Boğaların geçit törenini aydınlatan bu güneşin, zamanında Girit sokaklarında boğalara sövdükleri için ölüme mahkûm edilmiş insanların geçit törenini de görmüş olduğunu söyledi. Bir boğanın sıcak kanında yıkandığı için ölümsüz olan kişilerden söz etti.

Montenegro, Nîmes arenalarında, Provence güneşi altında tanık olduğu, boynuzları süslü boğaların kanlı güreşinden de söz etmek istedi, fakat aklın tüm gelişmelerine düşman olan Muñagorri boğa konusunda Anglada'nın hiç de bir şey bilmediğini öne sürdü. Tahtımsı kocaman bir hasır koltukta oturan Muñagorri, boğaların arasında yetiştiğini –besbelliydi bu– ve onların barışsever hatta ödlek, ancak çok mağrur hayvanlar olduklarını savundu. İnanın ki Anglada'yı ikna etmek için onu hipnotize etmeye çalışıyor, gözlerini ondan ayırmıyordu. Hocayı ve Muñagorri'yi zevk aldıkları bu tartışmayla baş başa bıraktık; eşsiz bir evsahibesi olan Bayan Mariana'nın kılavuzluğu sayesinde Montenegro ve ben tüm ayrıntılarıyla jeneratörü inceleme olanağı bulduk. Yemek zili çaldı; sofraya oturduk, tartışmacılar döndüklerinde sığır etini bitiriyorduk. Zaferi hocanın kazandığı apaçıktı; yenik düşen Muñagorri içine kapandı ve yemek boyu tek bir söz söylemedi.

"Ertesi gün Muñagorri El Pilar köyüne bir gezinti yapmamızı teklif etti. İkimiz baş başa küçük faytonuyla yola çıktık. Bir Arjantinli olarak, kendine özgü tozuyla pampada yaptığımız bu geziden çok büyük bir zevk aldım. Babacan güneş yararlı ışınlarını üstümüze yağdırıyordu. Posta Birliği'nin hizmetleri kaldırım olmayan bu unutulmuş beldelere bile yayılmış. Muñagorri kasabanın barında tutuşabilir sıvılar içerken ben gauço kılığında çektirdiğim bir fotoğrafın arkasına yayıncıma yazdığım içten selamları bir posta kutusuna emanet ettim. Dönüş yolculuğu tatsız oldu. *Via crucis*'in[21] sarsıntılarına şimdi bir de sarhoşun beceriksizliği ekleniyordu; bu

21 İsa'nın sırtında çarmıhını taşıyarak ölüme giderken geçtiği yol; mecazi, zorlu yol. (ç.n.)

alkol tutsağına acıdığımı erkekçe itiraf ederim, bana sunduğu bu çirkin görüntüden dolayı onu bağışlamıştım; atı oğluymuş gibi kamçılıyordu; fayton ha devrildi ha devrilecekti, birkaç kez öleceğim diye korktum.

"Çiftliğe dönünce alnıma birkaç ıslak bez koyup Marinetti'nin eski bir bildirisini okuyarak dengeme kavuşabildim.

"Şimdi Don Isidro, cinayetin işlendiği akşama geliyoruz. Tatsız bir olay cinayetin habercisi oldu: Her zaman Süleyman'a sadık olan Muñagorri, yabancıların yanıltıcı çekiciliğine kapılarak bıçak ve küçük kamçı taşımayı reddeden Pampa'nın poposuna bir güzel vurdu. Dadı Miss Bilham haddini bilemedi ve Muñagorri'yi sert bir dille suçlayarak bu çok tatsız durumu uzattı. Mürebbiyenin başka bir işe girmeyi öngördüğü için bu denli öfkeli bir biçimde araya girdiğini çekinmeden öne sürebilirim; iyi kalpli insanlar bulma konusunda bir atmaca gibi keskin gözleri olan Montenegro ona Avellaneda'da bilmediğim bir iş önermişti. Hepimiz canımız sıkkın ayrıldık oradan. Evsahibesi, hoca ve ben Avustralya sarnıcına doğru yollandık; Montenegro dadıyla birlikte eve girdi. Saplantı halinde gelecek panayırı düşünen, doğayla kesin olarak ilgilenmeyen Muñagorri boğaların geçidini seyretmeye gitti. Yalnızlık ve çalışma gerçek yazın adamının iki dayanağıdır; yoldaki bir dönemeçten yararlanarak arkadaşlarımı atlattım; dışarıdaki dünyanın en ufak bir yankısının bile ulaşmadığı, gerçek bir sığınak olan penceresiz odama gittim. Işığı açarak *La soirée avec Monsieur Teste*'in Paul Valéry'nin *Monsieur Teste* adlı kitabının bir bölümü basitleştirilmiş çevirisine bıraktığım yerden başladım. Çalışmak olanaksızdı. Yandaki odada Montenegro ve Miss Bilham konuşuyorlardı. Miss Bilham'ı incitmemek ve de havasız kalmamak için kapıyı

kapatmadım. Odanın öteki kapısı, bildiğiniz gibi mutfağın kokulu avlusuna açılıyor.

"Bir çığlık duydum; Miss Bilham'ın odasından gelmiyordu; Bayan Mariana'nın eşsiz sesini tanır gibi oldum. Koridorlardan ve merdivenlerden geçerek terasa ulaştım.

"Orada, batan güneşe karşı, kendisine özgü doğal ölçülülüğüyle Bayan Mariana ne yazık ki hiç unutamayacağım o korkunç tabloyu göstermekteydi. Boğalar dünkü gibi aşağıdan geçmişler, çiftlik sahibi de yukarıdan onları izlemişti, ancak bu kez tek bir kişi için geçmişlerdi ve bu kişi ölüydü. Hasır koltuğun arkasından sırtına bir hançer saplanmıştı.

"Yüksek koltuğun kollarının desteğiyle, ceset hâlâ dimdik duruyordu. Anglada katilin, çocuğun küçük bıçağını kullandığını saptadı dehşetle."

"İyi ama Don Formento, katil bu silahı nasıl ele geçirmiş?"

"Bunu kimse bilmiyor. Oğlan babasıyla tartıştıktan sonra şiddetli bir öfkeye kapılıp gauço takım taklavatını ortancaların arkasına atmış."

"Tahmin ediyordum. Peki küçük kamçının Anglada'nın odasında bulunmasını nasıl açıklıyorsunuz?"

"Kolaylıkla, fakat bir dedektifin anlayamayacağı nedenlerden dolayı. Size gösterdiğim fotoğraftan da anlaşıldığı gibi Anglada'nın çok yönlü yaşamında *puéril*[22] olarak adlandıracağımız bir dönem olmuştur. Bugün bile, yazar haklarının ve sanat için sanatın savunucusu, oyuncakların bir yetişkin için karşı konulmaz çekiciliğini duymaktadır."

22 Çocuksu. (ç.n.)

IV

9 Eylül günü yaslar içinde iki hanım 273 numaralı hücreye girdi. Biri dolgun kalçalı, etli dudaklı bir sarışındı, ötekiyse daha az dikkat çekici bir biçimde giyinmiş, kısa boylu, zayıf, çocuk göğüslü, kısa ve ince bacaklıydı.

Don Isidro birinciye doğru yöneldi:

"Anlatılanlara göre Muñagorri'nin dul eşi olmalısınız."

"Bu ne *gaffe*,"[23] diye tısladı öteki, "yanıldınız. O olur mu, o bana eşlik etmek için geldi. O *fraulein*, Miss Bilham. Bayan Muñagorri benim."

Parodi onlara iki sandalye sunarak kendisi yatağın üstüne oturdu. Mariana usul usul konuşmasını sürdürdü.

"Ne şirin bir odacık; paravanların iğrenç bir görünüm verdiği görümcemin *living*'inden[24] ne kadar farklı. Gerçi modası geçti ama siz kübizmden de öteye gitmişsiniz Bay Parodi. Ben sizin yerinizde olsam bu kapıyı beyaza boyatırdım. Beyaza boyanmış demire bayılırım. Mickey Montenegro –ne büyük bir dâhi değil mi?– sizi rahatsız etmemizi önerdi bize. Sizi görmek ne büyük bir şans. Sizinle sohbet etmeyi çok istiyordum çünkü insanı sorularıyla şaşırtan komiserlere ve baş belası görümcelerime hep aynı şeyleri tekrar etmekten bıktım usandım.

"Size 30 Ağustos gününü sabahtan itibaren anlatacağım. Formento, Montenegro, Anglada, ben ve kocam birlikteydik, başka da kimse yoktu. Prensesin gelememesi çok yazık

23 Gaf, pot. (ç.n.)

24 Salon, oturma odası. (ç.n.)

olmuştu çünkü komünistlerle birlikte yitip giden bir *charme*'ı[25] temsil eder o. Bakın bir kadın ve bir annenin önsezileri nasıl da doğru çıkıyor. Consuelo erik suyunu getirdiğinde müthiş başım ağrıyordu. Ne anlayışsız olur şu erkekler. Önce Manuel'in odasına gittim ama beni dinlemek bile istemedi, çünkü benimki kadar şiddetli olmayan kendi baş ağrısı onu daha çok ilgilendiriyordu. Biz kadınlar doğum sancısı nedir bildiğimiz için daha güçlüyüzdür. Üstelik suç kendisindeydi, çünkü gece geç yatmıştı. Bir önceki gece olmadık saatlere dek bir kitap hakkında Formento'yla konuşup durmuştu. Her zaman bilmediği şeyler hakkında fikir yürütür! Tartışmanın sonuna doğru yanlarına gitmeme karşın hemen anladım konunun ne olduğunu. Pepe –Formento demek istiyorum– *La soiree avec Monsieur Teste*'in basitleştirilmiş bir çevirisini yayımlamak üzere. Büyük kitlelere ulaşabilmek için, ki eninde sonunda önemli olan da budur, kitabın İspanyolca başlığını *Kafalı Beyle Bir Akşam* koydu. Sevginin olmadığı yerde yardımseverliğin de olamayacağını anlamak istemeyen Manuel onun cesaretini kırmak için inat ediyordu. Ona Paul Valéry'nin başkalarına düşünmeyi salık verdiğini ancak kendisinin hiç düşünmediğini söylüyordu, Formento ise çevirinin hazır olduğunu söylüyordu, bense *Sanat Evi*'nde her zaman söylerim, Valéry'yi konferans vermeye çağırmamız gerek diye. O gün ne vardı bilmiyorum ama kuzey rüzgârı hepimizi çileden çıkarıyordu, özellikle de çok duyarlı olduğum için beni. *Fraulein* bile haddini bilemeyip, Pampa gauço kılığını sevmiyor diye Manuel'e saldırdı. Bir önceki güne ait bu olayları size neden anlatıyorum

25 Çekicilik. (ç.n.)

bilmem. 30'u günü çaydan sonra, yalnızca kendisini düşünen ve yürümekten nefret ettiğimi bilmeyen Anglada, o güneşin altında ve onca sivrisineğe karşın ona bir kez daha Avustralya sarnıcını göstermem için inat etti. Neyse ki kaçabildim ve Giono'nun *Accompagné de la flûte* adlı kitabını okumaya döndüm, bu yapıtın hoşunuza gitmediğini söylemeyin bana. İnsanı çiftlikten uzaklaştıran olağanüstü bir kitap. Fakat daha önce boğalara olan tutkusu nedeniyle terasta bulunan Manuel'i görmek istedim. Saat neredeyse altıydı ve ben işçilerin merdiveninden çıktım. Öyle bir şey ki, olduğum yerde kalakaldım ve ah! dedim, bu ne tablo! Ben, üstümde somon rengi kısa bir ceket ve Vionnet şort, korkuluğa dayanmışım. İki adım ötede, Manuel koltuğa çakılmış, sırtına Pampa'nın küçük bıçağını saplamışlar. Neyse ki o masum çocuk kedi avlıyordu ve bu korkunç manzarayı görmedi. Gece olunca yarım düzine kuyrukla geri geldi."

Miss Bilham ekledi:

"O kadar kötü kokuyorlardı ki onları tuvalete atmak zorunda kaldım."

Neredeyse kösnül bir sesle söyledi bunu.

V

O eylül sabahı Anglada'ya esin gelmişti. Parlak zekâsı bir yandan fütürizmin tarihçesiyle ilgilenirken diğer yandan da bazı *hommes de lettres*'in[26] Nobel Ödülü'nü kabul etmesi

26 Edebiyatçılar. (ç.n.)

için gizlice yaptıkları çalışmaları izliyordu. Parodi sözlerinin tükendiğini sandığı sırada Anglada bir mektup çıkardı ve alçakgönüllü bir gülüşle şöyle dedi:

"Zavallı Formento! Şilili korsan yayıncılar gerçekten de işlerini biliyorlar. Şu mektubu okur musunuz Sevgili Parodi? Paul Valéry'nin bu gülünç yorumunu yayımlamak istemiyorlar."

Don Isidro mektubu alarak ister istemez okudu:

"Sayın Bayım,

19, 26 ve 30 Ağustos tarihli mektuplarınıza yanıt olarak yazdıklarımızı bir kez daha yineliyoruz. Baskı için gerekli parayı sağlamamız olanaksız: klişe ücretleri, Walt Disney'e ödediğimiz telif hakkı, Noel ve Paskalya için yabancı dilde yapılan yayınlar gibi çeşitli masraflarımız nedeniyle sizin işinizi ancak baskı ve depolama ücretlerini kendiniz karşılarsanız yapabileceğiz.

Saygılarımızla,

Müdür yardımcısı adına Rufino Gigena S"

Sonunda Don Isidro konuşabildi:

"Bu kısa ticari mektup hızır gibi yetişti. Şimdi olayları anlamaya başlıyorum. Epeydir kitaplardan söz ederek kendi kendinize zevkleniyordunuz. Şimdi sıra bende. Son zamanlarda içinde sevimli fotoğraflarınız olan bir kitap okudum: Sizi ayaklarınızda cambaz ayakkabısıyla, çocuk kılığında, bisiklet üstünde gördüm. İnanın bana çok güldüm. Kim derdi Don Formento gibi efemine ve iç karartıcı bir delikanlının bir budalayla bu kadar iyi dalga geçeceğini. Tüm kitapları alay etmek için: Siz *Milyonerler İçin Şarkılar*'ı yazıyorsunuz, saygılı delikanlı *Yöneticiler İçin Dizeler*'i kaleme alıyor; siz *Bir Gauço'nun Defteri*'ni yazıyorsunuz, öteki *Bir Kuş ve Yumurta*

Toplayıcısının Notları'nı. Şimdi beni iyi dinleyin, size başından itibaren her şeyi anlatacağım.

"Önce koca bir ahmak, birtakım mektuplarının çalındığı masalıyla çıkageldi. Dediklerine aldırmadım, çünkü eğer biri bir şey yitirmişse, bir mahkûmdan onu bulmasını istemez. Koca ahmak mektupların bir hanımı zor durumda bıraktığını söylüyordu: Bu hanımla arasında herhangi bir şey yoktu, yalnızca arkadaşça yazışıyorlardı. Bunları hanımın sevgilisi olduğunu düşünmem için bana söyledi. Ertesi hafta şu altın kalpli Montenegro geldi ve koca ahmağın canının çok sıkkın olduğunu söyledi. Bu kez gerçekten bir şeyini yitirmiş biri gibi davranmıştınız. O zaman, henüz hapishaneye düşmemiş ve dedektif olarak ün yapmış birini görmeye gittiniz. Sonra hepiniz köye gittiniz; zavallı Muñagorri öldü, Don Formento ve bir aptal kadın gelip kafamı ütülediler ve ben yavaş yavaş aslında nelerin olup bittiğini anlamaya başladım.

"Bana mektuplarınızın çalındığını söylemiştiniz. Onları Formento'nun çaldığını bile ima ettiniz. Sizin istediğiniz insanların bu mektuplardan söz etmesi ve hanımla sizin hakkınızda kim bilir ne masallar uydurmalarıydı. Daha sonra yalanınız gerçek oldu: Formento mektuplarınızı çaldı. Onları yayımlamak için çaldı. Artık bıktırmıştınız onu: Bu akşam bana da döktürdüğünüz iki saatlik monologdan sonra delikanlıya hak veriyorum. Öylesine öfkelenmişti ki dolaylı yollar artık yetmiyordu ona. Kesin olarak bu işi bitirmek istiyordu ve tüm cumhuriyetin sizinle Mariana arasında bir şey olmadığını görmesi için mektupları yayımlamaya karar verdi. Muñagorri'nin bu konudaki görüşü farklıydı. Karısının saçma sapan mektuplar yüzünden küçük düşürülmesini istemiyor-

du. 29'u gecesi Formento'ya resti çekti. Bu görüşmeyle ilgili Formento bana bir şey söylemedi; Mariana içeri girdiğinde bu konuyu tartışıyorlardı, onu Formento'nun Fransızcadan kopya ettiği bir kitaptan söz ettiklerine inandırdılar. Sizin gibi insanların kitapları bir çiftçinin umrundadır sanki! Ertesi gün Muñagorri, Formento'yu, yayınevindekilere kitabın basımını durdurmalarını söyleyen bir mektupla birlikte Pilar'a götürdü. Formento işlerin sarpa sardığını anlayıp Muñagorri'den kurtulmaya karar verdi. Aslında bu işine de geliyordu çünkü her zaman için kocanın hanımla aralarındaki aşkı keşfetme tehlikesi vardı. O aptal kadın kendisine hâkim olamıyordu; sevgilisinden duyduğu sözleri tekrar ediyordu durmadan — sevgi ve yardımseverlik gibi, haddini bilmeyen İngiliz kadın gibi... Üstelik bir kez de sevgilisinin takma adını ağzından kaçırdı.

"Formento oğlanın gauço eşyalarını bir kenara attığını görünce beklediği anın geldiğini anladı. İşini garantiye almıştı. Suç anında kendisini aklayacak kanıtı da bulmuştu; kendi odasıyla İngiliz kadının odası arasındaki kapının açık olduğunu söyledi. Ne İngiliz kadın ne de dostumuz Montenegro söylediklerini yalanladılar; ancak bu tür işler için kapıları kapatmak âdettendir. Formento silahını çok iyi seçti. Pampa'nın bıçağı iki kişiden kuşku duyulmasına yarıyordu; zaten yarı deli olan Pampadan ve hanımefendinin âşığıymış gibi yapan ve pek çok kez çocuk rolüne giren sizden, Don Anglada. Küçük kamçıyı da polis orada bulsun diye sizin odanıza koydu. Bana da aynı kuşkuları duymam için o resimli kitabı getirdi.

"Rahatça terasa çıktı ve Muñagorri'yi bıçakladı. İşçiler onu görmediler çünkü aşağıda boğalarla ilgileniyorlardı.

"Tanrı'nın işine bakın. Adam tüm bunları o aptal kadının mektupçuklarıyla yılbaşı tebriklerini basmak için yapmıştı. Hanımı bir kez görmek mektuplarının nasıl olduklarını tahmin etmeye yeter. Yayınevindekilerin onları basmak istememelerine şaşmamalı."

Quequén, Şubat

Sangiácomo'nun Öngörüleri

Muhammet'e

I

273 numaralı hücredeki mahkûm, Bayan Anglada ve kocasının ziyaretini açık bir isteksizlikle kabul etti.

"Kısa keseceğim; metaforlara sırtımı döneceğim," diye söz verdi Carlos Anglada ciddiyetle. "Beynim bir buzdolabı gibi, Julia Ruiz Villalba'nın ölümünün ayrıntıları –yakınları ona Pumita[1] derlerdi– varlıklarını bu gri maddede sürdürüyor.

1 Küçük puma. (ç.n.)

Acımasız ve güvenilir olacağım; olanlara bir *deus ex machina*'nın[2] duygusuzluğuyla bakıyorum. Size olayların yatay bir kesitini sunacağım. Çok rica ediyorum Parodi, dikkatinizi bana verin."

Parodi gözlerini kaldırmadı bile; Doktor Irigoyen'in bir fotoğrafını boyamaya devam etti; coşkulu şairin girizgâhı ona yeni bir şey öğretmemişti; bir süre önce sosyetenin en hareketli simalarından biri olan genç bayan Ruiz Villalba'nın ölümüyle ilgili Molinari'nin yazdığı kısa makaleyi okumuştu.

Anglada sustu; karısı Mariana söze karıştı:

"Carlos beni buraya sürükledi, oysa ben Mario'nun Concepción Arenal üzerine vereceği konferansa gidip esnemeye hazırlanıyordum. *Sanat Evi*'ne gitmek zorunda olmadığınız için ne kadar şanslısınız Bay Parodi, konuşmacıların hepsi palavracı, gerçi Monsenyör'ün soylulukla konuştuğunu her zaman söylemişimdir. Carlos her zamanki gibi olayları kendine göre anlatmak isteyecektir fakat eninde sonunda söz konusu kişi benim kız kardeşimdir ve beni buraya kadar susup oturmam için sürüklemedi. Ayrıca biz kadınlar önsezilerimizle her şeyin daha çok farkına varırız, Mario da yas giysilerinin bana çok yakıştığını söylerken bunu ifade etmişti (acıdan deliye dönmüştüm ama biz platin saçlılara siyah çok yakışır). Bakın, ben tutarlı biri olarak size olayları edebiyat yapmadan başından anlatacağım. *Rotogravure* dergisinde kız kardeşim zavallı Pumita'nın Rica Sangiácomo'nun –ne kadar sıradan bir ad– nişanlısı olduğunu okumuşsunuzdur. Öyle görünmemelerine karşın ideal bir çift oluşturuyorlardı: Ne kadar güzeldi

2 Tiyatroda oyunun son bulması için tanrıların araya girmesi, yukarıdan bir makine yardımıyla indirilen tanrı. (ç.n.)

Pumita, Ruiz Villalba *cachet*'si[3] ve Norma Shearer gözleriyle şimdi artık aramızdan ayrıldığı için Mario'nun dediği gibi o gözler bir tek bende olacak. Çizgilerinin bir yerliyi andırdığı ve yalnızca *Vogue* dergisi okuduğu doğrudur, bu yüzden de, gerçi Madeleine Ozeray bir soytarıdır, ama yine de yalnızca Fransız tiyatrosunda görülen o *charme*'dan[4] yoksundu. Bir de gelip bana intihar ettiğini söylemezler mi! Ben ki Din Kongresi'nden bu yana kendimi dine verdim, Pumita'ysa ne kadar *joie de vivre*[5] doluydu, aslında ben de öyleyim. İkiyüzlülük de yapmıyorum. Bu olayın bir skandal ve tam bir gaf olmadığını söylemeyin bana, zaten kendisini boğalara kaptıran Manuel'i koltuğunda bıçaklayan zavallı Formento'yla başım dertte. Bazen düşünüyorum da yeter artık diyorum.

"Rica çok iyi bir delikanlı olmasıyla tanınır ancak bizimki gibi ünlü bir aileye girmekten başka bir şey istemiyordu, eninde sonunda o da bir *parvenu*[6] değil mi? Yine de babasına saygım vardır, Rosario'ya geldiğinde cebinde beş parası yoktu. Pumita uyanık kızdır, ona karşı bir *faible*'i olan[7] annem de o sosyeteye tanıtıldığında hiçbir masraftan kaçınmadı, dolayısıyla böylesine genç nişanlanması hiç de şaşırtıcı değil. Çok romantik bir biçimde Llavallol'da karşılaştıkları söyleniyor; İngilizce adı *Şapka* olan *Meksika'ya Gidelim* filminde Errol

3 Damga. (ç.n.)
4 Çekicilik. (ç.n.)
5 Yaşama sevinci. (ç.n.)
6 Sonradan görme. (ç.n.)
7 Zaaf. (ç.n.)

Flynn ve Olivia de Havilland gibi: Pumita'nın *tonneau*'sunun[8] midillisi asfalt yola çıkınca şaha kalkmış, polo atlarından başka bir şey düşünmeyen Ricardo da Douglas Fairbanks olmak hevesine kapılmış ve midilliyi durdurmuş, yani olağanüstü bir şey olmamış. Araba sahibinin kardeşim olduğunu anlayınca Ricardo şaşkınlıktan küçük dilini yutuyormuş; zavallı Pumita da bilindiği gibi uşaklara varana dek herkesle flört etmeyi severdi. Sonuç olarak onu tanımadığımız halde Ricardo'yu *La Moncha*'ya çağırdık. Kumandan, anımsayacaksınız; Rica'nın babası, oğluna olabildiğince yardım ediyordu, Rica da her gün Pumita'ya gönderdiği orkidelerle hasta ediyordu beni, sonunda ben de Bonfanti'ye takıldım, ama bu başka bir öykü."

"Biraz nefes alın, hanımefendi," diyerek saygıyla araya girdi Parodi. "Yağmur dindiğine göre durumdan faydalanıp bana olayları özetleyebilirsiniz Don Anglada."

"Ateşi açıyorum..."

"Yine attın kendini ortaya aptal sözlerinle," dedi Mariana küçümseyici bir ifadeyle büktüğü dudaklarına dikkatle ruj sürerek.

"Karım tarafından çizilen genel manzara eksiksizdir. Ancak pratik enlem ve boylamları eklemek gerek ve ben bir geometri bilgininin, bir haritacının görevini yapacağım. Derin sentezime başlıyorum.

"Pilar bölgesinde *La Moncha* adlı çiftliğinin etrafında Kumandan Sangiácomo'nun parkları, fidanlıkları, seraları, gözlemevi, bahçeleri, yüzme havuzu, kafesler içinde hayvanları, yeraltı akvaryumu, çiftliğinin ek yapıları ve cimnastik

8 İki tekerlekli, üstü açık at arabası. (ç.n.)

salonu bulunur. Karşı konulmaz bakışlı, orta karar yapılı, kanlı canlı, dudaklarının arasında her zaman bir puro bulunan bu ak sakallı ihtiyar koşu pistinde, pedalda ve atlama tahtasında sade kas kesilir. Şipşak fotoğraftan sinema makinasına geçerek, lafı uzatmadan bu gübre kralının yaşamöyküsüne başlıyorum. Eli ayağı tutulmuş, 19. yüzyıl tarzı bir tekerlekli sandalyeye çakılmış yakınırken –Japon paravanlarının ve çılgın velosipetlerin zamanıydı o yıllar– Rosario, bir İtalyan göçmeni, daha doğrusu küçük bir İtalyan oğlanı bağrına basıyordu. Kimdi bu çocuk? Yanıtlıyorum: Kumandan Sangiácomo. Cehalet, mafya, zor şartlara ayak uydurması ve vatanın geleceğine körü körüne inanması, yaşamdaki kılavuzları oldu. Bir konsolos, daha doğrusu İtalyan Konsolosu Kont Isidoro Fosco, bu gencin içinde taşıdığı ahlaki değerleri sezerek ondan karşılığında hiçbir çıkar gözetmediği öğütlerini esirgemedi.

"1902 yılında Sangiácomo, Temizlik İşletmesi'nin bir arabasının sürücüsü olarak yaşamı göğüslüyordu; 1903'te sulama arabaları filosuna başkanlık ediyordu; 1908'den itibaren –hapishaneden çıktığı yıl– adı uzun bir süre için yağların sabunlaştırılması işiyle özdeşleşti; 1910'da işlerini tabakçılıktan kuş gübreciliğine dek genişletmişti; 1914'te, olağanüstü öngörülerine dayanarak, asa fetida türü reçinenin sağlayacağı olanakları seziyordu, ancak savaş bu olmayacak düşü yok etti; felaketin eşiğinde olan savaşçımız dümeni kırdı ve kendisini ravent işi sayesinde sağlama aldı. Çok geçmeden İtalya'dan savaş çığlıkları duyulmaya başladı: Sangiácomo Atlantik'in öteki yakasından onlara yanıt verdi, buradayım diye bağırarak siperlerin modern kiracıları için ravent dolu bir gemi yükledi. Cahil bir tayfanın başkaldırmaları yıldırmadı onu; gıda yük-

leri Cenova, Salerno ve Castellammare'deki liman depolarını doldurdu, zaman zaman da semt sakinlerini evlerinden etti. Bu bolluk sonunda ödülünü buldu ve yeni milyonerin göğsü Kumandan nişanıyla donatıldı."

"Nasıl da anlatıyorsun sanki uykuda sayıklıyormuş gibi," dedi Mariana küskün bir sesle, eteklerini yukarı doğru çekmeyi sürdürerek. "Kumandan yapılmadan önce aralarında kan bağı olan kuzeniyle evlenmişti, onu bu amaçla İtalya'dan getirterek; çocuğu da atladın."

"Düzeltiyorum: sözlerimin *ferry-boat*'una kaptırdım kendimi. Rio del Platalı bir Wells olarak zamanın akışını yukarı doğru izliyorum. Yatak odası durağında iniyorum. Bizim savaşçı, baba olmak üzere; çocuk doğuyor: Ricardo Sangiácomo. İkincil bir kişi olan anne 1921'de ölüyor. Ölüm (postacı gibi kapıyı iki kere çalar) aynı yıl, ona her zaman destek olan Kont Isidoro Fosco'dan da yoksun bırakacaktı onu. Çekinmeden ısrarla söylüyorum: Kumandan az kaldı deliriyordu. Karısının bedeni yanıp kül olmuş, geriye ürünü, yaşamda bıraktığı tek iz kalmıştı: biricik oğulları. Taş gibi sağlam bir ahlaka sahip olan baba, yaşamını oğluna adadı. Bir çelişkinin altını çiziyorum: İşinde bir su cenderesi kadar sert ve zorba olan Kumandan, *at home*[9] oğluna karşı çok sevimli bir soytarı gibi davranıyordu.

"Şimdi, kafasında her zaman geniş kenarlı gri şapkası, annesinden aldığı gözleri, sarkık bıyığı, Juan Lomuto'vari[10] davranışları, uzun bacaklarıyla mirasçıdan söz ediyorum. Bu yüzme ve binicilik düşkünü hukukçu aynı zamanda da çağı-

9 Evde. (ç.n.)

10 Tango uzmanı ünlü Arjantinli orkestra şefi. (ç.n.)

nın adamıydı. Yazdığı *Rüzgârın Saçlarını Taramak* adlı şiir kitabının tutarlı bir metafor zinciri oluşturmadığını kabul ediyorum ancak bu yapıt yoğun bir görüden, yeni bir yapısal ışıktan da yoksun değildir. Aslında şairimizin tüm gücünü göstereceği yazın türü romandır. Şimdiden söylüyorum, günün birinde güçlü bir eleştirmen bizim gelenek düşmanının eski kalıpları yıkmadan önce onlara öykündüğünü öne sürecektir, ancak bu öykünmenin bilimsel bir biçimde aslına sadık kaldığını da kabul etmesi gerekecek. Ricardo Arjantin'in parlak gençlerinden biri; Chinchon Kontesi'yle ilgili öyküsü arkeolojik araştırmalarla neofütürist titreşimlerin birleşiminden oluşacak. Bu çalışma, Gandıa'nın, Levene'nin, Grosso'nun, Radaelli'nin yapıtlarını incelemesini gerektiriyor. Neyse ki araştırmacımız tek başına değil; özverili süt kardeşi Eliseo Requena bu serüvende ona yardım ediyor ve destek oluyor. Bu yamağı çok kısa ve öz tanımlayacağım: Büyük romancı, romanın ana kişileriyle ilgilenerek, ikincil kişilerle ilgilenmeyi ikincil kalanlara bırakıyor. Kuşkusuz bir *factotum*[11] olarak çok saygıdeğer olan Requena, Kumandan'ın ötekilerden ne daha iyi ne de daha kötü sayısız evlilik dışı çocuklarından biri. Aslında yalan söylüyorum, onun kendine özgü bir çizgisi var: kendisini kuşku götürmez bir biçimde Ricardo'ya adamış olması. Merceğimin altına şu anda para düşkünü üçkâğıtçı bir kişi geliyor. Maskesini çekip çıkarıyorum: Kumandan'ın muhasebecisi Giovanni Croce'yi sunuyorum. Düşmanları onun Rio del Platalı olduğunu, gerçek adının da Juan Cruz olduğunu iddia ederler. Gerçek

11 Kâhya. (ç.n.)

bambaşkadır; vatanseverliği herkesçe bilinir; Kumandan'a bağlılığı sonsuzdur, şivesi ise çok itici. Kumandan Sangiácomo, Ricardo Sangiácomo, Eliseo Requena, Giovanni Croce: İşte Pumita'nın son günlerine tanık olan dörtlü, bahçıvanlar, uşaklar, arabacılar, masajcılar, vd.'den oluşan hizmetliler grubunu saymıyorum."

Mariana kendisini tutamayarak söze karıştı:

"Kıskanç ve kötü niyetli olduğunu bu kez nasıl yadsıyacaksın bakalım? Bizim odanın yanındaki odasını kitaplarla donatan, seçkin bir kadınla sıradan kadınlar arasındaki farkı çok iyi anlayan, bir aptal gibi kısa mektuplar yazarak zamanını yitirmeyen Mario hakkında hiçbir şey söylemedin. Oysa o daha sen bir şey söylemeden sözleri ağzına tıkamıştı. İnanılmaz ölçüde kültürlüdür."

"Doğru, arada bir susmak âdetimdir. Doktor Mario Bonfanti Kumandan'a çok bağlı bir İspanyolca uzmanıdır; *Mio Cid* söyleninin yetişkinler için bir uyarlamasını yayımlamıştı; şimdiyse Góngora'nın *Yalnızlıklar* adlı yapıtını gauçolaştırmayı tasarlıyor, kitaba sarhoşlar, yabandomuzları, tavşanlar ve su samurları ekleyerek."

"Don Anglada, bu kadar edebiyattan başım döndü," dedi Parodi. "Eğer işinize yaramamı istiyorsanız bana merhum baldızınızdan söz edin. Nasıl olsa sizi dinlemekten başka çarem yok."

"Siz de eleştirmenler gibi beni anlamıyorsunuz. Büyük resim ustası Picasso ilk plana tablonun fonunu koyar, ana kişiyiyse ufuk çizgisinde bırakır. Benim savaş taktiğim de öyledir. Genel hatlarıyla etraftaki ikincil kişileri –Bonfanti falan– çiz-

dikten sonra, doğrudan doğruya *corpus delicti*[12] olan Pumita Ruiz Villalba'ya geliyorum.

"Plastik sanatlardan anlayan kişi dış görünüşe aldanmaz. Pumita, delikanlı afacanlığı ve biraz dağınık çekiciliğiyle her şeyden önce tablonun fonunu oluşturuyordu; işlevi, karının gösterişli güzelliğini ortaya çıkarmaktı. Ölümünden sonra Pumita'nın işlevinden söz etmek ifade edemeyeceğim kadar dokunaklı geliyor bana. Kaderin cilvesine bakın: 23 Haziran gecesi yemekten sonra benim sözlerim sayesinde gülüyor ve çene çalıyordu; 24'ü sabahıysa odasında zehirlenmiş yatıyordu. Centilmence davranmayan kader, onu bulan kişinin karım olmasını istedi."

II

Ölümünden bir gün önce, 23'ü akşamı, Pumita, sıradan ancak çok ün kazanmış filmler olan *Büyük İhanet*, *Mavi Melek* ve *Son Emir*'de Emil Jannings'in arka arkaya üç kez ölmesini izledi. Pathé-Baby Sinema Kulübü'ne gitmemizi Mariana önermişti; dönüşte o ve Mario Bonfanti Rolls-Royce'un arka koltuğuna çekildiler. Sinemanın elverişli karanlığında araları düzelmeye başlayan Pumita'yla Ricardo'yu önde baş başa bıraktılar. Anglada'nın yokluğu Bonfanti'yi üzmüştü: Evrensel yazar o akşam *Sinemanın Bilimsel Tarihi* adlı bir kitap üzerinde çalışıyordu; bu iş için yanılmaz sanatçı belleğindeki bilgi-

12 Suç aleti, suç unsuru. (ç.n.)

lerden faydalanmayı yeğliyor, her zaman kusurlu ve aldatıcı olan filmlerin kafasını karıştırmasına izin vermiyordu.

O gece Villa Castellammare'de yemekten sonra yapılan konuşma çok hararetli geçti.

"Bir kez daha sözü eski dostum üstat Correas'a veriyorum," dedi bilgiççe, üstünde jarse bir ceket, ekose bir kravat, kiremit rengi ciddi bir gömlek, gömleğinin cebinde dev bir kalem takımı ve kronometreli bir hakem saati olan Bonfanti. "Ava gittik avlandık, Pathé-Baby Kulübü'nü işleten toy delikanlılar bize kazık attılar; en önemli ve en ünlü sahnelerin eksik olduğu bir Jannings gösterisi sundular bize. Butler taşlamasının uyarlaması *Ainsi va toute chaire, Etten Kemikteniz*'i de kaşla göz arasında programdan çıkardılar."

"Göstermiş kadar oldular," dedi Pumita. "Jannings'in tüm filmleri zaten *Etten Kemikteniz*'dir. Her zaman aynı konu: İlk başta kişi mutluluk içindedir; sonra işler değişir ve aynı mutluluk onu öldürür. Çok sıkıcı ve gerçeğe çok benzeyen bir şey, Kumandan'ın da aynı fikirde olduğuna bahse girerim."

Kumandan duraksadı; Mariana hemen söze karıştı:

"Tüm bunlar sinemaya gitme fikri benden çıktı diye. Gözlerindeki rimele karşın hüngür hüngür ağladın ama, ne haber."

"Doğru," dedi Ricardo. "Ağladığını ben de gördüm. Sonra sinirin bozuluyor ve uyumak için komodininde sakladığın o damladan alıyorsun."

"Aptal mısın nesin," diye ekledi Mariana. "Doktor bu pislikler sağlığa zararlı diyor, bilmiyor musun? Benim durumum başka, ben hizmetçilerle uğraşmak zorunda olduğum için kullanıyorum onları."

"Eğer bu gece uykum kaçarsa benim de düşünecek pek çok sorunum olacak. Ayrıca uyuyamadığım son gece de bu olmayacak. Sizce de Jannings'in filmlerindekinin tıpatıp aynısı yaşamlar yok mu, Kumandan?"

Ricardo, Pumita'nın uykusuzluk konusunda konuşmak istemediğini anladı.

"Pumita haklı: Hiç kimse yazgısından kurtulamaz. Morganti, ona uğursuzluk getiren benekli atı satın alıncaya dek polo kralıydı."

"Hayır," diye bağırdı Kumandan. "*Hommo pensante*[13] uğursuzluğa inanmaz çünkü ben onu şu tavşan ayağıyla yenerim." Smokininin iç cebinden bir tavşan ayağı çıkararak onu coşkuyla salladı.

"Tam isabet diye buna denir," sözleriyle alkışladı Anglada. "Saf mantık, yalnızca saf mantık."

"Ben de mantıklıyım, hiçbir şeyin rastlantı eseri olmadığı yaşamlar olduğundan eminim," diye ısrar etti Pumita.

"Bak, bunu benim için söylüyorsan yanılıyorsun," diye açıkladı Mariana. "Evimin içi darmadağınsa bunun sorumlusu her zaman ne yaptığımı gözetleyen Carlos'tur."

"Yaşamda hiçbir şey rastlantı eseri olmamalıdır," diye mırıldandı Croce alçak sesle. "Eğer bir otorite, bir polis gücü olmazsa doğrudan doğruya Rus kaosuna, Çekaların zorbalığına düşeriz. İtiraf etmeliyiz ki Korkunç İvan'ın ülkesinde özgür irade kalmamıştır."

Ricardo bir süre düşündükten sonra şöyle dedi:

---

13 Düşünen insan. (ç.n.)

"Olaylar bir rastlantı eseri olarak birbirini izlememesi gereken şeylerdir. Ve... eğer bir düzen olmazsa pencereden içeri uçan inekler girer."

"En önemli mistikler bile," diye doğruladı Bonfanti, "bir Teresa de Cepeda, bir Ahumada, bir Ruysbrokio, bir Blosio, Kilise'nin *imprimatur*'una,[14] dinin *nihil obstat*[15] damgasına boyun eğmişlerdir."

Kumandan eliyle masaya vurdu.

"Bonfanti, sizi kırmak istemem fakat boşuna saklanıyorsunuz: Düpedüz bir Katoliksiniz siz. Şunu bilin ki biz İskoçyalı Büyük Doğu Localılar papaz gibi giyiniriz ve hiç kimseyi kışkanmaya gerek duymayız. İnsanın canının istediği şeyi yapamayacağını duyduğum zaman hasta oluyorum."

Rahatsız edici bir sessizlik oldu. Birkaç dakika sonra biraz sararan Anglada bir şeyler gevelemeye cesaret etti:

"Teknik *knock-out*.[16] Yazgıcıların ilk hatları yarıldı. Gedikten içeri daldık; tam bir düzensizlik içinde kaçıyorlar. Savaş alanı göz alabildiğine terk edilmiş silah ve malzeme dolu."

"Tartışmayı kazanmış gibi yapma çünkü bunun senle bir ilgisi yok, sen ağzını bile açmadın," dedi Mariana amansızca.

"Düşünüyorum da söylediğimiz her şey Kumandan'ın Salerno'dan getirdiği küçük deftere yazılacak," dedi Pumita dalgın dalgın.

İç karartıcı muhasebeci Croce konuşmanın gidişini değiştirmek istedi.

"Eliseo Requena dostumuz ne diyor?"

---

14 Basılma izni. (ç.n.)

15 Sakıncası yoktur. (ç.n.)

16 Nakavt. (ç.n.)

İriyarı albino bir delikanlı fare sesiyle onu yanıtladı

"İşim başımdan aşkın. Ricardo romanını bitirmek üzere

Adı geçen kızardı ve durumu açıkladı:

"Köle gibi çalışıyorum fakat Pumita acele etmemem salık veriyor."

"Senin yerinde olsaydım metni bir çekmeceye koyup onu dokuz yıl orada bırakırdım," dedi Pumita.

"Dokuz yıl mı?" diye bağırdı Kumandan, neredeyse fenalık geçirerek. "Dokuz yıl? Dante *İlahi Komedya*'yı yazalı 500 yıl oldu!"

Bonfanti asaletle, derhal Kumandan'ı destekledi.

"Bravo, bravo. Bu duraksama kesin olarak Hamlet'vari, kuzeye özgü. Romalılar sanatı başka biçimde algılıyorlardı. Onlar için yazmak uyumlu bir davranış, bir danstı; Minerva'nın ondan esirgediği tuzu kendisine keşişler gibi eziyet ederek edinmeye çalışan barbarın karanlık yöntemi değildi."

Kumandan ısrar etti:

"Kafasında mayalanan her şeyi yazmayan kişi erkek değil Sistina Şapeli'ndeki hadımdır."

"Ben de yazarın kendisini tümüyle vermesi gerektiğini düşünüyorum," diye onayladı Requena. "Çelişkiler önemli değil; sorun insana özgü tüm bu karışıklığı kâğıt üzerine dökmek."

Mariana araya girdi:

"Ben anneme yazarken eğer düşünmek için durursam aklıma hiçbir şey gelmez; tam tersine eğer kendimi bırakırsam olağanüstü bir şey olur, farkına varmadan sayfalar doldururum. Carlos sen değil miydin bana yazar olmak için yaratıldığımı söyleyen?"

"Bak Ricardo," diye ısrar etti Pumita, "yalnızca söylediklerime kulak ver. İnsan yayımladıklarına çok dikkat etmeli.

Şu Santa Feli Bustos Domecq'i anımsa, onun bir öyküsünü yayımlamışlardı, sonradan öykünün Villiers de l'Isle Adam tarafından daha önce yazılmış olduğu anlaşıldı."

Ricardo sert bir biçimde yanıt verdi:

"Daha iki saat önce barışmıştık. Yine beni kışkırtmaya başladın."

"Kaygılanmayın Pumita," dedi Requena, "Ricardo'nun romanı Villiers'ninkine hiç benzemiyor."

"Beni anlamıyorsun Ricardo, ben bunu senin iyiliğin için yapıyorum. Bu gece çok sinirliyim fakat yarın konuşmamız gerek."

Bonfanti bir zafer elde etmek istedi ve bilgiçlik tasladı:

"Ricardo, kökeni Amerikan ya da İspanyol olmayan bir roman sanatının aldatıcı çekiciliğine yenilmeyecek kadar sağduyu sahibidir. Kendi kanının ve toprağının mesajından esinlenmeyen yazar *deracine*[17] ve soysuz bir kişidir."

"Böyle birini ben de yazar olarak kabul etmiyorum Mario," diye onayladı Kumandan, "bu kez bir soytarı gibi konuşmadınız. Gerçek sanat topraktan çıkar. Şaşmaz bir kuraldır bu: Ben en kıymetli Maddaloni şarabını mahzende saklıyorum; tüm Avrupa'da ve Amerika'da büyük ustaların tablolarını, bombalar onlara zarar vermesin diye kurşun geçirmez mahzenlerde saklıyorlar: Geçen hafta tanınmış bir arkeolog, valizinde, Peru'da bir kazıda bulduğu pişmiş topraktan küçük bir puma taşıyordu. Onu pahalı bir fiyata sattı bana, şimdi küçük pumayı özel yazı masamın üçüncü çekmecesinde saklıyorum."

"Küçük puma mı?" dedi Pumita şaşkınlıkla.

17 Köklerinden kopmuş. (ç.n.)

"Öyle," dedi Anglada. "Aztekler sizi önceden seziyorlardı! Fazla bir şey beklememeliyiz onlardan. Ne kadar fütürist olurlarsa olsunlar Mariana'nın işlevsel güzelliğini öngöremezlerdi."

(Bu konuşmayı Carlos Anglada oldukça sadık bir biçimde Parodi'ye aktardı.)

III

Cuma günü, erken bir saatte Ricardo Sangiácomo, Don Isidro ile konuşuyordu. Üzüntüsünün içten olduğu apaçıktı. Üstünde matem giysileri vardı, yüzü sapsarı ve tıraşsızdı. O gece hiç uyumadığını, pek çok gecedir uyuyamadığını söyledi.

"Bir felaket geldi başıma," dedi umarsızca. "Siz beyefendi, herhalde düzenli bir yaşam sürdünüz, sözgelimi eskiden evinizde otururken şimdi hapishanede oturuyorsunuz, bu olayın benim için ne demek olduğunu öyle veya böyle tahmin bile edemezsiniz. Başıma çok şey geldi ama tüm aksilikleri anında çözebildim. Bakın, Dolly Sister benden çocuğu olacağı masalıyla ortaya çıkınca, aslında bu işlerden hiç anlamayan bir beyefendi gibi duran bizim ihtiyar işi anında altı bin pesoya halletti. Ayrıca müthiş talihli olduğumu da kabul etmek gerek. Geçende Carrasco'da son kuruşuma kadar tüm paramı rulette yitirdim. Olağanüstü bir durumdu; insanlar oyunumu görmek için ter döküyorlardı; yirmi dakikadan az bir zamanda yirmi bin peso altın yitirdim. İçinde bulunduğum durumu düşünün: Buenos Aires'e telefon edecek param bile kalmamıştı. Yine de dinginliğimi yitirmeden terasa çıktım. İnanır mısınız *ipso*

facto[18] çözdüm sorunu. Az önce büyük bir dikkatle oyunumu izleyen, genzinden konuşan kısa boylu bir adam yanıma gelerek bana beş bin peso ödünç verdi. Ertesi gün Villa Castellammare'ye geri dönmüş, Uruguaylıların benden çaldıkları yirmi bin pesonun beş binini kurtarmıştım. Genzinden konuşan adam bir daha gölgemi bile görmedi.

"Kadınlarla olan serüvenlerimden söz bile etmiyorum size. Eğlenmek istediğinizde Mickey Montenegro'ya nasıl bir panter olduğumu sorun. Her konuda böyleyimdir; nasıl ders çalıştığımı araştırın bir. Kitapların kapağını bile açmam ve sınav günü öyle bir döktürürüm ki hocalar tebrik eder. Bizim ihtiyar şimdi Pumita'nın üzüntüsünü aklımdan çıkartmak için beni politikaya sokmak istiyor. Bu işlerin kurdu olan Doktor Saponaro daha hangi partinin bana göre olduğunu bilmediğini söylüyor; fakat istediğinize bahse girerim ki gelecek *half-time*[19] mecliste yer alacağım. Poloda da aynı. En iyi atlar kimin? Tortugas'ta *crack*[20] kim? Neyse canınızı sıkmamak için daha fazla devam etmiyorum.

"Ben, Barcina –az kalsın baldızım olacaktı– ya da ömründe bir top görmemiş olmasına karşın futboldan başka bir şey konuşmayan kocası gibi laf olsun diye konuşmuyorum. Sorunu tüm yönleriyle ölçüp biçmenizi istiyorum. Kendine göre kaprisleri olmasına karşın olağanüstü bir kadın olan Pumita'yla evlenmek üzereydim. Bir sabah bir de baktık ki siyanür içip zehirlenmiş, daha doğrusu ölmüş. İlk önce intihar ettiği yalanını attılar ortaya. Çok saçma bir düşünce bu, çünkü evlenmek

18 Derhal. (ç.n.)

19 Yarı dönem. (ç.n.)

20 Favori. (ç.n.)

üzereydik. İntiharlık bir deliye adımı vermeyeceğimi tahmin edersiniz. Sonra zehiri yanlışlıkla aldı dediler, ne yaptığını bilmiyormuş gibi. Şimdi de hepimizi şüpheli duruma düşüren bu cinayeti çıkarttılar. Doğrusunu isterseniz cinayetle intihar arasında yine intiharı yeğlerim, budalaca bile olsa."

"Bakın delikanlı, bu kadar çok konuşulursa bu hücre Belisario Roldán'a[21] döner. Bir gün ansızın içeri bir soytarı girip burçlarla ilgili bir şeyler anlatıyor, ya da hiçbir yerde durmayan bir trenden söz ediyor, daha olmadı genç nişanlısının ne intihar ettiğini ne yanlışlıkla zehir içtiğini ne de öldürüldüğünü söylüyor. Komiser Yardımcısı Grodona'ya emir vereceğim, bu delileri görür görmez başaşağı bir hücreye atsın."

"Fakat ben size yardım etmek istiyorum, Sayın Parodi, daha doğrusu sizden bana yardım etmenizi istiyorum..."

"Çok güzel. İnsanların işte böyle konuşmalarını severim. Şimdi baştan alalım. Merhume sizinle evlenme düşüncesini benimsemişti, bundan eminsiniz değil mi?"

"Babamın oğlu olduğumdan emin olduğum kadar. Pumita deli doluydu ama beni seviyordu."

"Sorularıma dikkat edin. Gebe miydi? Başka bir budala mı vardı peşinde? Parasız mı kalmıştı? Hasta mıydı? Çok mu canını sıkıyordunuz?"

Sangiácomo bir süre düşündükten sonra olumsuz bir yanıt verdi.

"Şimdi uyumak için aldığı ilacı anlatın bana."

"Doktor da biz de almasına karşıydık. Fakat o, ilacı sürekli kullanıyor ve odasında saklıyordu."

---

21 1920'lerde ün kazanan Buenos Airesli hatip. (ç.n.)

"Siz odasına girebiliyor muydunuz? Başkaları girebiliyor muydu?"

"Herkes girebiliyordu," dedi delikanlı güvenle. "Bildiğiniz gibi evin tüm yatak odaları heykelli yuvarlak hole açılır."

IV

19 Haziran günü Mario Bonfanti aniden 273 numaralı hücreye girdi. Kararlı bir tavırla beyaz pardösüsünü ve tüylü şapkasını çıkardı, abanoz bastonunu kurallara göre toplanmış yatağın üstüne attı, şık *briquet*'siyle[22] lületaşından yapılmış modern piposunu yaktı, gizli bir cepten çıkardığı hardal rengi dörtgen güderi parçasıyla gözlüğünün koyu renk camlarını var gücüyle silmeye başladı. İki üç dakika, duyulacak kadar yüksek sesle soluk alıp vermesiyle yanardöner atkısı ve kalın yün yeleği göğsünde inip kalktı. İspanyolcaya özenen İtalyan şiveli sesi, dişlerinin engelini aşarak, neşeli ve dogmatik bir biçimde odanın içinde yankılandı.

"Polislerin ve dedektiflerin içyüzünü siz iyi bilirsiniz Sayın Hocam. Size açıkça itiraf ederim ki polisiye entrikalardan çok eski kitaplara düşkün olduğum için beni gafil avladılar. Kısacası, polisler gelmiş ısrar ediyor, Pumita'nın intiharı bir cinayetti diyorlar. Aslında bu ikinci sınıf Edgar Wallace'lar benden kuşkulanıyorlar. Ben açıkça fütürist ve geleceğe yönelik bir insanım; geçenlerde zihnimi temizlemek ve duygusal yükleri üstümden atmak için aşk mektuplarımı iyice bir elden

22 Çakmak. (ç.n.)

geçirmeyi uygun gördüm. Hanımın adından söz etmeye gerek yok; soyadının ayrıntıları ne sizin, Isidro Parodi, ne de benim ilgimi çeker. Bu *briquet*'nin yardımıyla, eğer bu Fransızca sözcüğü bağışlarsanız," diye ekledi Bonfanti, önemli gereci mutlulukla elinde sallayarak, "mektupları yatak ve çalışma odamın şöminesinde gözümü kırpmadan ateşe verdim. Fakat işe bakın ki hızlı dedektifler olayı büyüttüler. Bu masum ateş Villa Devoto'da[23] bir *week-end*[24] geçirmeme neden oldu, emektar sigara tabakalarımdan ve çalışma masamdan uzakta zor bir sürgündü bu. Doğal olarak içimden onları bir güzel benzettim. Fakat artık kendime güvenimi yitirdim: İçtiğim çorbada bile o çirkin adamları görür gibi oluyorum. Sizden açık kalplilikle bana yanıt vermenizi istiyorum: Sizce tehlikede miyim?"

"Sonsuza dek konuşma tehlikesiyle karşı karşıya olduğunuz kesin," diye yanıt verdi Parodi. "Biraz daha konuşursanız sizi İspanyol sanacaklar. Şimdi aptal numarası yapmayı bırakın da bana Ricardo Sangiácomo'nun ölümüyle ilgili bildiklerinizi anlatın."

"Sözcük hazinemin ve anlatım gücümün tüm olanaklarıyla emrinizdeyim. Olanların özetini size bir çırpıda çizeceğim. Sizin gibi zeki birinden Pumita'nın ölümünün Ricardo'yu etkilediğini, daha doğrusu altüst ettiğini saklamayacağım Sevgili Parodi. Herkes tarafından kıskanılan şakacılığıyla: 'Ricardo'nun ufkunu polo beygirleri oluşturur,' diye tekrarlayan Bayan Mariana Ruiz gerçekten de saçmalamıyor; şaşkınlığımızı tahmin edin, Ricardo öylesine üzgün ve buruktu ki, daha dün gözbebeği olan, oysa bugün hiçbir sevgi duy-

23 Buenos Aires'in hapishanesi. (ç.n.)

24 Hafta sonu. (ç.n.)

maksızın baktığı olağanüstü binek atlarını, *City Bell* de dahil, sıradan bir at terbiyecisine satmıştı. Artık ne *Pro* ilgilendiriyordu onu ne de *Regola.* Romanı, *Güneşin Altındaki Kılıç*'ın yayımlanması bile onu kendine getiremedi. Sizin gibi bu konularda tam anlamıyla deneyimli birisi, elyazmasını basım için benim gözden geçirdiğim bu kitapta, devekuşu yumurtası gibi ağırlığını koyan, çok özel biçemimin izlerini kuşkusuz fark etmiş ve takdir etmiştir. Bu Kumandan'ın bir inceliği, çok cömert bir hilesiydi: Baba, oğlunun can sıkıntısını noktalamak için yapıtın basımını çabuklaştırdı ve göz açıp kapayıncaya dek *Teufelsbibel* boyutunda Wathman kâğıda 650 adet kitap bastırarak onu şaşırttı. Kumandan çaktırmadan biçimden biçime girmiştir: Aile doktorlarıyla sohbet etti, bankadaki kalın kafalılarla tartıştı, Musevi düşmanlarına yardımı bir silah olarak kullanan Servus Baronesi'ne ufak bir para yardımını çok gördü, servetini ikiye bölerek büyük kısmını yasal oğluna vermeyi planladı –beş yıl içinde üç katına çıkacak hızlı metro tahvillerine yatırılmış yaklaşık bir milyon–, iddiasız bonolar biçiminde uyuklayan geri kalan kısmınıysa evlilik dışı oğlu Eliseo Requena'ya vermeyi düşünüyordu, tüm bunlar olurken benim maaşımı ödemeyi *sine die*[25] ileri atmaktan ve hiçbir şeyi zamanında yapamayan basımevi müdürüne öfkelenmekten de geri kalmadı.

"Kayırma adaletten daha iyidir: *Kılıç...*'ın yayımlanmasından bir hafta sonra Don Josė María Pemán bir övgü yazısı kâğıda döktü; Requena'nın kaba dili ve yoksul sözcük hazinesiyle uzaktan yakından ilgisi olmayan bazı ince süslemeler

25 Süresiz. (ç.n.)

uzman gözlerinden kaçmamıştı. Talih Ricardo'nun yüzüne gülmüştü ancak o, ilgisiz ve üzgün, boş yere Pumita'nın ölümüne ağlamayı sürdürüyordu. İçinizden şöyle dediğinizi duyar gibiyim: Bırakın ölüler ölülerini gömsünler. İncil'den alınma bu dizenin geçerliliğiyle ilgili gereksiz tartışmalara girmeden Ricardo'ya bu taze acıyı unutmanın gerekli, daha doğrusu uygun olacağını söyleyerek tüm yeniliklerin aracı-gereci ve atölyesi olan geçmişin eli açık kaynaklarıyla avunmasını, Pumita öncesi dönemine ait herhangi önemsiz bir gönül serüvenini tekrar yaşamasını önerdim. İyi bir öğüt kazanılmış bir davadır: Hadi bakalım iş başına. Göz açıp kapayıncaya dek yaşama geri dönen bizim neşeli Ricardo, Servus Baronesi'nin evinin asansörüne kapağı atıverdi. Soylu bir gazeteci olduğunuz için gerçek ayrıntıları ve hanımın gerçek adını gizlemiyorum sizden. Diğer taraftan bu öykü Alman hanımefendinin tartışılmaz kibar ilkelliğini de kanıtlıyor. Birinci perde 1937 ilkbaharında, kayık yarışları tribününde geçiyor. Bizim Ricardo elinde dürbün, dalgın dalgın bayanlar kayık yarışının elemelerini izliyordu: Neptün Kolombiyalılarına karşı Ruderverein Valkirileri. Ricardo ansızın durur, ağzı açık kalır: *Clinker*'ının[26] üstünde bir kısrak gibi duran Servus Baronesi'nin ince ve narin görüntüsünü içer kana kana. O akşam *Grafico* dergisinin eski bir numarası kesilip biçilir, Barones'in sadık doberman köpeğiyle birlikte çekilen resmi delikanlının uykusuzluğuna tanık olur. Bir hafta sonra Ricardo bana: 'Deli bir Fransız kadın bana telefon edip duruyor. Peşimi bırakması için onu

26 Geniş tabanlı kayık. (ç.n.)

göreceğim,' dedi. Gördüğünüz gibi adı geçenin *ipsissima verba*'sını[27] tekrar ediyorum. İlk aşk gecelerini çiziyorum size. Ricardo anılan kişinin evine varıyor; asansörle dimdik yukarı çıkıyor; küçük, içten bir salona buyur ediyorlar onu; sonra yalnız bırakıyorlar; aniden ışık sönüyor; acemi delikanlının aklına iki olasılık geliyor; ya elektrik kontak yaptı ya da tuzağa düşürüldü. Hemen inlemeye, yakınmaya, doğduğu saate lanet etmeye, kollarını öne doğru uzatmaya başlıyor; nazlı bir ses tatlı-sert durduruyor onu. Karanlık çok hoş, divan çok elverişli. Şafağın ilk ışıkları etrafı görmesini sağlıyor. Gerçeği daha fazla saklamayacağım çok sevgili dostum Parodi: Ricardo o sabah Servus Baronesi'nin kollarında uyanmıştı.

"Sizin ve benim yaşamlarımız daha dingin, daha durağan, belki de daha aklı başında, dolayısıyla bu tür serüvenlerden yoksun, oysa Ricardo'nun yaşamı onlarla dolu.

"Pumita'nın ölümünden dolayı üzgün olan Ricardo Barones'i arar. Bizim Gregorio Martínez Sierra kadının modern bir sfenks olduğunu söylerken biraz katı ancak haklıdır. Kuşkusuz benim gibi centilmen birinden, dönek hanımefendiyle avunmak için ona başvuran can sıkıcı sevgilisi arasında geçen konuşmayı tüm ayrıntılarıyla iletmemi istemeyeceksiniz. Böyle dedikodular, dedi ki demiş kiler ancak frenkleşmiş kaba romancılara yakışır, gerçeği araştıranlara değil. Ayrıca ne konuştuklarını da bilmiyorum. Gerçek şu ki yarım saat sonra süngüsü düşmüş, kanatları kırılmış bir Ricardo, bir zamanlar onu gururla yükseklere çıkaran aynı asansörle aşağı iniyordu. Trajik son işte orada başlıyor. Kendini kaybediyorsun Ricardo! Kendini yerden

27 Tıpatıp aynı sözcükler. (ç.n.)

yere atıyorsun! Dikkat et, uçurumdan yuvarlanmak üzeresin. Bu anlaşılmaz *via crusis*'in[28] hiçbir evresini gizlemeyeceğim: Barones'le konuştuktan sonra Ricardo bugün aralarında herhangi bir bağ olmayan ama bir zamanlar birlikte yaşadıklarını bildiğim uçarı bir tiyatrocu olan Miss Dollie Vavassour'un evine gitti. Bu küçük yosmadan fazla söz edersem sizi sıkabilirim Sayın Parodi, onu baştan aşağı betimlemek için tek bir ayrıntı yeter, ona içindeki el yazısı hitabım dolayısıyla çok değerli olan kitabım *Her Şeyi Góngora Söylemişti*'yi göndermek nezaketini gösterdim; o çok kaba kadın bana yanıt bile vermedi; ona gönderdiğim şekerlemeler, pastalar, şerbetler ve bunlara eklediğim, Splendid Haber Servisi tarafından evinin kapısına dek iletilen, lüks kâğıda basılmış, *J. Celador ve Franca'nın Bazı Yapıtlarında Görülen Aragon Ağzı Sözcüklerin İncelenmesi* adlı kitabım da onu etkilemedi. Tekrar tekrar düşünüyor, kafa patlatıyorum, nasıl bir yanılma, nasıl bir duygusal iflas Ricardo'nun adımlarını benim bilmemekle övündüğüm ve belli ödünler verilerek elde edilen günah yuvası o eve yönelmeye itmişti. Günah cezayı da birlikte getirir: Ricardo İngiliz kadınla arasında geçen üzücü bir konuşmadan sonra kaçtı; onuru kırılmıştı, yenik düşmeyi kendine yediremiyordu, çılgınlığın acı rüzgârını ensesinde, geniş kenarlı kibirli şapkasında hissediyordu. Yabancı kadının evinden biraz ötede, Juncal ve Esmeralda sokaklarının kesiştiği noktada diyelim kentte olduğumuzu unutmamak için, erkekçe toparlandı, duraksamadan bir taksiye atladı ve az sonra Maipu Sokağı 900 numarada bir aile pansiyonunun karşısında indi. Yelkenlerini elverişli bir meltem şişiriyordu; arabalarıyla önünden geçen zen-

28 İsa'nın sırtında çarmıhını taşıyarak ölüme giderken geçtiği yol; mecazi, zorlu yol. (ç.n.)

ginlerin belki de elleriyle göstermeye utanacakları bu mütevazı evde Miss Amy Evans oturuyordu ve oturmakta; Miss Evans cinsel çekiciliğinden bir şey yitirmemiş atak ve ileri görüşlü bir iş kadınıdır ve uzun lafın kısası, Gervasio Montenegro'nun bölge başkanı olduğu Amerikalararası bir şirkette çalışır, bu şirketin övgüye değer amacı Güney Amerikalı kadının, Miss Evans'ın kibar deyişiyle 'Latin kız kardeşlerimiz'in, Salt Lake City'ye ve çevresindeki yeşil çiftliklere göçmesini desteklemektir. Zamanı çok değerli olan Miss Evans yine de nazlanmadan işinden *un mauvais quart d'heure*[29] çalarak, sonu hüzünle bitecek bir nişanlılık yüzünden ateşli duygularına yanıt vermeyen eski dostunu gerektiği gibi ağırladı. Miss Evans'la on dakika konuşmak en zayıf kişileri bile güçlendirmeye yeter.[30] Zavallı Ricardo'nun morali sıfır olmuştu. İntihar düşüncesi bakışlarına öylesine işlemişti ki onu gören birinin yanılması olası değildi.

"Kara melankoli saatlerinde nisan ayının çağrılarına kulak vererek, cömert yaz giysileri içinde düzlüklerle boğazlara taşan yalın ve vazgeçilmez doğanın yerini tutacak hiçbir ilaç yoktur. Acılarla yoğrulan Ricardo doğayla baş başa kalmak istedi ve hiç durmadan Avellaneda'ya yürüdü. Montenegro'ların büyük, eski evi onu ağırlamak için perdeli cam kapılarını açtı. Konukseverlik konusunda tam bir beyefendi olan evsahibi, ekstra uzun bir Corona kabul ederek keyifle purosunu tellendirip şakalar yaparken bir kâhin gibi konuştu, öyle ki sonunda bizim Ricardo perişan bir halde arkasına bile bakmadan Villa Castellammare'ye döndü.

---

29 Sıkıntılı bir çeyrek saat. (ç.n.)

30 Bazen Mario çok saldırgan oluyor. (Dona Mariana Ruiz Villalba de Anglada'nın notu)

"Çılgınlığın karanlık avluları, intiharın bekleme odaları: Ricardo o gece onu yüreklendirebilecek biriyle, bir arkadaşla, bir filozofla konuşmak yerine muhasebesi matematiğinden daha kuru ve duyarsız olan şu uğursuz Croce'yle yaptığı gizli görüşmelerin ilkine kaptırdı kendini.

"Bizim Ricardo üç gününü bu sağlıksız konuşmalarla harcadı. Cuma günü bilinci geri gelir gibi oldu, *motu proprio*[31] benim çalışma ve yatak odama geldi. Ben moralini yükseltmek için, González Blanco'nun dediğine göre Valera'yı esneklikte, Pérez Galdós'u incelikte, Pardo Bazán'ı öğretide ve Azorín'i eleştiride geçen Üstat Rodó'nun *Ariel* adlı yapıtının, benim hazırladığım yeni basımının dizgi yanlışlarını düzeltmeye davet ettim onu; öyle sanıyorum ki başka biri ona böylesine güçlü bir besin yerine hafif bir çorba içmesini salık verirdi. Her neyse, birkaç dakikalık büyüleyici bir çalışmadan sonra keyiflenen merhum, benimle vedalaştı. İşime devam etmek için gözlüklerimi tekrar takmıştım ki yuvarlak holün öteki tarafında ölümcül kurşunun sesi çınladı.

"Dışarıda Requena ile karşılaştım. Ricardo'nun yatak odasının kapısı aralıktı. Yerde yüzüstü yatan cesedinden akan günahkâr kanı kalın halıya yayılmıştı. Hâlâ sıcak olan tabanca sonsuza dek sürecek uykusunun nöbetini tutuyordu. Bu kararın önceden düşünülmüş olduğunu açıkça söylemekten kaçınmıyorum. Bize bıraktığı üzücü mektup bunun böyle olduğunu doğruluyor; yetersiz bir not, roman sanatının çok zengin kaynaklarını bilmeyen birinin kaleminden çıkmış gibi; fakir, sıfat birikimi olmayan bir demirci tarafından yazılmış gibi; yavan, sözcüklerle

31 Kendi isteğiyle. (ç.n.)

oynamasını bilmeyen birisinden çıkmış gibi. Kürsüden seslenirken sık sık dolaylı olarak söylediklerimi gözler önüne seriyor: Bizim sözüm ona okullarımızı bitirenler sözlüğün gizemlerini bilmiyorlar. Mektubu size okuduğumda güzel konuşma sanatı için verdiğimiz savaşımın en ateşli savaşçısı siz olacaksınız..."

Don Isidro onu kovmadan birkaç dakika önce Bonfanti'nin okuduğu mektup şöyleydi:

"İşin en kötüsü her zaman mutlu oldum. Şimdi her şey değişti, değişmeye de devam edecek. İntihar ediyorum çünkü artık hiçbir şey anlamıyorum. Yaşadığım her şey bir yalan. Pumita'ya veda edemiyorum çünkü o zaten öldü. Babamın benim için yaptığını dünyadaki hiçbir baba yapmamıştır; herkesin bunu bilmesini istiyorum. Elveda ve unutun beni...

"Ricardo Sangiácomo, Pilar, 11 Temmuz 1941"

V

Az sonra Parodi'yi Sangiácomo ailesinin doktoru Bernardo Castillo ziyaret etti. Uzun ve gizli bir konuşma geçti aralarında. Aynı sıfatlar, o günlerde Don Isidro'nun muhasebeci Giovanni Croce'yle yaptığı konuşma için de kullanılabilir.

VI

1942 yılının 17 Temmuz Cuma günü üstünde buruşuk bir pardösü, yorgun bir şapka, açık renk ekose kravat ve gösterişli

bir *sweater*[32] olan Mario Bonfanti 273 numaralı hücreye kendini zor attı. Bembeyaz bir örtüye sarılı kocaman bir tabak rahat hareket etmesini engelliyordu.

"Gırtlak cephanesi," diye bağırdı. "Ben parmaklarımla bire dek saymadan siz parmaklarınızı yalıyor olacaksınız Sevgili Parodi. Ballı börek. Hamuru uzman eller açtı; içinde bulundukları tabak gururla prensesin armalarını ve damgasını –*Hic jacet*–[33] taşıyor."

Bir değnek darbesi Bonfanti'yi sakinleştirdi. Houdinivari silindir şapkası, Chamberlain'vari tek gözlüğü, duygusal kara bıyığı, yakası ve kolağzı su samurundan pardösüsü, kolalı yakasında tek taş incisi, Nimbo ayakkabıları, Bulpington eldivenleriyle ansızın beliren Gervasio Montenegro'dan gelmişti darbe.

"Sizi gördüğüm için bayram yapıyorum dostum Sevgili Parodi," diye bağırdı kibar sesiyle, "sekreterimin *fadaise*'ini[34] bağışlayın. Ciudadela ve San Fernando'dan[35] çıkan safsatalara kulak asmayalım; tüm dengeli kafalar Avellaneda'nın bu konuda otorite olduğunu kabul ederler. Bonfanti'ye her zaman söylüyorum, atasözleri ve arkaik sözcükler kullanması gerçekten *vieux jeu*[36] oluyor, günümüz havasına uymuyor; boşuna söylüyorum hangi kitapları okuması gerektiğini; Anatole France, Oscar Wilde, Toulet, Don Juan Valera, Fradique Mendes ve Roberto Gache'den oluşan sıkı bir program bile

32 Kazak. (ç.n.)
33 Burada yatıyor. (ç.n.)
34 Budalalık. (ç.n.)
35 Buenos Aires'in banliyöleri. (ç.n.)
36 Modası geçmiş. (ç.n.)

[illegible] değiştiremedi. Bonfanti, inatçı ve *revolte*[37] olmayın, yürüttüğümüz börekleri hemen bırakın, *motu proprio* [illegible] Caddesi, Numara 5791'deki Sağlık İşleri Şirketi Roza Formada'ya yönelin, orada bir işe yarayabilirsiniz."

Bonfanti alçak sesle adresi tekrarladı, el etek öptü ve onurlu bir biçimde tüydü.

"Siz dengeli birisinizdir Don Montenegro," dedi Parodi, "bir zahmet şu vasistası açar mısınız? Kokuya bakılırsa domuz yağında kızartılmış bu börekler bizi rahatsız edecek galiba."

Eskrimci çevikliğiyle tabureye tırmanan Montenegro üstadın emrini yerine getirdikten sonra gösterişli bir hareketle yere atladı.

"Eninde sonunda dolmayan süre yoktur," dedi, gözlerini yerdeki ezilmiş sigara izmaritine dikerek. Yeleğinin cebinden altın bir saat çıkardı, kurdu ve kaç olduğuna baktı. "Bugün Temmuz'un 17'si. Tam bir yıl önce bugün Villa Castellammare'nin acımasız bilmecesini çözdünüz. Bu candan arkadaşlık havası içinde kadehimi kaldırıyor ve o zaman bir yıl sonra aynı gün bana her şeyi açıklayacağınıza dair verdiğiniz sözü anımsatıyorum. Hayalci yönümün yazar-çizer yönümden çaldığı zaman içinde yepyeni ve çok ilginç bir varsayım geliştirdiğimi sizden saklamayacağım Sevgili Parodi. Belki de siz, disiplinli kafanızla bu varsayıma, bu saygın akılcı yapıya yararlı bazı gerçekler ekleyebilirsiniz. Dışa kapalı bir mimar değilim: Sizin değerli katkılarınıza kapım açık, ancak, *cela va sans dire*,[38] kuşkulu ve düşsel ayrıntıları geri çevirme hakkını da saklı tutuyorum."

37 İsyankâr. (ç.n.)

38 Belirtmeme gerek yok. (ç.n.)

"Üzülmeyin," dedi Parodi. "Sizin bulduklarınızla benim bulduklarımın aynı olduğu ortaya çıkacaktır, özellikle ilk siz konuşursanız. Söz sizin dostum Montenegro. Buyurun, konuşun."

"Kesinlikle olmaz. *Après vous, messieurs les Anglais.*[39] Ayrıca olaya duyduğum ilginin bu şaşırtıcı ölümle azaldığını da saklamayacağım. Kumandan beni düş kırıklığına uğrattı: Ben onu daha dayanıklı sanıyordum. Güçlü bir benzetmeye hazırlanın: Bir dilenci gibi sokakta öldü. Açık artırmayla satılan malları borçlarını ödemeye ancak yetti. Requena gerçekten imrenilecek durumda, ben bu *encheres*den[40] gülünç bir fiyata Lamburg yapımı bir mobilyayla biri erkek biri dişi bir çift tapir satın alarak tam bir düşeş yakaladım. Prenses de yakınamaz, o da denizaşırı ülkelerden gelen meraklıların artırmalarına karşın, Peru'daki bir *fouille*'da[41] bulunan ve Kumandan'ın yazı masasının gizli bir çekmecesinde sakladığı pişmiş topraktan yılanı satın aldı; bu biblo mitolojik çağrışımlarıyla şimdi bekleme salonumuzu süslüyor. Pardon, başka bir ziyaretim sırasında bu korku verici yılangilden söz etmiştim size. Zevk sahibi biri olarak kendime, *in petto*,[42] Boccioni'nin çok beğenilen, dinamik ve tahrik edici bir dev olan bronzunu ayırmıştım, ancak ondan vazgeçmek zorunda kaldım çünkü zarif Mariana, düzeltiyorum: Bayan Anglada, onu gözüne kestirmişti, dolayısıyla ben kibarca geri çekilmeyi yeğledim. Bu davranışım karşılıksız kalmadı; şu sıralar ilişkimiz çok sıcak bir

39 Önce siz İngiliz beyefendiler. (ç.n.)

40 Açık artırmalı satış. (ç.n.)

41 Arkeolojik kazı. (ç.n.)

42 içimden. (ç.n.)

havaya girdi. Fakat hem ben konudan uzaklaşıyor, hem de sizi uzaklaştırıyorum, Sevgili Parodi. Kararlılıkla, açıklamalarınıza başlamanızı bekliyorum. Sizinle alnım açık konuşuyorum. Bu sözler kuşkusuz pek çok kötü niyetlinin gülümsemesine neden olacaktır; ancak biliyorsunuz kendime güveniyorum. Verdiğim sözü tümüyle yerine getirdim: Barones Servus, Loló Vicuña de De Kruif ve insanın kafasından çıkmayan o *fausse maigre*[43] Dolores Vavassour nezdinde yaptığım girişimlerin bir *raccourci*'sini[44] kısaca çizdim size; kurnazlık ve gözdağlarından oluşan bir *mélange*'la[45] oynayarak ve saygınlığımı riske atarak, gerçek bir muhasebe Catón'u[46] olan Giovanni Croce'nin ortadan kaybolmadan az önce içinde bulunduğumuz hapishaneyi ziyaret etmesini sağladım; federal başkenti ve banliyöleri istila eden zehir zemberek broşürden bir örnek getirdim size hiç değilse. Bu broşürün adı bilinmeyen yazarı, henüz mezarı soğumamış olan Ricardo'nun romanı ile, akıl hocaları Eliseo Requena ve Mario Bonfanti'nin güçlü bir örnek olarak seçtikleri Pemán'ın yapıtı *Santa Virreina* arasında çok garip benzerlikler olduğunu iddia ediyor. Neyse ki, Doktor Sevasco denen Don Gaiferos meseleyi açıklığa kavuşturdu: Ricardo'nun romanının Pemán'ınkini anımsatan bölümleri olmasına karşın –ilk esinlenmenin neden olduğu bağışlanabilir bir rastlantı olabilir bu– daha çok Paul Groussac'ın *Piyango Bileti* adlı romanının

43 Olduğundan daha zayıf gösteren kadın. (ç.n.)

44 Özet. (ç.n.)

45 Karışım. (ç.n.)

46 Alışkanlıklarının sertliğiyle tanınan Marco Porcio Catón'a atfen sert denetçi. (ç.n.)

17. yüzyılda geçen ve şifa verici kininin keşfiyle zenginleşmiş bir kopyası olarak görülmesi gerektiğini kanıtladı.

"Parlons d'autre chose."[47] Yaşlılara özgü kaprislerinizin tümünü yerine getirerek, Sevgili Parodi, Doktor Castillo'nun özel tedaviler uyguladığı muayenehanesini birkaç dakika için terk edip sizi bir uzman gözüyle muayene etmesini de sağladım."

"Bırakın bu maskaralıkları," dedi cinayet uzmanı. "Sangiácomo'ların karmaşık yapısı bir saatin mekanizmasından daha çapraşıktır. Bakın, ben duyduklarımdan bir sonuç çıkarmaya Don Anglada ve Bayan Barcina bana, birinci ölümün arifesinde Kumandan'ın evinde yapılan tartışmayı anlattıkları zaman başladım. Daha sonra merhum Ricardo'nun, Mario Bonfanti'nin, sizin, muhasebecinin ve doktorun söyledikleri kuşkularımı doğruladı. Zavallı delikanlının bıraktığı mektup her şeyi açıklıyordu. Ernesto Ponzio'nun dediği gibi:

Karmaşıktır yazgı ancak
Diker düğüm atarak.

"Yaşlı Sangiácomo'nun ölümünden şu yazarı bilinmeyen broşüre dek her şey bilmeceyi çözmeme yardım etti. Don Anglada'yı tanımasaydım gerçeği sezmeye başladığından kuşkulanırdım: Pumita'nın ölümünü anlatmak için olayları yaşlı Sangiácomo'nun Rosario'ya gelişinden itibaren ele aldı. Tanrı budalaların ağzından konuşur: Öykü gerçekten de o tarihte ve o kentte başlıyor. Güncelliğe çok düşkün olan polisler bir şey bulamadılar çünkü sadece Pumita'yı, Villa Castellammare'yi

47 Başka şeyden söz edelim. (ç.n.)

ve 1941 yılını düşünüyorlardı. Fakat ben, çok uzun bir süre kapalı kaldığım için geçmişle ilgilenir oldum; henüz genç olduğum, henüz hapishaneye atılmadığım ve canım sigara içmek istediğinde sigara bulmakta güçlük çekmediğim o günleri anımsamak hoşuma gidiyor. Öykü, tekrar ediyorum, çok eskilere dayanıyor ve Kumandan oyunun en önemli kartı. Kim bu yabancı? 1921'de neredeyse çıldırıyordu, dedi bana Don Anglada. Bakalım ne gelmişti başına: Ona İtalya'dan gönderdikleri göçmen karısı ölmüştü. Karısını doğru dürüst tanımıyordu bile. Kumandan gibi bir adamın böyle bir şey için çıldıracağını mı sanıyorsunuz? Kenara kaçılın tüküreceğim. Yine aynı Anglada'ya göre dostu Isidoro Fosco'nun ölümü de uykularını kaçırıyordu. Takvimde bile yazılı olsa inanmam buna. Kont milyoner bir konsolostu ve öbürüne çöpçü iken öğütten başka bir şey vermiyordu. Böyle bir dostun ölümü insana üzüntü vermez; tabii iyice bir benzetmek için canlı kalmasını istiyorsanız o başka. İşleri de fena gitmiyordu; tüm İtalyan ordularını altın fiyatına sattığı raventle doyurmuş, üstelik kendisine Kumandan nişanı verilmişti. Öyleyse ne olmuştu? Her zamanki olay aziz dostum: İtalyan kadın Kont Fosco ile ona kötü bir oyun oynamıştı. En kötüsü Sangiácomo durumu anladığında suçluların ikisi de ölmüştü.

"Kalabriyalıların ne kadar kinci ve intikamcı olduklarını bilirsiniz. En vurdumduymazları bile. Ne karısından ne de öğütçü soytarıdan öcünü alacak durumda olan Kumandan ikilinin oğlundan, Ricardo'dan aldı öcünü.

"Herhangi biri, örneğin siz, öç alma krizi içinde çocuğa biraz sert davranırdınız o kadar. Yaşlı Sangiácomo'nun kini

büyüdükçe büyüdü. Mitre'nin[48] bile aklına gelmeyecek bir plan biçimlendirdi kafasında. İnce ve sabır isteyen bir iş olduğu için ona şapka çıkarmak gerek. Ricardo'nun tüm yaşamını planladı: İlk yirmi yılda mutluluk öngördü, son yirmi yıldaysa iflas. İnanılmaz görünmesine karşın Ricardo'nun yaşamında hiçbir şey rastlantı eseri değildi. Sizin anladığınız bir şeyle başlayalım: kadınlar. İşte Servus Baronesi, Sister, Dolores ve Vicuna; tüm bu gelip geçici aşkları, Ricardo'nun haberi bile olmadan ihtiyar hazırladı. Ayrıca size bunları anlatmama gerek yok Don Montenegro, aldığınız aracı ücretleri sayesinde tosunlara döndünüz. Pumita ile karşılaşması bile cumhurbaşkanı seçimlerinden daha iyi hazırlanmışa benziyor. Avukatlık sınavları da aynı. Delikanlı yan gelip yatıyor, başarılar üstüne yağıyordu. Politikada da aynı şey olacaktı: Dizginler Saponaro'da olursa başarılı olması garantidir. Bakın olacak gibi değil: Her şey aynıydı. Dolly Sister'ı yumuşatmak için verilen altı bin pesoyu anımsayın; Montevideoda aniden yanında biten kısa boylu, genzinden konuşan adamı anımsayın. Babanın adamıydı, kanıtı da ödünç verdiği beş bin altını geri istemeyi hiçbir zaman denememesi. Gelelim yazdığı romana: Az önce kendiniz Requena ve Mario Bonfanti'nin ona akıl verdiğini söylediniz. Requena'nın kendisi Pumita'nın ölümünden bir önceki gece bir sinsilik yaptı: Ricardo romanını bitirmek üzere olduğu için işinin başından aşkın olduğunu söyledi. Daha da açıkçası Ricardo'ya pislik attı: Kitapçığı yazan kendisiydi. Daha sonra Bonfanti kitaba devekuşu yumurtası gibi ağırlıklı biçemiyle süslemeler ekledi.

48 Bartolomeo Mitre, Arjantinli yazar ve devlet adamı. (ç.n.)

"Böylece 1941 yılına geliyoruz. Ricardo herhangi birimiz gibi özgürce yaşadığını sanıyordu, oysa onunla bir satranç piyonuyla oynar gibi oynuyorlardı. Onu, hangi açıdan bakılırsa bakılsın yetenekli bir kız olan Pumita'yla nişanlamışlardı. Her şey tıkırında giderken, yazgıyı taklit ettiğini iddia eden baba aslında yazgının onu yönlendirdiğini keşfetti; bir sağlık problemi çıktı; Doktor Castillo önünde ancak bir yıllık bir süre kaldığını söyledi. Hastalığının adıyla ilgili olarak doktor canının istediğini söyleyebilir, bence Tavolara gibi enfarktüsü vardı. Sangiácomo dansı hızlandırdı. Bir yıllık süreye son mutlulukları ve tüm kötülüklerle yoklukları sığdırmak zorunda kaldı. Bu uğraş korkutmadı onu, fakat 23 Haziran'daki akşam yemeğinde Pumita entrikayı keşfettiğini ima etti ona; doğal olarak bunu açıkça söylemedi. Yalnız değildiler. Pumita, yaşamöyküleri üzerine çalışan film yapımcısının görüşlerinden söz etti. Juarez adında birini önce başarıya boğup sonra yerle bir ettiğini söyledi. Sangiácomo konuyu değiştirmek istedi: O tekrar saldırıya geçti ve hiçbir şeyin rastlantı eseri olmadığı yaşamlar olduğunu tekrarladı. İhtiyarın anılarını yazdığı bir defter olduğunu da belirtti; bunu ihtiyara anılarını okuduğunu ima etmek için söyledi. Sangiácomo tam olarak emin olmak için ona bir tuzak kurdu: Bir Rus'un bavulunda gördüğü ve yazı masasında defteriyle aynı çekmecede sakladığı, pişmiş topraktan küçük bir hayvandan söz etmeye başladı. Yalan söyleyerek küçük hayvanın bir puma olduğunu iddia etti; onun bir engerek yılanı olduğunu bilen Pumita irkildi; çok kıskanç olduğu için Ricardo'nun mektuplarını ararken ihtiyarın çekmecelerini de karıştırmıştı. Anı defterini o çekmecelerden birinde bulmuş ve büyük bir merakla onu hemen okuyarak

planı öğrenmişti. O geceki konuşmada pek çok ihtiyatsızlık yaptı: En kötüsü ertesi gün Ricardo'yla konuşacağını söylemesi oldu. İhtiyar böylesine amansız bir kinle hazırladığı planı kurtarmak için Pumita'yı öldürmeye karar verdi. Uyumak için aldığı ilaca zehir koydu. Anımsayacaksınız, Ricardo ilacın komodinde olduğunu söylemişti. Odasına girmek zor değildi, tüm odalar heykelli hole açılıyordu.

"Size o geceki konuşmanın başka yönlerinden de söz edeceğim. Genç kız Ricardo'dan kısa romanının basımını birkaç yıl geciktirmesini istedi. Sangiácomo bu düşünceye kesinlikle karşı çıktı; hemen ardından baştan aşağı kopya olduğunu gösteren broşürü dağıtmak için romanın piyasaya çıkmasını istiyordu. Bence bu broşürü sinemanın tarihini yazmak için evde kaldığını söylediği akşam Anglada yazdı. Ricardo'nun romanının kopya olduğunu anlayacak birilerinin muhakkak çıkacağını bu odada açıklamıştı.

"Yasalar Ricardo'yu miras dışı bırakmasına izin vermediği için Kumandan servetini yitirmeyi yeğledi. Requena'nın payını gelir getirmese bile sağlam olan tahvillere yatırdı, Ricardo'nunkini de metro işine; getirdiği kazancı görmek bunun tehlikeli bir yatırım olduğunu anlamak için yeter. Croce açık açık soyuyordu onları ama Kumandan ona göz yumdu, bu sayede Ricardo'nun asla para sahibi olamayacağından emindi.

"Kısa sürede para suyunu çekmeye başladı. Bonfanti'nin maaşını veremediler, Barones'le selamı sabahı kestiler; Ricardo polo atlarını satmak zorunda kaldı.

"Zavallı delikanlı ömründe hiç kötü duruma düşmemişti! Moralini düzeltmek için Barones'i ziyarete gitti; para gelmediği için kızgın olan Barones onu yerden yere vurdu ve eğer

onunla duygusal bir ilişkiye girdiyse bunu babasının parasından dolayı yaptığına yemin etti. Ricardo yazgısının değiştiğini görüyor ancak ne olduğunu anlamıyordu. İçinde bulunduğu büyük karışıklığa karşın bir şeyler sezdi: Dolly Sister ve Evans'ı sorgulamaya gitti; ikisi de eski ilişkilerinin nedeninin babasıyla yapmış oldukları bir kontrat olduğunu kabul ettiler. Daha sonra size geldi Montenegro; siz de ona tüm bu kadınları ve daha başkalarını ayarladığınızı itiraf ettiniz, doğru değil mi?"

"Sezar'ın hakkını Sezar'a vermek gerek," dedi Montenegro bir yargıç edasıyla ve belli etmeden esneyerek. "Biliyorsunuz ki bu dostça *entente*'ları[49] düzenlemek bende âdet olmuştur."

"Parasal durumundan kaygılanan Ricardo, Croce'ye danıştı; bu görüşmeler Kumandan'ın isteyerek iflas ettiğini kanıtladı ona. Tüm yaşamının bir düzmece olduğunu anlamak onu korkutuyor ve onurunu kırıyordu. Size aniden başka bir insan olduğunuzu söylediklerini düşünün. Ricardo kendisini önemli bir kişi sanmıştı; oysa şimdi tüm geçmişinin ve tüm başarılarının babasının eseri olduğunu ve babasının bilmediği bir nedenden dolayı ona düşman kesildiğini ve bir cehennem hazırladığını anlamıştı. Artık yaşaması için bir neden kalmadığını düşündü. Yakınmadı, hâlâ sevdiği Kumandan'ı kötülemedi, fakat herkese veda etmek için ve babasının durumu anlaması için bir mektup bıraktı. Mektup şöyle diyordu:

"'Şimdi her şey değişti ve değişmeye devam edecek... Babamın benim için yaptığını dünyada başka hiçbir baba yapmamıştır.'

49 Anlaşma. (ç.n.)

"Belki de nicedir bu meskende olduğum için artık insanların başka insanlar tarafından cezalandırılmalarına inanmıyorum. Herkes kendi cezasını kendisi bulsun. Saygın kişilerin başkalarının celladı olmaları iyi değil. Kumandan'ın birkaç aylık ömrü kalmıştı: Onu ele vererek avukat, yargıç ve komiserlerden oluşan orduyu boşuna harekete geçirip son aylarını berbat etmenin gereği yoktu."

Pujato, 4 Ağustos 1942

Tadeo Limardo'nun Kurbanı

Franz Kafka'nın anısına

I

273 numaralı hücredeki mahkûm Don Isidro Parodi, ziyaretçisini biraz isteksizce kabul etti: "Canımı sıkmaya gelmiş bir kendini beğenmiş daha," diye düşündü. Yirmi yıl önce, eski kuşak Arjantinli olmadan kendisinin de aynı biçimde s harflerini uzatarak ve elini kolunu sallayarak konuştuğunu unutmuştu.

Savastano kravatını düzeltti ve kahverengi geniş kenarlı şapkasını kurallara göre toplanmış yatağın üstüne fırlattı. Esmer, yakışıklı, azıcık da iticiydi.

"Sayın Molinari sizi rahatsız etmemi söyledi," diye açıkladı. "Nuevo Imparcial Otelindeki kanlı olay dolayısıyla buradayım. Tüm beyinleri şah mat eden gizemli olaydan söz ediyorum. Sizin bu bilmeceyi çözmenizi istiyorum; ben buraya sade vatandaş olarak geldim fakat dedektifler benden kuşkulanıyorlar; bu tür olayları çözmede üstünüze kimse olmadığını öğrendim. Olup biteni size *grosso modo,*[1] karakterime yakışmayan kurnazlıklara sapmaksızın anlatacağım.

"Yaşamın cilveleri bir süre kabuğuma çekilmemi gerektirdi. Bu aralar kendime tatil verdim; işsiz, güçsüz takılıyorum. Üç kuruş kazanacağım diye kendimi helak etmiyorum. Adam olan keyfine bakar ve ne zaman ne düşüneceğini bilir. Bir yıldan beri hale adım atmadım desem gülersiniz herhalde. Çocuklar beni görünce, bu kim, diye soracaklar. Nesine isterseniz bahse girerim, bir kamyoncukla yanlarına gidince ağızları açık kalacak. Şimdilik kış karargâhıma çekildim. Doğrusunu isterseniz, büyük kentin kendine özgü semtlerinden birinde bulunan, Cangallo Caddesi 3400 numaradaki Nuevo Imparcial Otelindeyim. Seçme hakkım olsaydı kentin bu kesiminde kalmazdım, zaten her an kalk gidelim havası çalıp tası tarağı toplayabilirim.

"İlk bakışta kapının üstündeki 'Baylara 0.60 dolara yatak' tabelasını görenler bu otelin tam bir pislik yuvası olduğunu zannedebilirler. Sakın siz bu yanılgıya düşmeyin Don Isidro. Bendenizin orada özel bir yatak odası var; şimdilerde onu geçici olarak günlük yaşamda Çarpık Surat olarak tanınan fakat tüm boş zamanını Din Merkezi'nde geçiren Simón

1 Ana hatlarıyla. (ç.n.)

Fainberg'le paylaşıyorum. Göçmen bir kuştur o, bir gün Merlo'da, öteki gün Berazategui'de[2] görünenlerden biri; ben iki yıl önce geldiğimde o bu odadaydı ve bence artık bir daha gitmeyecek. Sizinle açık konuşuyorum: Böyle tekdüze yaşamlar çileden çıkarıyor beni, artık at arabası zamanında yaşamıyoruz, ben de göçerler gibi ufkumu değiştirmeyi severim. Düşüncemi somutlaştırıyorum: Fainberg günümüze uygun bir delikanlı değil, dünyanın kilitli bavulu etrafında döndüğünü sanır ve darda kaldığınızda çıkarıp beş kuruş veremez. Neyse, yaşamın tadını gençler çıkarır, vur patlasın çal oynasın denir, bu yaşayan ölülere de gülüp geçilir.

"Kapalı bulunduğunuz gözetleme kulesi gibi yerinizde, size sunacağım canlı tablo için bana teşekkür edeceksiniz: Nuevo Imparcial gözlemciler için çok büyük bir ilgi kaynağı, gerçek bir gülünesi örnekler derlemesidir. Fainberg'e hep derim: Neden Ratti'yi[3] görmeye gidip iki peso'dan oluyorsun, zaten sirk dediğin bizim burası değil mi? Aslında kendisi de, kızıl saçlı kuş yumurtası suratıyla bu sirkin bir parçası. Juana Musante'nin onu otele almış olması şaşırtmıyor beni. Musante, biliyorsunuz, icabında otelin patroniçesidir, Claudio Zarlenga'nın karısı olduğu için. Bay Vicente Renovales ve adı geçen Zarlenga, kurumu yöneten ikiliyi oluşturuyorlar. Üç yıl önce Renovales Zarlenga'yı ortak aldı. İhtiyar yalnız başına mücadele vermekten yorulmuştu, bu taze kan nakli Nuevo Imparcial için yararlı bir gelişme oldu. Laf aramızda size herkesin bildiği bir gizi söyleyeyim: Şimdi her şey eskiye göre daha kötü gidiyor ve kurum eskinin soluk bir gölgesi olmuş

2 Buenos Aires'in kötü nam salmış semtleri. (ç.n.)

3 Ünlü bir komedyen. (ç.n.)

durumda. Zarlenga'nın uğursuzluğu pampadan gelmesinden kaynaklanıyor; bence o bir kaçak. Düşünün bir kez, karısı Musante'yi Banderalólu zavallı bir posta memurunun elinden almış, adamcağız alık alık havaya bakakalmış. Pampada bu tür işlerin şakası olmadığını bilen Zarlenga trene atlayıp Once'ye[4] gelmiş. Anlıyorsunuz değil mi, kalabalığın arasında kaybolup gitmek için. Oysa ben görünmez adama dönüşmek için tramvaya binmeye bile ihtiyaç duymadım; bütün gün tam bir kümes olan odamda yan gelip yatıyorum ve halde köşe kapmaca oynayan ama gölgemi bile bulamayan "Et Suyu" çetesine de nanik yapıyorum. İşi daha da sağlama bağlamak için otobüste gelirken beni başka birisi sansınlar diye numara yaptım.

"Zarlenga yontulmamış bir dağ ayısı, yol yordam bilmeyen palavracı bir kabadayıdır, kusura bakmazsanız. Bana çok iyi davrandığını saklamayacağım, bana bir kez elini kaldırdı, onda da zil zurna sarhoştu, ben de ona yanıt vermedim çünkü doğum günümdü. Kötü bir iftira vardı ortada: Juana Musante benim karanlıktan yararlanarak yemekten önce sokağa çıkıp az ilerideki yassı burunlu bakkal kızla kırıştırdığımı takmış kafasına. Size daha önce dediğim gibi, Musante kıskançlıktan bulanık görüyor ve benim hep tetikte dipteki avluda durmayı yeğlediğimi bilmesine karşın, gidip Zarlenga'ya kötü bir amaçla banyoya süzülmeyi başardığım masalını anlatıyor. Kocası öfkeden köpürerek üstüme yürüdü, haksız da değil hani. Renovales kendi eliyle gözümün üstüne çiğ bir biftek koymasaydı ben de aniden sinirlenecektim. Bu palavraları kimse yutmaz tabii: Juana Musante'nin insanı kendisinden geçirecek bir vücudu

4 Buenos Aires'in banliyösü. (ç.n.)

olduğu doğru, ancak benim gibi önce manikürcü bir bayan sonra da radyo artisti daha genç bir bayanla ilişkisi olan birinin, Banderaló'da belki dikkat çeken ancak Merkez'deki gençleri ilgisiz bırakan bu çekici kıvrımlardan başı dönmez.

"Küçük Gözlük'ün köşe yazısı *Son Saat*'te yazdığı gibi, Tadeo Limardo'nun Nuevo Imparcial'e gelişi zaten başlı başına gizemli bir olay. Çürük elmalarla pis kokular arasında karnaval zamanı şaklabanla birlikte geldi ama bir dahaki karnavala katılmadı. Bir oturdu yerine, oturuş o oturuş: Aragón'un evlatları, ne beklersin!

"Oysa benim kalbim kentle birlikte atıyor; içine kapalı bir adam olan, dans filan da etmeyen aşçı yamağının ayı postunu yürütmüştüm. Tek bir büyük parçadan oluşan bu postla kimse tarafından tanınmayacağımı hesaplayarak dipteki avludan ayrıldım, bir hovardalık yapıp biraz hava almak için dışarı çıktım. Herhalde tersini iddia etmezsiniz: O gece hava sıcaklığı rekor düzeye çıktı; öyle sıcaktı ki insanlar ağlanacak hallerine gülmeye başlamışlardı. Öğleden sonra dokuz kadar kişinin başına güneş geçmişti, bu sıcak dalgasının pek çok başka kurbanı da olmuştu. Durumu gözünüzün önüne bir getirin, üstüme geçirdiğim tüylü post beni kan ter içinde bırakmıştı. Birkaç kez, Belediye Kurulu'nun eğer görürse utanç duyacağı zifiri karanlık yerlerden birinde ayı kafasını çıkarıp atmak geldi içimden. Fakat ben kafama bir şey taktım mı işi inada bindiririm. Size yemin ederim ki ayı kafasını çıkarmadım, bunun nedeni, ansızın aklına esip Once'ye uzanmaya kalkacak haldekilerden birine görünme tehlikesiydi. Ciğerlerim cızbız köfteci kaynayan meydanın taze havasından dolayı bayram ediyordu ki, otuz sekiz yıldan beri Temperleyli hemşerisi bekçinin üstü-

ne işemeden bir karnaval geçirmeyen palyaço kıyafetli ihtiyarın tam önünde düşüp bayıldım. İhtiyar ak saçlarına karşın soğukkanlı davrandı: Başıma bir yumruk atarak ayı postunu çıkardı, az daha kulaklarımı da birlikte götürüyordu. Bence ya o ya da başındaki başlıkla kimliğini belli eden dadısı, benim ayı kafasını yürüttüler; fakat onlara kin beslemiyorum; bana bir tahta kaşıkla zorla içirdikleri biberli çorba sayesinde kendime geldiğimde müthiş ateşim vardı. İşin kötüsü aşçı yamağı artık benimle konuşmuyor, Doktor Rodolfo Carbone'nin karnaval arabasında çekilen resmindeki ayı postunun benim aşırdığım kendi postu olmasından kuşkulanıyor. Arabadan söz açmışken, önde soytarı bir arabacı, üstündeyse bir sürü küçük melek olan bir karnaval arabası –hem artık karnavallar eski önemlerini yitirdiği hem de ayaklarımın üstünde duramayacak halde olduğum için– beni eve kadar götürmeyi önerdi. Yeni arkadaşlarım beni taşıtın üstüne çekip çıkarırlarken, ben de duruma uygun kahkahalarla geride kalanlara aptal aptal gülerek veda ediyordum. Paşalar gibi arabaya kurulmuş giderken gördüğüm manzaraya gülesim geldi: Karşıdan, tren yolu duvarını izleyerek zavallı bir köylü geliyordu; bir deri bir kemik kalmıştı, ceset gibiydi; elinde mukavvadan küçük bir valiz ve yarı dağılmış bir paket, zorlukla yürüyebiliyordu. Küçük meleklerden biri kendisini ilgilendirmeyen bir işe burnunu sokarak yolcuya arabaya atlamasını söyledi. Ben, arabanın düzeyi düşmesin diye, önde oturana 'bizimki çöp arabası değil' diye bağırdım. Genç kızlardan biri yaptığım şakaya güldü ve ben anında kendisinden Humahuaca Sokağı'ndaki boş bir arsada buluşmak için randevu kopardım, ancak hale yakın olduğu için gidemedim oraya. Arabadakilere Ot Deposu'nda kaldığım yalanını uydurdum,

beni çulsuz sanmasınlar diye; fakat kör cahil Renovales karşı kaldırımdan avaz avaz bağırdı bana, çünkü Demir Saman içeri gittiğinde yeleğinin cebinde unuttuğu on beş kuruşu bulamıyormuş ve herkes, bana iftira atarak, parayı benim çaldığımı iddia ediyormuş. Daha da kötüsü uzağı çok iyi seçen gözlerimin gördüğü manzaraydı: Uzaktan küçük valizli ceset geliyordu yorgunluktan sendeleyerek. Her zaman acı veren vedalaşmaları kısa keserek arabadan zor indim ve yorgun adamla bir *casus belli*'yi[5] önlemek için hemen kapıdan içeri girdim. Fakat her zaman söylediğim gibi, gelin de bu açlıktan ağzı kokanlara mantıklı olmayı öğretin! Ben, içinde sıcaktan piştiğim ayı kıyafetine karşılık bana soğuk sebze ve kendi yaptıkları şaraptan veren 0.60'lıkların odasından çıkıyordum ki avluda köylüyle karşılaştım, selamıma karşılık bile vermedi.

"Şu rastlantıya bakın: Bizim canlı cenaze birinci avluya açılan geniş salonda tabii ki yalnızca on bir gün kaldı. Biliyorsunuz, orada yatanların hepsi kendini beğenmişlikten muzdariptir: Örneğin Demir Saman, dediklerine göre milyonermiş ama zaman öldürmek için dilencilik yapıyormuş. İlk başlarda, köylünün ona göre olmayan bu çevreye uyum sağlayamayacağını ima eden kâhinler eksik olmadı. Bu görüşün bir kuruntu olduğu ortaya çıktı sonunda. Bakın sizinle bahse girerim ki odadaki kiracıların hiçbirinden tek bir şikâyet duyamazsınız. Yeni gelen odada herkesle gül gibi geçiniyordu. Saati gelince yemek yiyor, ağız dalaşlarına girmiyor, para konusunda yanılmıyor, bazı romantikler gibi içlerinde saklı bir pesolukları bulmak için şilteleri delik deşik ederek etrafı pislik içinde

5 Savaş nedeni. (ç.n.)

bırakmıyordu. Ben, otel içindeki her türlü işini yapmak için içten yardımlarımı teklif ettim kendisine; hatta sisli bir günde ona berberden bir paket Nobleza getirdiğimi anımsıyorum, o da bana paketten bir sigara verdi, canım istediğinde içmem için. O günleri doğrusu unutamam.

"Artık neredeyse iyileştiği bir cumartesi günü elli kuruştan fazla parası olmadığını söyledi bize; ben, Zarlenga'nın pazar günü erkenden onu yatağının parasını veremediği için önce valizini elinden alıp sonra cascavlak sokağa atacağını düşündükçe kıs kıs gülüyordum. İnsanlara özgü her şey gibi Nuevo Imparcial'in de çılgın tarafları vardır, fakat herkesin bilmesi gerekir ki disiplin konusuna gelince her şeyden önce bir hapishaneye benzer. Gün doğmadan önce, tavanarasındaki odada kalan ve tüm günlerini Çarpık Surat'a öykünerek ve futbol konuşarak geçiren eğlence düşkünü üç arkadaşımı uyandırmaya çalıştım. İster inanın ister inanmayın o tembeller gösteriyi kaçırdılar, ama benim suçum değil bu: Bir gün önce elden ele küçük bir kâğıt dolaştırarak herkesi uyardım. Kâğıtta şöyle yazıyordu: 'Bomba haber: Bilin bakalım kim kapı dışarı ediliyor? Yanıtı yarın'. İtiraf etmeliyim ki büyük bir şey kaçırmadılar. Claudio Zarlenga bizi düş kırıklığına uğrattı: Fırıldak gibi adamdır zaten, ne zaman ne yapacağını kimse bilemez. Sabah saat dokuzu geçinceye dek tetikte bekledim, kahvaltı saatini kaçırdığımdan aşçıyla aram açıldı ve benim asılı çamaşırları yürütmek için sac taraçada durduğumu sanan Juana Musante'nin de kuşkularını uyandırdım. Aslında benim durumum tam bir fiyaskoydu. Sabah saat tam yedide köylü giyinip kuşanıp Zarlenga'nın süpürdüğü avluya çıktı. Ötekinin elinde süpürge sopası olduğunu hiç aklına getirmiş midir der-

siniz? Asla. Açık açık konuştu onunla, ben ne dediklerini duymadım fakat Zarlenga köylünün omzunu sıvazladı ve benim için gösteri bitmiş oldu. Saçımı başımı yoluyor, gördüklerime inanmak istemiyordum. İki saat daha damın üstünde pişerek daha sonra olabilecek karışıklıkları bekledim. Sonunda sıcak canıma tak etti. İndiğimde köylü mutfakta çalışıyordu, bana hemen nefis bir çorba ikram etti. Ben çok cana yakın ve herkesle çok çabuk dost olduğum için orada hemen hoşbeş etmeye başladım ve güncel konulara değinirken köylünün nereden geldiğini öğrendim: Banderaló'dan geliyormuş, bence o bir casustu, amiyane tabiriyle ispiyonculuk amacıyla Musante'nin kocası tarafından gönderilen bir muhbir. Casus olup olmadığından iyice emin olmak için dinleyenlerin çok hoşuna giden bir olay anlattım ona: Fainberg'in, Titan ayakkabılarının triko gömlekle değiş tokuş edilebilir kuponlarından birini kullandıktan sonra kullanılmamış gibi tuhafiyecinin yeğenine nasıl yutturduğunu. Çok şaşıracaksınız ama köylü bu heyecan verici öyküden hiç etkilenmedi, öykünün devamını duyunca şaşırmadı bile: Fainberg kuponu verdiğinde sırtında triko gömleği varmış, ama dini bütün arkadaşın sıktığı palavralardan büyülenen kurbanı bu giysinin korkunç anlamını anlayamamış. Köylünün, aklının bir şeye takılmış olduğunu hemen anladım. Yaraya parmak basmak için ansızın adını sordum. Arkadaş kıskıvrak yakalanarak bir yalan uyduracak zaman bulamadı ve adının Tadeo Limardo olduğunu söyleyerek ilk önce benim alkışladığım bir güven örneği verdi bana; bu bilgiyi, işi iyice araştırdıktan sonra kabul etme koşuluyla, *si voce m'entende*[6]

6 Anlarsınız ya. (ç.n.)

hemen kaydettim. Dinsizin hakkından imansız gelir, dedim kendi kendime ve onu çaktırmadan nereye giderse gitsin izlemeye koyuldum; onu öyle yordum ki aynı akşam eğer onu bir köpek gibi izlemeye devam edersem beni iyice bir benzeteceğini söyledi. Kurnazlığım tam bir başarıyla sonuçlanmıştı: Bu adamın saklamak istediği bir şey vardı. İçinde bulunduğum durumu düşünün: Gizemi adım adım izlememe karşın aşçı başıma despot kesildiği için odamda kapalı kalıyordum.

"O gece oteldeki manzaranın pek iç açıcı olmadığını söylemeliyim size: Juana Musante 24 saatliğine Gorchs'a gittiği için oteldeki kadın unsuru büyük bir düşüş kaydetmişti.

"Pazartesi günü hiçbir şey olmamış gibi dışarı çıkıp yemekhaneye daldım. Aşçı çorba kazanıyla masayı dolaşıyor ancak ilke olarak bana bir şey vermiyordu; bu despot adamın bir gece önceki olaylar yüzünden beni aç bırakarak pes ettirmeye çalışacağını karnımın tok olduğunu söyledim; çelişkinin ta kendisi olan adam bana öksüz doyuran cinsinden çifte bir porsiyon verdi ve çatlayıncaya dek yemek zorunda kaldım.

"Ötekiler doğal bir içtenlikle gülerken yüzünde bir matem ifadesiyle gelen ve hatta dirseğiyle çorba kâsesini iten köylü neşemizi kaçırdı. Size yemin ederim ki Sayın Parodi, ben çorbanın ilgi görmediğini fark edince aşçının onu bir güzel hizaya getireceğini bekliyordum büyük bir mutlulukla, fakat Limardo küstahlığıyla aşçıyı da etkiledi ve onu eli boş geri çevirdi, ben de çok güldüm bu işe... O sırada ateş gözlü Juana Musante beni çıldırtan kalçalarını kıvırarak içeri girdi. O yosma hep benim peşimden koşar fakat ben anlamazlıktan gelirim. Her zamanki gibi bana hiç bakmıyormuş numarası yaparak çorba kâselerini toplamaya başladı ve aşçıya ya da başka bir deyişle insanlık

düşmanına, onun gibi bir uyuşukla didişmek yerine beni işe alıp tüm işleri kendi başına yapmasının daha iyi olacağını söyledi. Ansızın Limardo'yu gördü ve çorbasına dokunmamış olduğunu fark ederek sapsarı kesildi. Limardo yaşamında hiç kadın görmemiş gibi bakıyordu ona; hiç kuşku yoktu: Casus bu silinmez görüntüyü belleğine işlemeye çalışıyordu. İnsana özgü doğallığı yüzünden o kadar etkili olan sahne, Juana'nın dikizciye, onca gece yalnız yattıktan sonra biraz hava almasının iyi olacağını söylemesiyle bozuldu. Limardo bu ince düşüncesine yanıt vermedi, ekmek içlerini top top yapmakla meşguldü, bu çirkin hareketten aşçı kurtardı bizi.

"Birkaç saat sonra çok hareketli olaylar oldu, size anlatsam hapishanede olmanıza neden olan yasalara şükredersiniz. Saat yedide kökleşmiş bir alışkanlığımı yerine getirerek, büyük salondaki para babalarının köşeye birini gönderip aldırdıkları işkembe çorbasının yolunu kesmek amacıyla öndeki avluya çıkmıştım. Güçlü önsezilerinizle bilin bakalım kimi gördüm? Boz Tükürük'ün ta kendisini, kenarları incecik şapkası, babacan takım elbisesi ve Fray Mocho ayakkabılarıyla. Halden gelen bu eski dostumu görmemle odama kapanmam bir oldu. Üç gün sonra Fainberg çıkabileceğimi söyledi, Boz Tükürük parayı ödemeden yok olmuştu, dip avludaki tüm elektrik ampulleriyle birlikte (Fainberg'in cebindekinin dışında). Ben hemen Fainberg'in hava alma saplantısının bu masalı uydurmasına neden olduğundan kuşkulandım ve hafta sonuna, aşçı beni yaka paça dışarı çıkarıncaya dek yaşlı bir adam gibi odamda kaldım. Kabul etmem gerekir ki bu kez Çarpık Surat doğruyu söylemişti; ancak duyduğum sevinç, soğukkanlı bir gözlemcinin gerektiği gibi değerlendireceği olağan ya da

sıradan bir olay yüzünden biraz gölgelendi. Limardo büyük salondan 0.60'lık kuşetlere geçmişti: Kirasını ödeyemediği için muhasebe işlerini ona yaptırıyorlardı. Bendeniz uyanık olduğumdan, bu işin otelin girdisini çıktısını öğrenmek için bir dalga dümen olduğunu hemen sezdim. Bu hesap kitap masalıyla köylü tüm gününü yazıhanede geçiriyordu. Benim otelde zorunlu görevlerim yoktur –arada bir aşçıya yardım ediyorsam o da bencil görünmemek içindir– aramızdaki farkı belirtmek için tekrar tekrar önünden geçiyordum, derken Renovales benimle bir baba gibi konuştu ve odama dönmek zorunda kaldım.

"Yirmi gün sonra sağlam bir dedikoduyla Renovales'in Limardo'yu atmak istediği, Zarlenga'nın ise engel olduğu yalanı yayıldı. Bu uydurmayı kâğıt üstünde basılı görsem bile inanmazdım: İzin verirseniz size olayları kendi kalemimden Roja'vari[7] bir anlatımla sunayım. Siz gerçekten Renovales'in zavallı bir talihsizi cezalandıracağını düşünüyor musunuz? Zarlenga gibi bir adamın bir an olsun adaletten yana olabileceğini aklınız alıyor mu? Aldanmayın, sevgili dostum, kurtulun bu düşlerden, gerçek bambaşkaydı. Köylüyü atmak isteyen Zarlenga'nın kendisiydi, onu koruyan ise Renovales. Benim bu kişisel yorumuma tavanarasındaki arkadaşların da katıldıklarını garanti ederim size.

"Kesin olan Limardo'nun kısa zamanda yazıhanenin dar sınırlarını aşmış olmasıydı; bir süre sonra zeytinyağı lekesi gibi tüm otele yayıldı: Bir gün 0.60'lıkların her zamanki su sızıntısını hallediyor, öteki gün tahta parmaklığı boyayıp yeniliyor,

7 Halk gazeteleri çizeri. (ç.n.)

beriki gün Zarlenga'nın pantolonundaki lekeyi alkolle siliyor, derken sabah akşam öndeki avluyu yıkıyor ve büyük salonu pisliklerinden temizleyerek ayna gibi parlatıyordu.

"Limardo her işe burnunu sokarak ortalığı birbirine katıyordu. Örnek olarak arkadaşların hırdavatçı kadının tekir kedisini sakin sakin kırmızıya boyadıkları günü verebilirim; beni aralarına almamalarının nedeni, Doktor Escudero'nun bana verdiği *Patoruzu* dergisine gömülmüş olduğumu tahmin etmiş olmalarıydı. Olayı anlamak hiç de zor değil: Son günlerde değişen hırdavatçı kadın, arkadaşlardan birini tıpa ve huni çalmakla suçlamaya kalkmıştı; çocuklar çok üzülmüşlerdi ve öçlerini kediden almak istiyorlardı. Limardo ummadıkları bir engel olarak çıkmıştı karşılarına. Yarı boyanmış kediyi ellerinden alarak, kedinin bir yerini kırma ve Hayvanları Koruma Cemiyeti'ni işe karıştırma pahasına hayvanı hırdavatçı dükkânının içine fırlatmıştı, Sayın Parodi, köylüyü ne hale getirdiklerini ne siz sorun ne de ben söyleyeyim. Arkadaşlar gerçekten kendilerini tutamadılar: Onu yere yatırdılar, birisi midesine oturdu, öteki yüzünü çiğnedi, beriki boyayı ağzına boca etti. Ben de kafasına bir tane indirirdim doğrusu, ama dayaktan sersemlemiş olmasına karşın köylünün beni tanımasından korktum. Ayrıca arkadaşlar çok hassastırlar, belki de işlerine burnumu soktum diye beni de dayağa dahil ederlerdi. O sırada Renovales çıkageldi ve herkes kaçıştı. Saldırganlardan ikisi mutfağın girişine ulaşabildiler; öteki beni örnek alarak kümesin içine dalmak istedi ancak Renovales'in ağır eli onu olduğu yere çaktı. Böylesine babacan bir müdahale karşısında ben tam bir alkış koparmak üzereyken içimden gülmeyi yeğledim. Köylü ayağa kalktığında acınacak bir durumdaydı ama

ödüllendirildi. Zarlenga ona eliyle bir konyak getirdi ve 'beni tiksindirmeyin, şunu adam gibi için,' diyerek yüreklendirici sözcüklerle içkiyi son damlasına dek içirdi ona.

"Kedi olayına dayanarak otel yaşamı hakkında olumsuz bir fikir edinmemenizi rica ederim Sayın Parodi. Bizim güneşimiz de parlaktır, öyle çatışmalar olur ki üzücü olmalarına karşın daha sonra onları felsefi bir yaklaşımla anımsar, ödüm patladığı için de gülerim. Konuyu fazla dağıtmadan size mavi kalemli sirküler olayını anlatayım. Bazı çok konuşan insanlar vardır, tek bir ayrıntıyı atlamazlar ve bilgiçlik ve palavracılıklarıyla sonunda insanı bayıltırlar, oysa benim taze ve ilgi çekici haberleri yakalamakta üstüme yoktur. Bir salı günü elimde makas, kâğıttan kalpcikler kestim, kuşun biri, tuhafiyecinin yeğeni Josefa Mamberto'nun, kullanılmış bono karşılığında rehin bıraktığı gömleğini geri almak uğruna Fainberg'le çıktığını söylemişti. Imparcial'de uçan sineklere dek herkesin durumu öğrenmesi için kalplerin üstüne –tabii ki kime ait olduğu belli olmayan harflerle– gırgır bir yazı yazdım; şöyle diyordum: 'Bomba haber: J. M. ile uluorta kim düşüp kalkıyor? Pansiyondan kısa kollu gömleği olan bir arkadaş.' Küçük kâğıtların dağıtımıyla bizzat ilgilendim: Kimse görmeden, tuvaletlere varana dek tüm kapıların altından attım. Size itiraf ederim ki o gün hiç de içimden yemek yemek gelmiyordu ama şakanın başarısını görmek ve artıklardan yapılan yahniyi kaçırmamak için saatinden önce büyük masanın başına geçtim. Sırtımda kısa kollu bir gömlek, masadaki her zamanki yerime oturmuş, kendimden emin, dakikliğime dikkat çekmek için kaşığımla masaya vuruyordum. O sırada aşçı belirdi, ben kalplerden birini okumaya dalmış gibi yaptım. Adamdaki el

çabukluğunu görecektiniz. Ben daha kendimi yere atmayı başaramadan sağ eliyle beni yerimden kaldırmıştı, sol eliyle de kalpcikleri buruşturup buruşturup burnuma sokmaya çalışıyordu. Bu kızgın adamı suçlamayın Sayın Parodi; kabahat bende. Bu şakayı yazdıktan sonra ben kendim üzerimde kısa kollu gömlekle ortaya çıkarak karışıklık yaratmıştım.

"6 Mayıs günü ansızın Zarlenga'nın Napolyonlu mürekkep hokkasının yanında bir puro belirdi. Müşterileri kafaya almasını bilen Zarlenga, İlk Soğuklar Şirketi'nin sağ kolu olan ve Unzue Yurdu'nun seve seve kabul edeceği hatırı sayılır bir dilenciyi bizim kurumun çok sağlam olduğuna ikna etmek istiyordu. Sakallının pansiyonda kalmayı kabul etmesi için Zarlenga puroyu ona armağan etti. Kılıksız adam onu havada yakaladı ve büyük bir keyifle hemen yaktı. O pis bencil tam bir nefes çekmişti ki puro patladı ve adamın zaten pislik içindeki yüzü karaya bulandı. Dilenci acınacak bir durumdaydı; biz dikizciler göbeğimizi tuta tuta gülüyorduk. Bu komik olaydan sonra adam kasayı değerli bir katkıdan yoksun bırakarak otelden yok oldu. Zarlenga çok öfkelenmişti, puroyu masasına koyanın hangi soytarı olduğunu sordu. Benim prensibim kızgın insanlarla asla tartışmamaktır; odama doğru koşar adım ilerlerken bir uyurgezer gibi gözlerini fıldır fıldır açmış yürüyen köylüyle burun buruna geldim. Bence bu enayi, korkunun etkisiyle ters yöne doğru kaçıyordu çünkü kurdun ağzına, yani öfkeden deliye dönen Zarlenga'nın bürosuna daldı. Kapıyı vurmadan içeri girdi, bu her zaman çirkin bir davranıştır, üstelik Zarlenga'nın gözünün içine bakarak, 'Sürpriz puroyu ben getirdim çünkü canım öyle istedi,' dedi. Ben içimden Limardo'nun kibri yüzünden hapı yutacağını düşünüyordum.

Kendini ele vermesi çok mu gerekiyordu sanki! Neden bırakmıyordu başka birisi olayın bedelini ödesin? Bizim takımdan biri asla kendini ele vermez... Görseniz Zarlenga'nın ne kadar garip bir şey yaptığını. Omuzlarını silkti ve kendi evinde değilmiş gibi yere tükürdü. Öfkesi ansızın geçti ve düşlere daldı gitti; sanırım yumuşadı çünkü eğer ona hak ettiği cezayı verirse, kendisi, yaptığı bu hareketten sonra deliksiz bir uyku çekerken, bizlerden birkaçının o gece duraksamadan çekip gideceğinden korkuyordu. Limardo aldırmaz haliyle kalakaldı ve patron bizi şaşkın bırakan bir manevi zafer elde etti. *Ipso facto*[8] bu işte bir terslik sezdim: Bu şaka bir köylünün eseri değildi, çünkü Pueyrredón ve Valentín Gómez sokaklarındaki Şaka ve Tuzak Pazarının ortağıyla Fainberg'in kız kardeşi tekrar birlikte görünmeye başlamışlardı.

"Sizi derinden etkileyecek bir haberi vermek beni üzüyor Sayın Parodi, fakat patlamanın ertesi günü, eğlenmeye en yatkın olanlarımızı bile kaygılandıran bir kriz, içinde bulunduğumuz dingin havayı allak bullak etti. Olayı anlatmak bir şey değil, onu yaşamış olmak gerekir. Zarlenga ile Musante kavga ettiler! Böyle bir çatışmanın Nuevo Imparcial'de nasıl meydana geldiğini bir türlü anlayamıyorum. Hayvan gibi bağıran bastıbacak bir Türk'ün elindeki yarım makasla çorba saatinden önce Bengolea Kaplanı'nın işini bitirdiğinden bu yana herhangi bir tartışma, herhangi bir anlaşmazlık yönetim tarafından kesinlikle yasaklanmıştı. Bu yüzden, karışıklık çıkaranları yola koymaya çalıştığında hiç kimse aşçıdan en ufak yardımı esirgemez. Fakat öksürüğe karşı reklamın bize öğrettiği gibi

8 Derhal. (ç.n.)

örneğin yukarıdakilerden gelmesi gerekir. Eğer yönetici çevreler kargaşanın kurbanı olurlarsa biz pansiyonda kalan sıradan insanlar neler yapmayız? İnanın bana moralimin bozuk olduğu, çok zor, umutsuzluk dolu anlar yaşadım. Benim için her şey söylenebilir ancak tehlike anında bir bozguncu olduğum asla. Panik yaratmak neye yarar? Ağzıma kilit vurmuş dolaşıyordum. Beş dakikada bir çeşitli bahanelerle, Zarlenga ve Musante'nin açıkça birbirlerine hakaret etmeseler bile kızgınlıkla bağırıp çağırdıkları büronun önündeki koridordan geçiyor, sonra da 0.60'lıkların koğuşuna gidip bilmiş bir havayla: 'Durum kızıştı! Durum kızıştı!' diyordum. O yobazlar dörtlü kâğıt oyunlarına dalmışlar, bana karşılık bile vermiyorlardı; fakat bekleyen derviş muradına ermiş. Demir Saman'ın tarağının dişlerini tırnaklarıyla temizleyen Limardo sonunda beni duymak zorunda kaldı. Sözümü bitirmemi beklemeden, yemek zamanıymış gibi büroya doğru fırladı gitti. Ben istavroz çıkararak onu izliyordum. Ansızın arkasına dönerek beni itaate zorlayan bir sesle: 'Bir işe yara, hemen tüm pansiyondakileri buraya topla,' dedi. Bir dediğini iki etmedim ve bizim pis herifleri toparlamaya gittim. Ön avluda bizden ayrılan Çarpık Surat'ın dışında –sonradan *water*'ın[9] metal zincirinin yok olduğunu keşfettik– meydana getirdiğimiz bu renkli topluluk tüm sosyal sınıfların bir toplamıydı: Ağlayıp sızlayanla hokkabazlık yapan, 0.95'lik odada kalanla 0.60'lık odada kalan, ehli keyifle Demir Saman, basit dilenciyle fırlama satıcı, aklı havada yankesiciyle profesyonel hırsız birlikteydiler. Bir saat boyunca otelin eski ruhu canlandı. Daha çok tiyatro dekoruna

9 Tuvalet. (ç.n.)

benzeyen bir tabloydu bu: Halk önderini izliyordu; bu karışıklık içinde bile hepimiz Limardo'nun şefimiz olduğunu sezmiştik. Limardo öne geçti ve büroya vardığında kapıyı vurmadan açtı. Ben kendi kendime: Savastano odana dön dedim. Aklın sesi bir çölde yankılandı, fanatiklerden oluşan bir duvar dönüş yolunu kapatarak çevremi sarmıştı.

"O anın heyecanıyla buğulanan gözlerim Lorusso'ya[10] layık bir sahneye tanık oldu. Napolyon büstü Zarlenga'yı görmemi engelliyordu fakat o olgun ve dolgun Juana Musante'yi doya doya bakışlarımla yiyebildim; sırtında al bir sabahlık, ayağında gülbezekli terlikler vardı; 0.95'lik odada kalanlardan birine tutunmak zorunda kaldım. Bir fırtına bulutu gibi tehditlerle yüklü olan Limardo sahnenin ortasına geçti. Aşağı yukarı hepimiz Nuevo Imparcial'in patron değiştireceğini anlamıştık. Limardo'nun Zarlenga'ya patlatacağı tokatların gürültüsünü düşündükçe sırtımızda şimdiden bir ürperti dolaşıyordu.

"Oysa Limardo gizemin karşısında sönük kalmaya mahkûm sözcüklerle kendisini ifade etmeyi yeğledi. Ağzı çok iyi laf yapıyordu, bugün hâlâ beni coşturan şeyler söyledi! Bu gibi durumlarda konuşmacı genellikle tumturaklı bir dalkavuk kesilir, fakat Limardo o kadar da *voulez-vous*[11] yapmadan doğrudan doğruya saldırıya geçti ve daha çok *uso nostro*[12] anlaşmazlıklarının uygunsuzluğuyla ilgili bir söylev çekti onlara. Evliliğin kutsal bir birliktelik olduğunu, eşlerin ayrılmamaya özen göstermeleri gerektiğini ve Musante'yle Zarlenga'nın,

10 Arjantinli tarihçi. (ç.n.)

11 Kibarlık. (ç.n.)

12 Bize seslenerek. (ç.n.)

müşterilere birbirlerini sevdiklerini göstermek için herkesin önünde öpüşmeleri gerektiğini söyledi.

"Zarlenga'yı görmeliydiniz! Böylesine sağlıklı bir öneri karşısında dondu kaldı ve nasıl davranacağını şaşırdı; fakat her zaman aklı başında olan Musante bu sözleri yutacak kadın değildi. Poposunu arı sokmuşçasına ayağa fırladı. Dilberi o kadar görkemli ve kızgın görmek beni öyle perişan etti ki, o sırada bir doktora rastlasaydım beni hemen hastaneye postalardı. Musante sözünü esirgemedi. Köylüye, eğer varsa kendi evliliğiyle ilgilenmesini, başkasının işine bir daha burnunu sokarsa canına okuyacaklarını söyledi. Zarlenga tartışmaya son vermek için Renovales'in (o sırada La Perla bakkalından Quilmes Bock birası almaya gitmişti) Tadeo Limardo'yu kapı dışarı atmayı istemekte haklı olduğunu belirtti. Limardo'ya, saatin sekizi geçmiş olmasını dikkate almadan hemen defolup gitmesini emretti. Zavallı hayalperest Limardo aceleyle tası tarağı toplamak zorunda kaldı ama elleri titriyordu, Simón Fainberg ona yardım etmeyi önerdi; o karışıklık arasında köylü kemik saplı bir çakıyla bir de flanel yelek yitirdi. Onu barındıran kuruma son bir kez bakarken gözleri dolu dolu oldu. Bir baş hareketiyle bizlere veda etti, gecenin karanlığında yola koyuldu ve bilinmedik bir yere doğru yitip gitti.

"Ertesi sabah horozlar öterken Limardo beni elinde bir sütlü mate bardağıyla uyandırdı, getirdiği mateyi farkında olmadan içtim, otele nasıl döndüğünün hesabını sormak aklıma gelmedi. Kovulmuş birinin getirdiği bu mate hâlâ ağzımı yakar. Otel sahibinin kurallarına bu biçimde karşı gelmekle Limardo'nun bir anarşist gibi davrandığını düşünebilirsiniz, ancak sahiplerinin de başına dert olan ve artık neredeyse

sizin bir parçanız olmuş, kendi evinizden farkı kalmamış bir barınaktan vazgeçmenin ne anlama geldiğini de göz önünde tutmak gerek.

"Düşünmeden mate içmeyi kabul etmiş olmam canımı sıkmıştı, dolayısıyla odama kapanıp hasta numarası yapmayı yeğledim. Birkaç gün sonra yüreklenip hole çıktığımda, bizim çocuklardan biri Zarlenga'nın Limardo'yu kovma oyununu Limardo kapıya varıncaya dek oynadığını, fakat kapıda Limardo'nun kendisini yere atarak sesini çıkarmadan tekme tokat dayak yediğini söyledi. Fainberg olayı doğrulamadı, çünkü o, en gerekli dedikodulardan haberim olmasın diye her şeyi kendisine saklayan bencilin biridir. Ben de aldırmadım, nasıl olsa 0.95'liklerle aram müthiş iyiydi fakat bu kez onları pas geçtim çünkü daha geçen ay ağızlarından laf almıştım. Sonuç olarak tek bildiğim, Limardo'yu kafesimsi bir yatak ve küçük bir kutuyla birlikte merdivenin altındaki süpürge ve temizlik malzemelerinin durduğu dolaba yerleştirdikleriydi. İşin iyi tarafı Limardo'nun yattığı yerden Zarlenga'nın odasında tüm olup biteni duyabilecek olmasıydı çünkü arada yalnızca uyduruk bir tahta perde vardı. Bu işten kazık yiyense ben oldum, çünkü tek tek sayılıp numaralanan süpürgeler küçük odaya taşındı ve Fainberg'in hainliği sayesinde benim yatağımın yanına yerleştirildi."

"İnsan doğasının cilveleri; süpürge konusunda aşırıya kaçan bir titizlik sergileyen Fainberg, oteldeki dirlik düzenlik konusunda tam tersi bir davranışta bulunarak yeniden barışmaları amacıyla bizim çocuklarla Limardo'yu tekrar birbirlerine düşürdü. Kırmızıya boyanan kedi davası unutulup gittiğinden, Fainberg, tarafları iğneli alaylarla kızıştırarak anılarını

tazelemek zorunda kaldı. Tek sorunun birbirlerinin başına ayakkabı mı atacakları yoksa tekme tokat girişecekleri mi olduğu noktaya gelindiğinde Fainberg dikkatlerini şifalı şaraba çekmeyi başardı; şaka bir tarafa, bunu kolayca yapabileceğini itiraf etmek gerekir çünkü birkaç gün önce Doktor Pertinė ona Apaçi şaraplarını *(Doktor Pertinė tarafından onaylanan ünlü sağlıklı şarap)* satabilsin diye bir tanıtım yazısı vermişti. Aşırıya kaçıldığında Nuevo Imparcial yönetiminin müdahale etmesine karşın, sinirleri yatıştırmak için içkinin üstüne hiçbir şey olmadığını her zaman söylemişimdir. Sonuç olarak Fainberg, üçe karşı bir olmalarına rağmen Limardo'nun silahlı olduğunu söyleyerek bizim çocukları birlikten kuvvet doğduğuna inandırmayı başardı ve eğer kadeh tokuşturmak istiyorlarsa onlara sıvıyı gülünç bir fiyata bulabileceğini ifade etti. Arkadaşları mahveden, kelepiri kaçırmama isteği oldu, on iki şişe şarap ısmarladılar ve sekizinciye geldiklerinde Sarhoşlar Dörtlüsü'nü oynuyorlardı. Bizim çocuklar bencilliğin ta kendisi oldukları için, elimde bardak oralarda gezinmeme aldırmıyorlardı ama köylü, şaka yollu, beni küçük görmemelerini çünkü kendisinin de benim gibi bir köpek olduğunu söyleyince durum değişti. Herkesin bu lafa gülmesinden faydalanarak kalitesinden kuşku duymadan içtiğim bir yudum şarap ağzımda gargaraya dönüştü; insan bu şarabın tadını hemen alamıyor. İlk başta güzel görünse bile sonradan gerçek bir şerbete dönüşüyor ve insanın dili bir kavanoz bal yemiş gibi yapış yapış oluyor. Rehin eşyaya düşkünlüğü nedeniyle ateşli silahlara da ilgi duyan Fainberg, belinde taşıdığı silah için fahiş bir fiyat ödediyse kendisinin aynı silahı çok ucuza elde edebileceğini söyledi Limardo'ya. Çarpık Surat bu yalanı duyunca, zaten kuşku götürmez bir

canlılık sergileyen sohbetin nasıl bir boyut kazandığını tahmin edersiniz. Öyle farklı fikirler vardı ki arkadaşça bir anlaşmaya varmak olası değildi. Demir Saman'a göre yeni silah almak insanın kendisini tehlikeye atması demekti; çocuklardan birinin yabancı silahları yerli silahlara yeğlediği anlaşıldı; ben silahı şeytan doldurur diyerek tartışmadan çekildim; içkiden dolayı pek kendinde olmayan Limardo bir adam öldürmeyi tasarladığı için silahla geldiğini söyledi; Fainberg, kendisinden tabanca almayı kabul etmeyen ve hemen o gece çikolatadan bir silahla korkuttukları Rus'un öyküsünü anlattı.

"Ertesi gün ilgisiz biri olarak görünmemek için, her zamanki gibi savaş planlarını tasarlamak ve mate içmek amacıyla ön avludaki gölgede toplanan otelin yönetim kuruluna yaklaştım. Eni konu can alıcı konuşmalar geçer aralarında, bunlara kulak kabartan müşteriler haklarındaki acı gerçeği öğrenerek derslerini alırlar, fakat casusluk yaparken yakalanırlarsa un ufak edilirler. Bizim çocukların dediği gibi Kutsal Üçlü karşımdaydı: Zarlenga, Musante ve Renovales. Kavga eder gibi görünmemeleri beni yüreklendirdi. Her şey yolundaymış gibi yürüyerek yanlarına yaklaştım ve beni hemen geri postalamasınlar diye onlara bomba bir haberim olduğunu açıkladım. Barışma törenini en ince ayrıntılarına varıncaya dek anlattım onlara, Limardo'nun silahını ve Fainberg'in şifalı şarabını es geçmeden. Suratlarının nasıl ekşidiğini görmeliydiniz. Ben de, palavracının biri müdüriyete rapor verdiğimi söylemesin diye hemen tabanları yağladım, çünkü böyle bir şey yapacak karakterde biri değilim.

"Gözlerim üçlünün hareketlerinde, uygun adım geri çekildim. Aradan çok geçmeden Zarlenga kararlı adımlarla köylü-

nün gecelerini geçirdiği süpürge ve temizlik malzemesi dolabına yöneldi. Ben maymunumsu bir hareketle merdivenlere atlayarak aşağıda konuşulanlardan hiçbir şey kaçırmamak için kulağımı basamağa yapıştırdım. Zarlenga köylüden tabancayı kendisine vermesini istiyordu. Öteki ise lafı uzatmadan kesinlikle hayır dedi. Zarlenga, canınızı sıkmamak için burada anmak istemediğim bir küfürle onu tehdit etti. Limardo, mağrur bir güvenle, tehditlerin ona işlemeyeceğini, özel bir yelek giymişçesine kurşunların onu etkilemeyeceğini, birkaç Zarlenga bir araya gelse bile onu korkutamayacaklarını söyledi. *Inter nos*[13] öyle bir yeleği var idiyse bile fazla bir işe yaramadı çünkü aradan bir gün geçmeden benim küçük odada bir ceset olarak buldu kendini."

"Tartışma nasıl bitti?" diye sordu Parodi.

"Her zamanki gibi. Zarlenga zavallı bir deliyle zaman yitirmeyecekti. Geldiği gibi ses çıkarmadan çekip gitti.

"Şimdi meşum pazar gününe geliyoruz. Üzülerek itiraf etmem gerekir ki pazarları fazla hareket olmadığından otel ölü olur. Sıkıntıdan patladığım için Fainberg'i içinde bulunduğu kara cehaletten çıkarmaya karar verdim ve mahalle kahvelerinde rezil olmasın diye pişti öğrettim ona. Öğretme konusunda çok yetenekliyim sayın Parodi, kanıtı da öğrencimin *ipso facto* iki pesomu alması oldu; paranın bir bölümünü çıkarıp verdim, kalan borcumu ödemem için de kendisini Ekselsiyor'da bir matineye davet etmemi önerdi. Rosita Rosenberg için boşuna kabare kraliçesi demiyorlar. Öndeki seyirciler sanki birisi onları gıdıklıyormuş gibi gülmekten

13 Laf aramızda. (ç.n.)

kırılıyorlardı, fakat ben tek bir sözcük anlamıyordum çünkü hiç kimsenin anlamaması için Rusların kullandıkları kendilerine has bir dilde konuşuyorlardı, ben de Fainberg bana olanı biteni anlatsın diye otele dönmek için sabırsızlanıyordum. Sağ salim odama döndüğümde tam da fıkralık durum vardı hani: Yatağımın üstü ne durumdaydı görmeliydiniz! Yatak örtüsü ve yorgan baştan aşağı batmıştı; yastığımın durumu da daha iyi değildi, yatak kan içindeydi, bense o gece nerede yatacağımı düşünüyordum çünkü merhum Tadeo Limardo boylu boyunca yatağımda yatıyordu.

"Aklıma gelen ilk düşünce doğal olarak otelle ilgili oldu. Umarım düşmanlarımdan biri Limardo'yu öldürüp yatağı yorganı berbat ettiğimi sanmazdı! Bu cesedin Zarlenga'nın hoşuna gitmeyeceğini hemen tahmin ettim ve de yanılmadım çünkü aynasızlar onu saat on biri geçinceye dek sorguya çektiler; o saatte Nuevo Imparcial'de elektrik yakılmasına izin verilmez. Tüm bunları düşünürken deli gibi bağırmayı da ihmal etmiyordum, Napolyon'a benzerim ben, pek çok şeyi bir arada yapabilirim. İnanın abartmıyorum. İmdat çığlıklarım oteldeki herkesi başıma topladı, elindeki bezi ağzıma tıkayarak neredeyse ikinci bir ölüme neden olacak aşçı yamağını bile. Fainberg, Musante, bizim çocuklar, Demir Saman ve Renovales'e varıncaya dek herkes geldi. Ertesi günü hepimiz kodeste geçirdik. Ben her çeşit soruya yanıt vererek ve nefes kesici tablolar çizerek keyfime bakıyordum. Soruna kökten bir çözüm getirmeyi de ihmal etmedim ve Limardo'yu akşam üstü saat beş sularında kendi kemik kabzalı çakısıyla öldürdükleri sonucuna vardım.

"Bakın, açıklanması çok zor olan bu olayın bir bilmece olduğunu söyleyenleri pek de mantıklı bulmuyorum çünkü cinayet gece işlenmiş olsaydı durum daha da karışık olurdu; geceleri otel bir alay tanımadık insanla dolar, ben onlara müşteri gözüyle bakmıyorum çünkü bir gecelik yatak parasını verip ertesi gün çekip gidiyorlar. Cinayet sırasında Fainberg'le kulunuz dışında herkes otelde bulunuyordu. Daha sonra Zarlenga'nın da otelde olmadığı anlaşıldı, Peder Argañaraz'ın boz horozuna bahse girmek için Saavedra'da bir horoz dövüşüne gitmiş."

II

Sekiz gün sonra heyecanlı ve mutlu bir Tulio Savastano hücreye daldı. Heyecandan zar zor şunları geveledi:

"İsteğinizi yerine getirdim Sayın Parodi. İşte adamınız!"

Peşi sıra sinekkaydı tıraş olmuş, tıknefes, ak saçlı, mavi gözlü bir bey geliyordu. Şık, koyu renk bir takım elbise ve Vikunya yününden bir kravat vardı üstünde, Parodi tırnaklarının manikürlü olduğunu kaydetti. İki saygın kişi doğal olarak odada bulunan iki tahta iskemleye oturdular; dalkavukluktan ne yapacağını şaşıran Savastano küçücük hücrede bir aşağı bir yukarı geziniyordu.

"42 numara, yani bu delikanlı bana mesajınızı iletti," dedi beyaz saçlı bey. "Bakın, bana Limardo olayından söz edecekseniz benim o işle hiç ilgim yok. Bu cinayet canımı sıkmaya başladı, üstelik otelde size bunları anlatacak çenesi çok düşük bir oğlan var. Eğer siz bir şeyler biliyorsanız polislerle işbirli-

ği yapan bu zirzopla konuşun, size müteşekkir kalacaklardır çünkü tümüyle şaşırmış durumdalar."

"Beni kim sanıyorsunuz, Don Zarlenga? Ben o mafyayla iş yapmam. Bazı şeyler bildiğim doğru, beni dinlemek lütfunda bulunursanız belki de pişman olmazsınız.

"Eğer isterseniz söze Limardo'dan başlayalım. Uyanık geçinen bu delikanlı onu Juana Musante'nin kocası tarafından gönderilen bir casus olarak görüyordu. Olabilir, ama sorarım size neden bir casus ekleyerek öyküyü zorlaştıralım?[14] Limardo, Banderaló postanesindeki memurdu, hanımın kocasının ta kendisi. Bu sözlerimi yadsımayacaksınız değil mi?

"Bakın, size tüm öyküyü kafamda biçimlendirdiğim gibi anlatayım. Limardo'nun karısını elinden aldınız ve onu Banderaló'da derdiyle baş başa bıraktınız. Aradan üç yıl geçti, adam artık terk edilmişliğine daha fazla dayanamadı ve başkente gelmeye karar verdi. Allah bilir nasıl katetti tüm o yolu; bizim tek bildiğimiz karnaval zamanı perişan bir durumda başkente vardığı. Yokluklarla dolu bu yolculuk sağlığını ve parasını yitirmesine neden olmuştu, üstelik uğruna böylesine uzaktan kalkıp geldiği kadını görmek için on gün de kapalı kalması gerekti. Her biri 0.90 dolara mal olan bu günler kalan parasını da silip süpürdü.

"Siz, hem işinize geldiği için, hem de ona acıdığınız için Limardo'nun erkek adam olduğunu yaymıştınız etrafa; hatta daha da ileri gidip bir kabadayı yaptınız onu. Sonra Limardo'nun kendisi otelinize çıkagelince bu fırsatı kaçırmayarak ona yardım ettiniz ve böylece onu bir kez daha

14 *Entia non sunt multiplicanda praeter necessitate (Gerekmedikçe şeyler çoğalmaz).* (Doktor Guillermo Occam'ın eklediği not)

aşağılamış oldunuz. Aranızdaki oyun böyle başladı: Siz ısrarla onu küçük düşürüyordunuz, o da inatla küçülüyordu. Onu 0.60'lıkların koğuşuna yolladınız, ayrıca muhasebe işlerini de üstüne yıktınız; bütün bunlar Limardo'ya yetmedi, aradan birkaç gün geçmemişti ki su borularını tamir etmeye ve hatta pantolonunuzu temizlemeye koyuldu. Hanımefendi onu ilk kez gördüğünde sinirlendi ve çekip gitmesini söyledi.

"Renovales de onu kovmaktan yanaydı, adamın davranışları ve sizin onu açıkça kayırmanız hoşuna gitmiyordu. Ancak Limardo otelde kaldı ve küçük düşmek için yeni fırsatlar aradı. Bir gün bazı işsiz güçsüzler bir kediyi boyuyorlardı, Limardo kediye acıdığından çok belasını aradığı için araya girdi. Aradığını da buldu, üstelik siz de onu hem küçük düşürdünüz hem de kuvvet ilacı yutturdunuz. Sonra sıra puro olayına geldi. Rus'un bu şakası otelinizin hatırı sayılır bir dilenci kaybetmesine yol açtı. Limardo suçu üstüne aldı, ama bu kez onu cezalandırmadınız çünkü kendini böyle aşağılamasının arkasında çok kötü şeyler yattığından kuşku duymaya başlamıştınız. Fakat o zamana dek yalnızca dayak ya da hakaret söz konusu olmuştu, Limardo kendisini tam canevinden vuracak bir hareket yapmanızı istiyordu: Hanımefendiyle kavga ettiğiniz gün tüm seyircilerini topladı ve sizden barışmanızı ve herkesin önünde öpüşmenizi istedi. Düşünsenize bunun ne demek olduğunu: Koca, topladığı tanıkların önünde karısı ve âşığından tekrar birbirlerini sevmelerini istiyor. Onu kapı dışarı attınız. Ertesi sabah geri dönmüş, otelin en zavallı müşterisine mate hazırlıyordu. Daha sonra pasif savunma, başka bir deyişle ses çıkarmadan dayak yeme numarasına başladı. Pes etmesi

için onu odanızın yanındaki fare deliğine tıktınız; böylece yataktaki oynaşmalarınızı canının istediği kadar duyabilecekti.

"Ardından Rus'un diğerleriyle arasını bulmasına göz yumdu. Bunu da kabul etmişti çünkü amacı herkes tarafından aşağılanmaktı. Hatta o da kendine hakaret etti: Kendisini burada hazır bulunan delikanlının düzeyine indirdi, kendi kendisine köpek dedi. O akşam içki dilini çözmüştü, bir adam öldürmek için yanında tabancasını getirdiğini söyledi. Muhbirin teki müdüriyete durumu iletti, fakat bu kez Limardo size karşı çıktı ve ona bir şey yapamayacağınızı ima etti. Siz ne demek istediğini tam olarak anlamadınız ama korktunuz. Şimdi işin düğüm noktasına geliyoruz."

Genç Savastano daha iyi dinlemek için yere çömeldi. Parodi ona göz edip, incelik göstererek odadan çıkmasını rica etti; konuşmanın kalan kısmını dinlemesi belki de uygun olmayacaktı. Şaşkına dönen Savastano kapıyı zor buldu. Parodi acele etmeden konuşmasını sürdürdü.

"Dışarı çıkmakla bizi onurlandıran bu delikanlı, birkaç gün önce Rus Fainberg'le tuhafiyeci dükkânındaki Josefa Mamberto adlı genç kız arasında bir ilişki olduğunu keşfetmişti. İsimlerin baş harflerini kullanarak küçük kalp biçimindeki kâğıtlara saçma sapan bir şeyler yazdı. Bunları gören karınız hanımefendi J. M.'nin Juana Musante olduğunu sandı. Aşçınızın zavallı talihsizi cezalandırmasını sağladıysa da ona duyduğu hınç geçmemişti. Limardo'nun kendisini küçük düşürmesinin arkasında bir bit yeniği olduğundan karınız da kuşkulanıyordu; tabancasıyla 'bir adam öldürmek için' geldiğini duyduğunda bunun kendisi olmadığını anladı ve doğal olarak sizin için korkmaya başladı. Limardo'nun korkak

olduğunu biliyordu; Limardo'nun kendisini çıkmaza sokmak ve kan dökmek zorunda kalmak için hakaretleri sineye çektiğini düşündü. Hanımefendinin görüşü doğruydu; adam birini öldürmeye kararlıydı ancak sizi değil başkasını.

"Arkadaşınızın da dediği gibi pazar günü otel ölü olur. Siz çıkmıştınız; Saavedra'da Peder Argañaraz'ın horozu için bahse girmeye gitmiştiniz. Limardo elinde tabanca sizin odanıza girdi. Onu gören Bayan Musante sizi öldürmeye geldiğini sandı. Onu öylesine küçük görüyordu ki kapı dışarı edildiğinde kemik kabzalı çakısını cebe atmaktan çekinmemişti. Onu bu çakıyla öldürdü. Limardo elinde tabanca olmasına rağmen karşı koymadı. Juana Musante, küçük kalplerin üstündeki yazıların öcünü almak için cesedi Savastano'nun yatağının üstüne taşıdı. Anımsayacağınız gibi Savastano ve Fainberg tiyatroya gitmişlerdi.

"Limardo sonunda amacına ulaşmıştı. Bir adam öldürmek için tabancasını getirdiği doğruydu fakat bu adam kendisiydi. Uzaklardan gelmişti, aylar boyu hakaret dilenmişti; canına kıymak için güç toplamaktı amacı, çünkü ölmeyi diliyordu. Öyle sanıyorum ki ölmeden önce hanımefendiyi de tekrar görmek istemişti."

Pujato, 2 Eylül 1942

Tai An'ın Uzun Arayışı

Ernest Bramah'ın anısına

I

"Bir bu eksikti," diye düşündü Parodi adeta yüksek sesle, "dörtgöz bir Japon."

Başında hasır şapkası, elinde şemsiyesi, Doktor Shu T'ung büyükelçiliklerin *modus vivendi*'sine[1] alışkın biri olarak 273 numaralı hücre sakininin elini öptü.

1 Yaşam tarzı. (ç.n.)

"Yabancı birinin bu çok ünlü tahta sırayı meşgul etmesine izin verir misiniz?" diye sordu mükemmel İspanyolcası ve tiz sesiyle. "Dört ayaklı mahluk tahta olduğu için yakınmalarını dile getiremiyor. Değersiz adım Shu T'ung; saygınlığı olmayan pis bir mağarada, yani Çin Büyükelçiliğinde kültür müşaviri olmam herkesin alay konusu oluyor. Doktor Montenegro'nun o çok bilge kulaklarını asimetrik öykümle yordum. Polisiye araştırmaların kurdudur o, bir kaplumbağa gibi yanılgı nedir bilmez, ancak olağanüstü verimsiz bir çölün kumlarına gömülmüş bir gökbilim gözlemevi kadar da görkemli ve ağırdır. Boşuna dememişler bir pirinç tanesini tutmak için iki elde de dokuzar parmak olması fazla değildir diye; berberlerin ve şapkacıların aralarında vardıkları anlaşma uyarınca tek bir kafası olan bendeniz, bilgelikleriyle tanınmış iki kafayı baş tacı etmeyi amaçlıyorum: Doktor Montenegro'nun hatırı sayılır kafasıyla domuz balığı büyüklüğünde olan sizin kafanız. Sarı İmparator bile, çalışma odaları ve kitaplıklarına karşın, okyanustan yoksun kalan bir dülger balığının ileri bir yaşa ulaşamadığını ve toruna tosuna karışamadığını kabul etmek zorunda kalmıştı. Yaşlı bir dülger balığı olmaktan uzak, oldukça genç bir adamım. Beni yutmak için önümde leziz bir istiridye gibi açılan bu uçurumun karşısında ne yapabilirim? Ayrıca sadece benim gibi zararlı ve değersiz biri değil burada söz konusu olan; olağanüstü Madam Hsin de onu umutsuzluğa düşüren ve rahatsız eden güvenlik makamlarının yorulmak bilmez çabası yüzünden her gece fazlasıyla uyku ilacı alıyor. Polisler, koruyucu meleğinin kaygı uyandırıcı şartlar altında öldürülmesinin onu Leandro Alem ve Tucumán sokaklarının kesiştiği köşedeki Çılgın Dragon adlı gece kulübünün

başında savunmasız bir yetim olarak bıraktığını kale almış gibi görünmüyorlar. Ne özverili ve değişken bir kadındır şu Madam Hsin! Sağ gözü dostunu yitirdiği için ağlarken, sol gözü denizcileri eğlendirmek için gülmek zorundadır.

"Zavallı kulak zarlarınız! Ağzımdan güzel ve bilgi verici sözler çıkmasını beklemek, tırtılın bir devenin ölçülülüğüyle ya da on iki temel renkle bezenmiş, kartondan yapılma bir ocak çekirgesi kafesinin çeşitliliğiyle konuşmasını beklemekten farksız. Yıldızbilim fakültesinde yeni ayın ortaya çıkışını haber vermek için, çocukları yerine geçinceye dek yirmi dokuz yıl aralıksız konuşan inanılmaz Meng Tseu değilim ben. Durumu yadsımanın faydası yok: Elimizde çok az zaman var; ne ben Meng Tseu'yum ne de sizin çok sayıdaki ağırbaşlı kulaklarınız dünyayı alttan kemiren çalışkan karıncaların sayısından daha fazla. İyi bir konuşmacı değilim, konuşmam bir cüceninki kadar kısa olacak; beş telli bir müzik aletim yok, söylevim bozuk ve tekdüze olacak.

"Eğer bir kez daha zengin belleğinize Korkunç Uyanış Tanrıçası kültünün ayrıntılarını ve gizemlerini anımsatırsam, beni bu değişken sarayın saklı tuttuğu en seçkin işkence gereçlerine bağlayın. Sizin de tam söylemek üzere olduğunuz gibi, Taoizm'in, yandaşlarını dilenciler ve çevirmenler arasından seçen ve yalnızca çaydanlıklarla çevrili bir Avrupalı olan sizin gibi bir sinologun avucunun içi gibi bildiği büyülü mezheplerinden biridir bu.

"On dokuz yıl önce dünyayı temelinden sarsan ve yankıları bu üzgün kente dek ulaşan nefret verici bir olay oldu. Bir kiremit parçası kadar ağır olan dilim, tanrıçanın tılsımlı taşının çalınışı kastediyor. Yunan bölgesinin ortasında gizli bir göl

vardır, bu gölün ortasında bir ada, adanın ortasında bir tapınak, tapınağın içinde pırıl pırıl parlayan tanrıçanın heykeli, heykelin tacında tılsımlı taş. Dört tarafı kapalı bir odada bu mücevheri betimlemek düşüncesizlik olur. Yeşimden, tümüyle saydam ve bir ceviz büyüklüğünde olduğunu, temel özelliklerinin bilgelik ve büyü olduğunu söyleyeceğim yalnızca. Misyonerler tarafından yozlaştırılmış bazı sivri akıllılar taşın bu özelliklerine inanmazmış gibi yapıyorlar, fakat herhangi bir ölümlü tılsımlı taşı eline geçirir ve yirmi yıl tapınak dışında tutarsa dünyanın gizli kralı olacaktır. Ancak bu şartların gerçekleşmesini beklemek boşunadır, yeryüzünün gördüğü ilk şafaktan göreceği son günbatımına dek mücevher tapınakta kalacaktır, gerçi şu aralar geçici olarak on sekiz yıldır bir hırsız onu saklı tutmakta.

"Başrahip, müneccim Tai An'ı mücevheri bulmakla görevlendirdi. Söylentiye göre Tai An gezegenlerin elverişli bir konumunu kolladı, gerekli işlemleri yaptı ve kulağını toprağa yapıştırdı. Dünyadaki tüm insanların ayak seslerini açık seçik duydu ve hırsızınkileri anında tanıdı. Bu uzak adımlar dünyanın öteki ucunda bulunan bir kentten geliyordu: çamur ve güzelliklerden oluşan, tahta yastıklarla porselen kulelerden yoksun, bir tarafında otlaklar öteki tarafında karanlık sular olan, çöllerle çevrili bir kent. Kent pek çok günbatımının ardında, batıda gizleniyordu; ona ulaşmak için Tai An buharla çalışan pervaneli bir gemiye binmeyi bile göze almıştı. Uyuşturulmuş bir domuz sürüsüyle birlikte Samerang'da karaya ayak bastı; Danimarka bandıralı bir geminin karnında yirmi bir gün, bitmek tükenmek bilmeyen yuvarlak peynirlerden başka bir şey yiyip içmeden kaçak olarak yolculuk yapmıştı:

Bu liman kentinde çöpçülerin saygıdeğer derneğine girdi ve Pis Kokulu Hafta grevinden katkısını esirgemedi; bir yıl sonra, Montevideo sokak ve meydanlarındaki cahil halk, giysilerinden yabancı olduğu anlaşılan bir delikanlının sattığı kuru mısır poğaçalarını kapışıyordu; bu besleyici delikanlı Tai An'ın ta kendisiydi. Bizim müneccim Montevideolu etoburların ilgisizliğine karşı çetin bir mücadele verdikten sonra poğaçalarının daha iyi kabul göreceğine inandığı Buenos Aires'e taşındı, kısa bir süre sonra da yüreklilikle kömür işine atıldı. Bu karalayıcı ticaret onu yoksulluğun uzun ve boş masasına buyur etmişti; sofraya aç oturup aç kalkmak canına tak eden Tai An kendi kendine *'zor tatmin olan damaklara köpek eti, insanlara ise Çin İmparatorluğu gerekir'* diyerek fazla düşünüp taşınmadan, ustalığına hayran olanların doğrudan Pekin'den geldiğini sandıkları dolap ve paravanları aslında Once mahallesinin ortasında yapan uyanık marangoz Samuel Nemirovsky'yle bir ortaklık kurdu. Zavallı mağaza kısa zamanda gelişti; Tai An kömür deposundan Dean Funes Sokağı, Numara 347'de bulunan mobilyalı bir apartman dairesine geçti; dur durak bilmeyen dolap ve paravan yapımı onu asıl amacı olan mücevheri aramaktan alıkoymadı. Tapınağın bulunduğu adada büyülü daire ve üçgenlerin ona gösterdiği uzak kentin Buenos Aires olduğunu kesinlikle biliyordu. Okuma yazma şampiyonu, becerisini yitirmemek için gazeteleri baştan aşağı okur; o kadar talihli ve iddialı olmayan Tai An ise limana gelip giden gemilerin listesini okumakla yetiniyordu. Hırsızın kaçmasından ya da tılsımlı taşı vereceği bir suç ortağının bir gün gemiyle çıkagelmesinden kaygılanıyordu. Suya atılan taşın etrafına giderek yaklaşan halkalar kadar inatçı olan Tai

An hırsıza günden güne yaklaşıyordu. Birkaç kez oturduğu semti ve adını değiştirdi. Büyü, tüm diğer pozitif bilimler gibi, karanlık gecede kararsız adımlarımıza yön veren güçsüz bir ateşböceğinden başka bir şey değildir; gerçeğe uygun veriler hırsızın saklandığı bölgeyi gösteriyor ancak evini ve yüzünü gölgede bırakıyordu. Tüm bunlara karşın müneccim yine de yorulmak nedir bilmeden görevini sürdürüyordu."

"*Salon Doré*'nin müdavimi de yorulmadan işi sonuna dek götürür," diye bağırdı Montenegro içtenlikle; çömelip gözünü anahtar deliğine dayamış, kemikten bastonu dişlerinin arasında onları gözetlemişti; artık kendisini tutamayarak beyaz takım elbisesi ve hasır şapkasıyla hücreye dalıverdi. *"De la mesure avant toute chose.*[2] Abartmıyorum, henüz katilin nerede olduğunu bulamadım, ama size danışmaya gelen bu kararsız kişiyi bulabildim. İçimi rahatlatın Sevgili Parodi, o çok beğendiğim insanları etkileme gücünüzle, adı Gervasio Montenegro olan bu özel dedektifin daha sonra kendisiyle evlenmeyi kabul ettiği prensesin tehlikedeki mücevherini ekspres trende nasıl kurtardığını anlatın ona. Fakat güçlü ışıklarımızı bizi yiyip bitiren geleceğe doğru çevirelim. *Messieurs faites vos jeux,*[3] bire karşı iki bahse girerim ki diplomat dostumuz bu hücreye yalnızca size saygılarını sunma mutluluğuna ulaşmak için –gerçekten övgüye değer bir davranıştır– gelmemiştir. Artık herkes tarafından tanınan önsezim, kulağıma, Doktor T'ung'un burada bulunmasının Dean Funes Sokağı'nda meydana gelen özgün cinayetle bir ilgisi olduğunu fısıldıyor. Ha, ha, ha. Tam isabet değil mi? Başarı-

2 Her şeyden önce ölçü gerek. (ç.n.)

3 Beyler oyuna başlayınız. (ç.n.)

larımdan sonra işi tembelliğe vurmadım; ikinci bir saldırıya geçiyorum ve şimdiden bu saldırının birincisi kadar başarılı olacağını müjdeliyorum. Bahse girerim ki doktor öyküsünü ilginç sözcüklerinin ve hatta ten renginin ve dış görünüşünün özelliği olan Doğu'nun gizemiyle tatlandırmıştır. Vaazlar ve benzetmelerle yüklü İncilvari bir dili eleştirmek aklımdan bile geçmez; ancak müşterimin ağdalı benzetmeleri yerine benim –az ve öz, güçlü– *compte rendu*'mü[4] yeğleyeceğinizi tahmin etmek yürekliliğini gösteriyorum."

Doktor Shu T'ung en sonunda söz alabildi ve soğukkanlılıkla devam etti:

"Bu seçkin meslektaşınız, alt ve üst dişleri altından bir hatibin ustalığıyla konuşuyor. Değersiz öyküme geri dönüyor ve yalın bir biçimde anlatmayı sürdürüyorum: Herkesi gören ancak parlaklığı yüzünden kendi kendisini seçemeyen güneş gibi sadık ve inatçı Tai An amansız arayışını sürdürüyor, çevresindekiler tarafından tanınmadan herkesin davranışlarını inceliyordu. Ah şu insanoğlunun zayıflığı yok mu! Hiç kimse mükemmel değil, kabuğunun altında düşünmeye dalan kaplumbağa bile. Müneccim tüm dikkatine karşın bir yanlışlık yaptı. 1927 kışında bir gece, Once Meydanı'nın kemerleri altında birtakım serseri ve dilencilerin açlıktan ve soğuktan bitkin bir durumda taşın üstünde yatan bir zavallıyla alay ettiklerini gördü. Talihsizin Çinli olduğunu anlayınca Tai An ona daha da çok acıdı. Zengin adam bir yaprak çay ödünç verirse bir şeyi eksilmez: Tai An, anlamlı adı Fang She olan yabancıyı Nemirovsky'nin marangoz atölyesine yerleştirdi.

4 Rapor. (ç.n.)

"Size Fang She'yle ilgili özel ve şaşırtıcı şeyler söyleyemeyeceğim: En zengin ayrıntılara sahip gazeteler yanılmıyorsa kendisi Yunan ve bu kente 1923'te müneccimden bir yıl önce gelmiş. Birkaç kez beni kendine has doğal yapmacıklığıyla Deán Funes Sokağı'ndaki yerinde ağırladı. Birlikte avluda bulunan söğüt ağacının gölgesinde güzel yazı yazma sanatımızı geliştirdik; bu ağacın ona tatlı bir biçimde, verimli Ling-Kiang'ın kıyılarını süsleyen sayısız ormanları anımsattığını söylemişti bana."

"Artık şu güzel yazı sanatını ve süslemeleri bıraksanız," dedi dedektif. "Bana o evde oturan kişilerden söz edin."

"İyi oyuncu tiyatro yapılmadan sahneye çıkmaz," diye yanıt verdi Shu T'ung. "İlk olarak evi yarım yamalak betimleyeceğim; daha sonra pek de başarılı olamadan kişilerin beceriksiz, kabataslak portresini çizeceğim."

"Sizi candan desteklerim," dedi Montenegro coşkuyla. "Deán Funes'deki bina yüzyıl başında yapılmış ilginç bir *masure*dür,[5] Sert Latin çizgilerimizin Le Corbusier üslubunu hizaya getirmeye çalıştığı, fakat İtalyan ustabaşının samimi karmaşasının süregeldiği içgüdüsel mimarimizin sayısal ürünlerinden biri. Başka bir şey söylememe gerek yok. Binayı gözlerinizin önüne getirebiliyorsunuz herhalde: Ön cephesindeki dünün gök mavisi bugün beyazımsı bir renk almış; elinde gümüş tepsisi koşarak mate getiren küçük köle kızla süslü çocukluk günlerimizi anımsatan dingin avlu çok üretken Nemirovsky'nin aldatıcı fırçasının ürünleri olan egzotik dragonlar ve eski cilalarla onu istila eden yenilik dalgalarına

5 Virane. (ç.n.)

güçlükle katlanmakta; dipte, yapraktan yeşil elleriyle zavallı sürgünün sıla hasretini okşayan salkım söğüdün yanında Fang She'nin başını soktuğu tahta kulübe var. Bir buçuk metre yüksekliğinde sağlam dikenli teller evin bahçesini yandaki boş arsadan ayırıyor; yerleşim alanlarının ortasında varlıklarını sürdüren ve damların kaşarlanmış bekârı sokak kedilerinin hastalıklarına çare bulmak için gelip şifalı otlarını yedikleri, kentimizin kendine özgü boş arsalarından, yerel deyimiyle *baldio*'lardan biri bu. Giriş katı satış mağazasına ve atölyeye ayrılmıştı,[6] üst katsa –yangın öncesi dönemden söz ediyorum *cela va sans dire*– aile ocağını oluşturuyordu. Nice tehlikeler pahasına tüm özellikleriyle federal başkente nakledilen bu Uzakdoğu parçası, Çinlilerin dokunulmaz *at home*'u."[7]

"Öğrenciler hocanın ayakkabısına ayaklarını sokarlar," dedi Doktor Shu T'ung. "Bülbülün zaferinden sonra ördeğin kaba melodisini dinleyen kulaklar onu bağışlarlar. Doktor Montenegro binayı inşa etti, beceriksiz ve anlayışı kıt sözcüklerimle kişileri önereceğim. Baş köşeye Madam Hsin'i oturtacağım."

"Oyun sırasının bende olduğunu söylüyorlar," dedi Montenegro tam zamanında söze karışarak. "Can sıkıcı bir yanlışlığa düşmeyin Sayın Parodi. Madam Hsin'i Fransız Rivierası'nın büyük otellerinde birlikte olup taptığınız, görkemli hoppalıklarını biçimsiz bir Pekin finosu ve kusursuz bir *quarante*

6 Kesinlikle öyle değil. Makinalı tüfek ve bilek gücü çağında yaşayan bizler bu zayıf biçemi asla kabul edemeyiz. Bir top atışı kadar kesin bir biçimde şöyle diyeceğim: "Giriş katına satış mağazasını ve atölyeyi koyuyorum; üst kataysa Çinlileri doluşturuyorum." (Carlos Anglada'nın el yazısı dipnotu)

7 Yuva. (ç.n.)

chevaux[8] arabasıyla süsleyen şu *poules de luxe*'lerle[9] karıştırmayı aklınıza getirmeyin. Madam Hsin apayrı bir olgudur. Salon hanımefendisiyle Doğulu dişi kaplan karışımı büyüleyici bir kadındır burada söz konusu olan. Çekik gözleriyle bizi tavlamaya çalışan ölümsüz Venüs'ün ağzı al bir çiçektir; ipeksi elleri fildişindendir, olağanüstü kıvrımlara sahip bedeni sarı tehlikenin işveli öncüsü olup Paquin'in kumaşları ve Terzi Schiaparelli'nin belirsiz çizgileri karşısında zafer kazanmıştır. Çok özür dilerim sevgili *confrère*'im,[10] şair yönüm tarihçi yönümden ağır bastı. Madam Hsin'in portresini çizmek için pastel boyaya başvurdum, Tai An'ı çizmek için daha erkeksi olan gravürü kullanacağım. Ne kadar yerleşmiş olursa olsun hiçbir önyargı çizdiğim görüntüyü bozmayacak. Günlük gazetelerin sundukları görsel verilerle yetineceğim. Zaten ırk kişiden baskın çıkıyor; 'bir Çinli' diye fısıldıyoruz, o egzotik kişinin sıradan ya da gülünç ancak hiç kuşkusuz insana özgü sorunlarını aklımıza bile getirmeden gösterişli bir imgenin peşinden gidiyoruz. Babacan önerilerimi can kulağıyla dinleyen ve keçi derisi eldivenli ellerimi var gücüyle sıkan çok iyi anımsadığım Fang She için de aynı portreyi çizebilirim. Ancak dördüncü tabloda bir farklılık söz konusu: Resim galerimdeki son tablodan bir Doğulu eğilmiş bakıyor; öykünün arka planında etrafı gözleyen bir yabancı –bir Yahudi bu– eğer temkinli yasalar kafasını ezmezse tarihin tüm *carrefour*'larını[11] gözetleyecek olan biri. Bu öyküde bizim taştan misafirin adı

8 Kırk beygir gücünde. (ç.n.)
9 Kibar orospu. (ç.n.)
10 Meslektaş. (ç.n.)
11 Dörtyol ağzı, kavşak. (ç.n.)

Samuel Nemirovsky. Bu çok sıradan marangozla ilgili küçük ayrıntıları atlıyorum: yani açık ve dingin alnı, hüzünlü ve ağırbaşlı gözleri, peygambervari kara sakalı ve bana benzeyen boyu posunu."

"Fillerle çok haşır neşir olan en dikkatli göz bile ufacık bir sineği göremez olur," dedi ansızın Doktor Shu T'ung. "Benim faydasız portremin Sayın Montenegro'nun resim galerisinde yer almadığını zevkten ürpererek saptıyorum. Ancak eğer bir deniz böceğinin sesi kendisini duyurabilirse, Rivadavia ve Jujuy sokaklarının köşesinde tanrılardan ve insanlardan saklanan bir evim olmasına karşın ben de Deán Funes'deki binayı varlığımla kirlettim. Boş zamanlarımda yaptığım çok yorucu işlerden biri, çok üretken Nemirovsky'nin dur durak bilmeden bitirdiği paravan, yatak ve büfeleri ev ev dolaşarak satmaktır; iyi yürekli bu sanatçı, satıncaya dek mobilyaları evde tutmama ve onları kullanmama izin veriyordu. Örneğin şimdi Sung hanedanından kalma sahte bir küpün içinde yatıyorum çünkü yatak odamdaki gerdek yatakları odaya girmeme izin vermiyor, ayrıca açılır kapanır taht da tek başına yemek odasına girmemi engelliyor.

"Deán Funes Sokağı'nın saygıdeğer çevresine girme yürekliliğini göstermemin nedeni, Madam Hsin'in diğerlerinin haklı beddualarını duymazlıktan gelerek ara sıra eşiğinden geçmemi dolaylı olarak özendirmesiydi. Bu anlaşılmaz hoşgörü, Madam'ın gece gündüz öğretmeni ve büyü hocası olan Tai An'ın kayıtsız şartsız desteğini elde etmemişti. Ayrıca çok geçici olan bu güzel günler bir kaplumbağa ya da bir kurbağanın ömründen daha kısa sürdü. Müneccimin çıkarlarına sadık olan Madam Hsin, Nemirovsky'ye iltifat etmeye

başladı, adamın mutluluğu tam olsun ve ürettiği mobilyaların sayısı masaların etrafında oturan birisinin yer değiştiremeyeceği kadar çok olsun diye. Mide bulantısı ve can sıkıntısının üstesinden gelmeye çalışan Madam Hsin bu Doğulu ve sakallı suratın yakınlığına özveriyle boyun eğiyor, fakat işkenceyi biraz hafifletmek için onunla karanlıkta ya da Loria sinemasında karşılaşmayı yeğliyordu.

"Bu soylu yönetim biçimi sayesinde fabrika bir bolluk ve kazanç dönemine girdi; Nemirovsky kayda değer pintiliğini bir yana bırakarak cüzdanını bir domuz yavrusu gibi şişiren kâğıt paraları yüzükler ve tilki kürkler almak için harcamaya başladı. Çatal dilli eleştirmenlerin onu renksizlikle suçlamasını göze alarak bu ısrarlı armağanları Madam Hsin'in parmaklarında ve omuzlarında biriktiriyordu.

"Daha ileri gitmeden aptalca bir açıklama yapmama izin verin Sayın Parodi. Yalnızca kafasız biri bu yorucu ve genellikle gece yapılan idmanların, hocasına o denli yaraşan bir öğrenciyi Tai An'dan uzaklaştırdığını düşünme cüretini gösterebilir. Bana karşı çıkan ünlü kişilere şu kadarını teslim ederim: Söz konusu hanım müneccimin evinde eli kolu bağlı durmuyordu. Araya çeşitli binalar ve sokaklar girdiği için kendisi kişisel olarak onu gözetleyemediği ve onunla ilgilenemediği zamanlar bu işlerle çok daha düşük düzeyde birini –şu anda sizi selamlayan ve size gülümseyen mütevazı kulunuz bendenizi–[12] görevlendiriyordu. Bu seçkin görevi doğal bir özenle yerine getiriyordum; müneccimi rahatsız etmemek için varlığımı olabildiğince hissettirmemeye çalışıyordum; canını sıkmamak

12 Doktor gerçekten de gülümsüyor ve selamlıyordu. (yazarın notu)

için kılık değiştiriyordum. Bazen kendimi bir askıya asarak, pek de inandırıcı olamadan, beni gizleyen paltoymuşum gibi yapardım; bazen de kendimi bir mobilyaya benzeterek sırtımda bir vazo, koridorda beliriverirdim. Ne yazık ki yaşlı maymun yaş tahtaya basmaz; sonuç olarak kendisi bir marangoz olan Tai An beni tanır ve anında arkama tekmeyi yapıştırarak başka nesnelere benzemeye zorlardı beni.

"Fakat gök kubbe, kendisine komşularından birinin sandal ağacından bir çubuk ötekisinin ise mermerden bir göz aldığı söylenen bir adamdan çok daha kıskançtır. Hiçbir şey, bir darı tanesini saydığımız an bile, sonsuz değildir: Bu büyük mutluluğun da sonu geldi. Ekim ayının yedinci günü Fang She'nin bedenini tehdit eden ve bugün özlemle aradığımız bizim takımın temelli dağılmasına yol açan şiddetli yangın meydana geldi; bu yangında evin bir kısmı yandı, çok miktarda tahta fener de kül oldu. Su derdine düşmeyin Sayın Parodi; saygıdeğer bedeninizi susuz bırakmayın, yangın söndürüldü. Ama ne yazık ki bizim takımın eğitici sıcaklığı da söndü gitti. Madam Hsin ve Tai An kamyonla Cerrito Sokağı'na taşındılar; Nemirovsky sigortadan aldığı parayla bir havai fişek şirketi kurdu; dizi dizi çaydanlıklar gibi dingin Fang She, bahçedeki tek salkım söğüt ağacının yanındaki küçük tahta evde oturmayı sürdürdü.

"Yangının söndürülmüş olduğunu kabul etmekle hakikatin otuz dokuz ek yasasına ters düşmedim, fakat yalnızca yağmur suyu dolu çok değerli bir kap yangının anısını söndürdüğünü iddia edebilir. Nemirovsky ve müneccim şafaktan beri sayısız ve belki de sonsuz sayıda küçük bambu lamba yapmakla meşguldüler. Ben tarafsız bir biçimde evimin küçüklüğünü ve mobilyaların aralıksız akışını göz önünde bulundurarak

sanatçıların çabalarının boşuna olduğunu ve o lambalardan bazılarının asla yanmayacaklarını düşünmeye başlamıştım. Zavallı ben, gece olmadan yanıldığımı itiraf etmek zorunda kaldım: Gece saat on biri çeyrek geçe tüm lambalar ve onlarla birlikte bir yığın yonga ve üstünkörü yeşile boyanmış bir tahta kafes yanıp tutuşuyordu. Yürekli adam, kaplanın kuyruğuna basan adam değil, evrenin ilk gününden itibaren belli olan anı beklemek ve ölümcül atılımı gerçekleştirmek için ormanda saklanan adamdır. Ben de öyle yaptım: Madam Hsin'in ilk kıymetli çığlığını duyar duymaz bir semender gibi ateşe atlamak üzere dipteki salkım söğüdün tepesinde bekledim. Boşuna dememişler çatıdaki balık denizin dibindeki bir çift kartaldan daha iyi görür diye. Balık olmakla övünmeyen ben, çok üzücü sahneler gördümse de onları size bilimsel bir biçimde anlatacağım bu tatlı anı düşünerek ağaçtan düşmeden gördüklerime katlandım. Ateşin açlığını ve susuzluğunu gördüm; onu talaş ve gazete kâğıdıyla besleyerek doyurmaya çalışan Nemirovsky'nin büyük şaşkınlığını gördüm; mutluluğun fişekleri izlediği gibi tumturaklı Madam Hsin'in müneccimin her bir hareketini izlediğini gördüm; en sonunda müneccimin Nemirovsky'ye yardım ettikten sonra dipteki küçük eve koşarak, o gece bir saman nezlesi yüzünden mutluluğunun tadına varamayan Fang She'yi kurtardığını gördüm. Bu kurtarma, onu farklı kılan yirmi sekiz koşulu dikkatle sıralarsak daha da şaşırtıcı olacaktır; ben sözü kısa kesmek için, burada o koşullardan yalnızca dördünü belirteceğim:

"1-Fang She'nin kalp atışlarını hızlandıran mendebur ateş onu yatakta alıkoyacak ve kibar bir biçimde kaçmasını engelleyecek kadar şiddetli değildi.

"2-Şu anda bu öyküyü kekeleyen can sıkıcı kişi salkım söğüdün tepesinde, özellikle büyük bir ateş kütlesinin tehdidi karşısında Fang She ile birlikte kaçmaya hazır bekliyordu.

"3-Fang She'nin tümüyle yanıp kül olması onu besleyen ve evinde barındıran Tai An'a zarar vermezdi.

"4-Nasıl insanın bedeninde diş görmez, göz ısırmaz ve tırnak çiğnemezse, bir uzlaşma sonucu ülke olarak adlandırdığımız bütünde de bir kişinin başka birisinin görevini ele geçirmesi doğru değildir. İmparator gücünü kötüye kullanıp sokakları süpürmez; kürek mahkûmu bir gezgin gibi sağa sola gitmez. Tai An da Fang She'yi kurtarmakla, onurları kırıldığı için onu güçlü hortumlarıyla sulamaları pahasına itfaiyecilerin görevlerini ellerinden almıştı.

"Boşuna dememişler, yitirilmiş bir davadan sonra celladın parasını vermek gerekir diye; yangından sonra da tartışmalar başladı. Müneccimle marangoz birbirlerine düşman oldular. General Su Wu ayı avı seyretmenin zevkini ölümsüz sözcüklerle övmüştü, ancak yanılmak nedir bilmeyen okçuların onu sırtının ortasından vurduklarını ve kovaladığı kızgın hayvan tarafından yakalanıp yendiğini herkes bilir. Bu mükemmel olmayan benzetme, general kadar dayanıksız ve onun kadar ortada bulunan Madam Hsin'e uygun düşüyor. İki dostu barıştırmak için boşuna uğraştı: Tapınağının kalıntılarını koruyan bir tanrıça gibi, Tai An'ın yanıp kül olmuş yatak odasından Nemirovsky'nin şimdi uçsuz bucaksız olan yazıhanesine koşuyordu. Değişimler kitabı der ki, kızgın bir adamı sevindirmek için bir sürü fişek patlatmak ya da pek çok değişik maske takmak boşunadır: Madam Hsin'in inandırıcı sözleri bu anlaşılmaz tartışmayı tam tersine alevlendiriyordu demek yürekli-

liğini göstereceğim. Bu durum, Buenos Aires haritası üzerinde üçgene benzeyen ilginç bir geometrik biçim doğurdu. Tai An ve Madam Hsin Cerrito Sokağı'nda bir daireyi onurlandırdılar; Nemirovsky yeni kurduğu havai fişek şirketiyle birlikte Katamarka Sokağı 95 Numara'da yeni ve parlak ufuklar açtı; değişmez Fang She küçük kulübesinde kaldı.

"Sanatçı ve müneccim bu geometrik biçime sadık kalsalardı, ben şu anda sizlerle konuşuyor olmanın hak etmediğim zevkine nail olamazdım; ne yazık ki Nemirovsky bir bayram günü eski meslektaşını ziyaret etmeden yapamadı. Jandarmalar geldiğinde Kızılhaç'a başvurmak zorunda kalındı. Kavga edenlerin akli dengesi öylesine bozulmuştu ki Nemirovsky (sürgit bir burun kanamasına aldırmadan) Tao-te Ching'den eğitici dizeler söylüyordu bağırarak, müneccimse (bir köpek dişini yitirmiş olmaktan hiç etkilenmeyerek) bitmek tükenmek bilmeyen bir dizi Yahudi öyküsü anlatıyordu.

"Madam Hsin bu anlaşmazlıktan dolayı öylesine üzüldü ki evinin kapısından içeri adım atmamı bana açıkça yasakladı. Atasözü, köpek kulübesinden kovulan dilencinin anıların sarayında ağırlandığını söyler; ben de yalnızlığımı avutmak için Deán Funes Sokağı'na bir ziyarette bulundum. Akşam güneşi salkım söğüdün arkasından batmaya başlamıştı, tıpkı çalışmayla geçen çocukluğumdaki gibi; ziyaretimi kabul etmek zorunda kalan Fang She bana sütsüz, şekersiz bir bardak çay ikram etti, çekirdek, ceviz ve sirkeyle birlikte. Madam Hsin'in kafamdan çıkmayan görüntüsü, çürümeye yüz tutmuş saygıdeğer bir büyükbabayı çağrıştıran koskoca bir elbise sandığını fark etmemi engellemedi. Sandığın kendisini ele verdiği Fang She, cennete benzeyen bu cumhuriyette geçirdiği on dört yılın

ancak en dayanılmaz işkencenin bir dakikasına bedel olduğunu ve konsolosumuzdan gelecek hafta Şangay'a gitmek üzere yola çıkacak *Yellow Fish* gemisinin kartonumsu dikdörtgen dönüş biletini elde ettiğini söyledi. Mutluluğunun görkemli dragonu tek bir kusur sergiliyordu: bu işin kesinlikle Tai An'ın hoşuna gitmeyeceğini. Ünlü bir yargıç nasıl kenarları mors balığı derisiyle çevrili çok kıymetli bir samur kürke değer biçmek için üstündeki güveleri sayarsa, bir adamın gücü de ondan geçinen yoksulların sayısından anlaşılır aslında. Fang She'nin ülkeden gidişi kuşkusuz Tai An'ın güçlü saygınlığını sarsacaktı: O da bu tehlikeyi uzaklaştırmak için her türlü çareye başvurabilirdi. Fang She tüm bu düşünceleri acele etmeden tatlı tatlı sayıp döktü ve benden anne tarafımdan gelen tüm atalarım aşkına hiçbir önem taşımayan gidiş haberiyle Tai An'ı rahatsız etmememi rica etti. Töreler kitabının yazdığı gibi baba tarafımdan gelen atalarımın üzerine de yemin ettikten sonra salkım söğüt ağacının altında, biraz da gözyaşı dökerek kucaklaştık.

"Birkaç dakika sonra taksimetreli bir araba beni Cerrito Sokağı'na bıraktı. Uşağın olumsuz sözlerinden etkilenmeden –Madam Hsin ve Tai An'ın emir kuluydu eninde sonunda– bir eczaneye sığındım. Para karşılığında her şey yapılan bu kurumda gözümü tedavi ettiler ve bana bir telefon numarası verdiler. Onu kullandım, telefona Madam Hsin çıkmadığı için doğrudan doğruya Tai An'a koruduğu kişinin kaçma planını itiraf ettim. Elde ettiğim ödül beni eczaneden attıkları ana dek süren çok anlamlı bir sessizlik oldu.

"Boşuna dememişler elindeki mektupları dağıtmaya koşan ayağı çabuk postacı, aynı mektuplardan oluşan ateşin yanında uykuya dalan meslektaşından daha çok övgüye layıktır diye.

Tai An etkili bir çabuklukla davrandı: Koruması altına aldığı Fang She'nin kaçmasını kökünden engellemek için tanrılar ona birden fazla ayak ve kanat vermişçesine Deán Funes Sokağı'na koştu. Eve vardığında onu iki sürpriz bekliyordu: Birincisi Fang She'yi bulamaması oldu, ikincisiyse Nemirovsky'yi bulması. Nemirovsky ona semtteki bazı tüccarların Fang She'nin sandığıyla birlikte bir at arabasına binerek yavaş yavaş kuzeye doğru kaçtığını gördüklerini söyledi. İkisi birlikte Fang She'yi boşuna aradılar. Daha sonra ayrıldılar: Tai An Maipu Sokağı'nda bir açık artırmaya yollandı, Nemirovsky de benimle buluşmak için Western Bar'a."

"Halte-là!"[13] diye bağırdı Montenegro. "Duyduklarıyla sarhoş olan sanatçı lafa karışıyor. Bu tabloyu hayranlıkla izleyin Sayın Parodi: Her iki düellocu da, ortak acı kayıpları nedeniyle ve eşit ölçüde yaralanmış olarak silahları bırakıyor. Bir ayrıntının altını çiziyorum: Her ikisinin de canlarını sıkan konu ve peşinde oldukları amaç aynı, oysa kişiler kesinlikle birbirlerinden farklı. Tai An'ın kafasında belki de yaslı önseziler dolaşıyor; kaygı duyuyor, araştırıyor, soruşturuyor. Üçüncü kişiyi çekici bulduğumu itiraf ederim: Bir at arabasıyla öykümüzün çerçevesinden uzaklaşan bu *jemenfoutiste*[14] aslında başlı başına bir bilmece."

"Beyler," diyerek yavaşça devam etti Doktor Shu T'ung, "karman çorman öyküm unutulmaz 14 Ekim gecesine geldi. Bu geceye unutulmaz demek yürekliliğini gösteriyorum çünkü uygar ve çağdaş olmayan midem Nemirovsky'nin sofrasının övgü kaynağı ve tek yemeği olan mısır lapasının çifte porsiyonunun tadını alamamıştı. O geceki gece için masum

13 Orada dur!. (ç.n.)

14 Bananeci. (ç.n.)

planlarım şunlardı: a) Nemirovsky'nin evinde yemek yemek, b) Once sinemasında oynatılan ve Nemirovsky'nin dediğine göre Madam Hsin'in hoşuna gitmeyen üç müzikal güldürüyü izleyip eleştirmek, c) La Perla barında bir bardak anason likörü içmek, d) eve dönmek. Mısır lapasının canlı ve belki de acı veren anısı beni, b ve c şıklarını atlamak ve alfabenizin doğal sırasını bozarak a harfinden d harfine geçmek zorunda bıraktı. İkinci bir sonucu da uykusuzluk çekmeme karşın tüm geceyi evde geçirmem oldu."

"Bu belirtiler sizi onurlandırıyor," dedi Montenegro. "Çocukluğumuzda yediğimiz bazı yemekler kendi çaplarında İspanyol mirasımızın çok değerli *trouvaille*'ları[15] olmalarına karşın doktorun düşüncesini coşkuyla paylaşıyorum; yemek sanatında Fransızlar rakip tanımazlar."

"Ertesi gün, yani ayın on beşi, bendeniz iki aynasız tarafından uyandırıldım," diyerek devam etti Shu T'ung, "kendilerini merkez karakoluna dek takip etmemi rica ettiler. Orada sizlerin de bildiğiniz gelişmeleri öğrendim: Fang She'nin ani hareketliliğinden kaygı duyan sevecen Nemirovsky şafaktan az önce Deán Funes Sokağı'ndaki eve girmişti. Törenler kitabında dendiği gibi, eğer saygıdeğer kapatman sıcak yaz aylarında düşük kaliteli insanlarla aynı yerde otururşa çocuklarından bazıları piç olur; eğer olmadık saatlerde dostlarının saraylarına gidersen kapıcıların yüzlerinde gizemli bir gülümseme belirir. Nemirovsky bu atasözünün doğruluğunu doğrudan doğruya kendisi saptadı: Fang She'yi bulacağına salkım söğüdün altında müneccimin yarı yarıya gömülü cesediyle karşılaştı."

15 Buluş. (ç.n.)

"Perspektif, aziz dostum Parodi," dedi ansızın Montenegro söze karışarak, "Doğulu resim ustalarının en zayıf noktasıdır. Şurada sigaramı tellendirirken gözlerinizin önünde daha iyi canlanabilmesi için bu sahneyi kısaca özetleyeceğim. Ölümün yüce öpücüğü Tai An'ın omzuna *rouge*[16] damgasını basmıştı, on santim genişliğinde bir bıçak yarasıydı bu. Söz konusu işten sorumlu çelik gereçten iz yoktu. Onun yokluğunu mezarın kazıldığı kürek doldurmaya çalışıyordu, birkaç metre ötede bırakılmış –gayet yerinde– çok sıradan bir bahçe aracıydı bu. Küreğin kaba sapının üstünde polisler (olağanüstü atılımlar yapmaktan aciz, titizlik düşkünü beceriksiz polisler) Nemirovsky'nin birtakım parmak izlerini buldular. Bilge kişi, içgüdülerine güvenen kişi bu bilimsel tanımlarla dalga geçer; onun görevi taşları tek tek üst üste koyarak dayanıklı ve zarif bir bina yapmaktır. Burada duruyorum: Önümüzdeki günlerden birinde elimdeki ipuçlarını açıklayıp tartışmaya zaman ayıracağım."

"O günün bir an önce gelmesi umuduyla," diyerek söze karıştı Shu T'ung, "alçakgönüllü öyküme geri dönüyorum. Tai An'ın canlı olarak Deán Funes Sokağı'ndaki eve girişi, kitaplıktaki klasik kitaplar dizisi gibi uyuyan dikkatsiz komşular tarafından fark edilmemişti. Ancak saat on birden sonra eve girdiği sanılıyor çünkü on bire çeyrek kala Maipu Sokağı'ndaki bitmek bilmeyen açık artırmada görülmüştü."

"Size katılıyorum," diye destekledi Montenegro. "Laf aramızda kötü dilli hemşerilerimiz bu egzotik kişinin oraya şöyle bir uğramasını başka türlü değerlendirdiler. Her neyse, satranç tahtasının üstündeki taşların pozisyonu şöyle: Kraliçe[17]

16 Al, kırmızı. (ç.n.)

17 Batı dillerinde satrançtaki vezire kraliçe denir. (ç.n.)

–Madam Hsin demek istiyorum– saat on bir sularında Çılgın Dragon'un renkli kalabalığı arasında çekik gözleri ve o nefis profiliyle kısa bir süre için görünüyor. On birle on iki arasında evinde adını açıklamak istemeyen bir müşteriyle birlikte oluyor. *Le cœur a ses raisons..?*[18] Değişken Fang She'ye gelince, polisin dediğine göre saat on birden önce, ne sizin sevgili *confrère*'im ne de benim hakkında fikir sahibi olduğumuz Nuevo Imparcial Otelinin ünlü büyük salonuna ya da milyonerler salonuna yerleşmiş. 15 Ekim günü *Yellow Fish* adlı buharlı gemiyle gizemli ve çekici Doğu'ya doğru yola çıktı. Montevideo'da tutuklandı ve şimdi yetkililerin eli altında Moreno Sokağı'nda kapalı bekliyor. 'Ya Tai An ne oldu?' diye soracak, ikna olmayanlar. Kulakları polisin gereksiz merakına muhatap olmadan, *Yellow Fish*'in ambarındaki canlı renklerden oluşan özel tabutunun içinde bin yıllık töresi olan Çin'e doğru son yolculuğunu yapıyor."

II

Dört ay sonra Fang She, Isidro Parodi'nin ziyaretine geldi. Uzun boylu, donuk bir adamdı; yüzü yuvarlak, ifadesiz ve belki de gizemliydi. Üstünde siyah, hasır bir şapka ve beyaz bir pardösü vardı.

"Çok doğru,"[19] diye yanıtladı Parodi. "Sizin için bir sakıncası yoksa Dean Funes Sokağı olayıyla ilgili bildiklerimi ve bilmediklerimi anlatacağım. Şimdi burada olmayan vatanda-

18 Gönül işlerine karışılmaz. (ç.n.)

19 Düello başlamıştır: okuyucu şimdiden çarpışan kılıç ve flörelerin sesini duyabiliyor. (Gervasio Montenegro'nun dipnotu)

şınız Doktor Shu T'ung'un bize anlattığı uzun ve karmakarışık öyküden anladığım kadarıyla 1922 yılında dinsizin biri ülkenizde çok büyük saygı duyduğunuz bir heykelden kıymetli bir taş çalmış. Papazlar haberi duyunca çok telaşlanmışlar, istavrozlar çıkarmışlar ve dinsizi cezalandırıp kıymetli taşı geri alması için birini görevlendirmişler. Doktor, Tai An'ın sözlerine dayanarak bu kişinin Tai An olduğunu söyledi. 'Fakat ben olaylara bakarım,' diyecektir bilge Merlin. Tai An adını ve oturduğu semti değiştiriyor, gazetelerden başkente gelen gemileri izliyor ve gemilerden inen tüm Çinlileri gözlüyordu. Bu numaraları bir şeyler arayan biri yapar, ancak saklanan biri de yapabilir. Buenos Aires'e ilk siz geldiniz; Tai An daha sonra geldi. Herhangi biri sizin hırsız ötekininse kovalayıcı olduğunu düşünebilirdi. Fakat doktorun kendisi, Tai An'ın poğaça satma düşü uğruna bir yıl Uruguay'da kaldığını söyledi. Gördüğünüz gibi Amerika'ya ilk gelen Tai An'dı.

"Bakın, ben size açıklığa kavuşturduğum bölümü söyleyeceğim. Eğer yanılırsam bana 'çuvalladın kardeşim' dersiniz ve doğruyu bulmama yardım edersiniz. Eminim ki hırsız Tai An, siz ise onu bulmakla görevli kişisiniz, yoksa öykünün hiçbir anlamı kalmıyor.

"Uzun zamandan beri Tai An başınızı belaya sokmak istiyordu. Bunun için durmadan adını ve evini değiştiriyordu. Sonunda yoruldu. Çok yürekli olduğu için güvenli görünen bir plan düşündü ve onu kararlılık ve gözüpeklikle uygulamaya koydu. İşe dostça bir davranışta bulunarak başladı: Sizi kendi evine yerleştirdi. Sevgilisi Çinli hanım ve Rus mobilyacı da evinde kalıyordu. Çinli hanım da kıymetli taşın peşindeydi. Rus'la birlikte çıktığı zaman –çünkü Rus'la da iyi ilişkiler

içindeydi– hanım Tai An'ı gözetleme görevini cebinde bin türlü numarası olan, gerektiğinde poposuna bir vazo koyarak mobilya kılığına bile giren doktora bırakıyordu. Parasını sağda solda çarçur eden Rus sonunda meteliksiz kaldı. Sigortadan para alabilmek için eski günlerine dönerek mobilya atölyesini ateşe verdi; Tai An da onunla aynı fikirdeydi; yangına malzeme olacak lambaları yaparken ona yardım etti; daha sonra, ağacına bir semenderden daha çok yapışmış duran doktor, ikisini ateşi eski gazete ve talaşlarla beslerken yakaladı. Yangın sırasında herkesin neler yaptığına bir bakalım. Çinli hanım Tai An'ı bir gölge gibi izliyor, adamın mücevheri sakladığı yerden çıkarmaya karar vereceği anı bekliyor. Tai An mücevherle ilgilenmiyor, onun yerine sizi kurtarıyor. Bu davranışı iki biçimde açıklanabilir. En kolayı hırsızın siz olduğunuz ve sırrınızla birlikte ölüp gitmemeniz için kurtarıldığınızı düşünmek. Oysa bence Tai An daha sonra kendisini izlememeniz için sizi kurtardı; açıkçası sizi satın almak için."

"Doğru," dedi Fang She, "ancak ben buna izin vermedim."

"Birinci varsayım hoşuma gitmiyordu," diyerek devam etti Parodi. "Siz hırsız olsaydınız bile sırrınızla birlikte ölmenizden kim korkabilirdi? Ayrıca gerçek bir tehlike olsaydı doktor vazosunu filan toparlayıp ok gibi fırlardı yerinden.

"Ertesi gün hepsi gittiler ve sizi tek başınıza bıraktılar. Tai An Nemirovsky'yle kavga edermiş gibi yaptı. Bence bu davranışının iki nedeni olabilir: birincisi Rus'la işbirliği yapmadığına ve yangını onaylamadığına çevresini inandırmak; ikincisi hanımefendiyi alıp götürerek onu Rus'tan ayırmak. Daha sonra Rus, hanımefendinin peşini bırakmayınca bu kez gerçekten kavga ettiler.

"Sizin önünüzde zor bir sorun vardı: Mücevher herhangi bir yerde saklı olabilirdi. İlk bakışta kuşkulu görünmeyen tek yer evin içiydi. Üç neden vardı ondan kuşkulanmamak için: sizi oraya yerleştirmişlerdi; yangından sonra sizin orada yalnız oturmanıza izin vermişlerdi; Tai An'ın kendisi onu ateşe vermişti. Ama bence adam çok abarttı; ben sizin yerinizde olsaydım Don Pancho, bu kadar çok kanıt gerektirmeyen bir şeyin üstünde böyle ısrarla durmasından kuşku duyardım."

Fang She ayağa kalktı ve ağırbaşlılıkla şöyle dedi:

"Söylediklerinizi doğru, fakat bilemeyeceğiniz bazı şeyler var. Onları size açıklayacağım. Hepsi gittikten sonra kutsal taşın evde saklı olduğuna kesin olarak inandım. Onu aramadım. Konsolosumuzdan beni ülkeme geri göndermesini istedim ve dönmekte olduğumu Doktor Shu T'ung'a itiraf ettim. Doktor kendisinden bekleneceği gibi hemen Tai An'la konuştu. Evden çıktım, sandığımı *Yellow Fish*'e yükleyip eve geri döndüm. Boş arsadan geçerek içeri saklandım. Biraz sonra Nemirovsky geldi, komşular gidişimden söz etmişlerdi. Onun peşi sıra Tai An geldi. İkisi birlikte beni arıyormuş gibi yaptılar. Sonra Tai An Maipu Sokağı'ndaki bir mobilya açık artırmasına gitmesi gerektiğini söyledi. Her ikisi de kendi yoluna gitti. Oysa Tai An yalan söylemişti, birkaç dakika sonra geri geldi. Kulübeme girdi ve benim bahçede çalışırken[20] elimden düşürmediğim kürekle geri çıktı. Ay ışığının altında iki büklüm, salkım söğüdün dibini kazmaya başladı. Kesin olarak söyleyemeyeceğim bir zaman geçti aradan; pırıl pırıl parlayan bir şey çıkardı çukurdan:

20 Kırsal bir ezgi (José Formento'nun özgün notu)

Sonunda Tanrıça'nın tılsımlı taşını görüyordum. O zaman hırsızın üstüne atlayarak ona cezasını verdim.

"Er ya da geç beni yakalayacaklarını biliyordum, taşı ölünün ağzına koydum. Şimdi vatanına, Tanrıça'nın tapınağına geri dönüyor, arkadaşlarım ölüyü yıkarken bulacaklar onu.

"Sonra gazetenin açık artırmalar sayfasına baktım. Maipu Sokağı'nda iki ya da üç mobilya açık artırması vardı. Onlardan birine gittim. On bire beş kala El Nuevo Imparcial Oteline geri dönmüştüm.

"İşte öyküm bu. Beni yetkililere teslim edebilirsiniz."

"Bana kalırsa oturduğunuz yerde bekleyebilirsiniz," dedi Parodi. "Günümüz insanları tüm sorunları hükümet halletsin istiyorlar. Yoksul musunuz? Hükümetin size iş bulması gerekiyor; sağlığınız mı bozuldu? Hükümetin sizi hastanede tedavi etmesi gerekiyor. Birini mi öldürdünüz? Kendi kendinize cezanızı çekeceğinize hükümetten sizi cezalandırmasını istiyorsunuz. Bana devlet baktığı için böyle konuşmamam gerektiğini söyleyeceksiniz. Ancak ben, beyefendi, insanın kendi kendisine yetmesi gerektiğine inanıyorum."

"Ben de böyle düşünüyorum Sayın Parodi," dedi Fang She usulca. "Şu anda dünyada pek çok insan bu inancı savunmak uğruna ölüyor."

Pujato, 21 Ekim 1942

Honorio Bustos Domecq, Latin Amerika edebiyatına damgasını vurmuş olan Jorge Luis Borges ve Adolfo Bioy Casares'in ortaklaşa yarattıkları kurmaca bir yazar; onun imzasını taşıyan *Don Isidro Parodi'ye Altı Bilmece* ise Borges ve Bioy ikilisinin olağanüstü hayal güçlerinin ilk ortak ürünüdür. Kitabın başkahramanı Don Isidro Parodi eski bir berberdir. İşlemediği bir suçtan ötürü haksız yere yirmi bir yıl hapis cezasına çarptırılmış, dedektifliğe de cezasını çekerken başlamıştır. Don Isidro klasik dedektifler gibi çalışmaz. 273 numaralı hücresinde sıcacık *mate*'sini yudumlayarak anlatılanları dinler. 1940'larda Buenos Aires'te karanlıkta kalan cinayetleri, failleri bir türlü yakalanamayan hırsızlık olaylarını, gizemli intiharları yerinden bile kıpırdamadan, adeta bilmece çözer gibi aydınlattığı bu eşsiz serüvenler, Borges ve Bioy'un polisiye edebiyata bir saygı duruşu, bir selamıdır da.

0261439
SVC

EVEREST
www.everestyayinlari.com
f/everestyayinlari
/everestkitap
/everestyayinlari

9 786051 856117